

Samskaping i samfunnsplanlegging – for å skape levende bygder

En case-studie om samskaping i Sveio kommune

STINE LISE ESPELAND

VEILEDER

Kjell Overvåg

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for Samfunnsvitenskap

Institutt for Global utvikling og samfunnsplanlegging

Master

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen på masterstudiet i Global utvikling og samfunnsplanlegging ved Universitetet i Agder. Det har vært en utrolig spennende og lærerik prosess å skrive masteroppgaven. Gjennom prosjektet har jeg tilegnet meg en forståelse av samskaping, hvordan informantene i min studie opplever at samskaping har vært og hvordan de tenker at det i framtiden kan bli bedre.

Først vil jeg rette en stor takk til informantene som har bidratt i intervju, delt innsikt og erfaringer på tross av sine egne travle hverdager. Tusen takk for interessante samtaler og gode bidrag til min oppgave. Jeg håper oppgaven vil være verdifull lesing for alle som deltok, og at oppgaven kan bidra til nytenking i samfunnsplanleggingen av lokalsamfunnsutvikling.

Jeg vil også takke vennene jeg har blitt på studiet, for at de har gjort denne tiden så morsom og hyggelig som overhodet mulig. Takk for gode diskusjoner, samtaler og opplevelser. Dere har lært meg mye.

I tillegg vil jeg i aller største grad takke venner og familie hjemme som har stilt opp og hjulpet meg, både med korrekturlesing, positivitet og god støtte. Det setter jeg stor pris på.

Til slutt vil jeg takke veilederen min Kjell Overvåg. Din retningsgivende veiledning har vært sentral for å komme i havn med denne oppgaven. Takk for gode samtaler, støttende ord og et smittende faglig engasjement.

Stine Lise Espeland

03. Juni. 2022

Sammendrag

Denne oppgaven belyser hvordan samskaping i planlegging mellom administrasjonen og lokale aktører har blitt opplevd i Sveio kommune. Det har blitt diskutert hvilke utfordringer som oppstod ved samskapingen, hvordan kommunen møter de lokale initiativene og om kommunen anser samskaping som en sentral måte å involvere lokale stemmer i planleggingen fremover. Hovedfunnene fra studien viser til utfordringer med rolleforventninger i samskaping mellom lokale aktører og administrasjon i kommunen. Det kommer også frem behov for mer ressurser i administrasjonen, og at de lokale aktørene sitt arbeid derfor er svært verdifullt. Det er derfor viktig at kommunen legger til rette for en bedre arena for samskaping. Da vil administrasjonen i kommunen få tilgang på mer ressurser fra lokalsamfunnet. I tillegg viser funnene til behov for avklaringer og oppfølging fra administrasjonen. Dette for at de lokale aktørene skal vite hva de kan gjøre videre i arbeidet, og hva administrasjonen vil gjøre.

Oppgaven viser til hvordan administrasjonen i Sveio kommune, sammen med lokale aktører i *Liv og Lyst* prosjektet, har arbeidet for lokalutvikling i Valestrand. Gjennom prosjektet *Liv og Lyst*, arbeidet prosjektgruppa sammen med administrasjonen i kommunen, med å kartlegge kvaliteter og behov i Valestrand gjennom samskaping. Samskaping kan sammenlignes med medvirkning i planlegging, men er likevel mer enn bare en måte å medvirke på. Det handler om å samarbeide om utviklingen, ved å aktivt definere problemområdene og utfordringer i et fleraktørs-nettverk. For å belyse oppgavens problemstilling har empirien hentet fra intervjuene blitt satt i sammenheng med aktuell teori fra feltet. Teorien som har blitt vurdert som relevant til tema har vært innenfor hovedtemaene sted, styringsformer og samskaping. Disse teorifeltene har bidratt til å belyse hvordan vi forstår sted, og ut ifra det hva som gjør at lokale aktører engasjerer seg for å bidra i lokalutviklingen. Teorifeltet om styringsmåter har belyst hvordan styringsform i samfunnet involverer lokale aktører inn i planleggingen, og i hvor stor grad. Dette fører teorien videre inn i det som handler om samskaping, som er hovedteorien oppgaven støtter seg på.

Gjennom funn fra intervju, med både lokale aktører og administrasjonen i Sveio kommune, satt i sammenheng med teori fra feltet, diskuterer oppgaven samskaping i planlegging som et verktøy for utvikling av et mer levende lokalsamfunn i Valestrand

Abstract

This paper highlights how co-creation in planning, between the administration and local actors, have been experienced in the municipality of Sveio. There has been a discussion on challenges created with co-creation, how the municipality encounter the locale initiatives and whether the municipality see co-creation as a central way of involving local voices in their future planning. The main findings from the study illustrates challenges regarding role expectations between the local actors and the administration in the municipality. The findings reveal a need for more resources in the administration, which makes the work from local actors very valuable. Therefore, it is essential that the municipality organizes a better arena for co-creation. By having a better arena for co-creation, the municipality will access more resources from the local community. Additionally, the findings discuss how the local actors need more clarification and better follow-up from the administration. This is important for the local actors, seeing as they need to know what kind of work they can do with development, and what the administration will do.

The paper illustrates how the administration in the municipality of Sveio, together with local actors in the *Liv og Lyst*- project, have worked together for local development in Valestrand. Through the project *Liv og Lyst*, the project-group worked together with the administration, with co-creation, to map out the qualities and needs in Valestrand. Co-creation can be compared to participation; however, it is more than just a way of participating. It is about working together in development, by actively defining problem-areas and challenges in a multiactor-network. To find answers to the issues of the papers the data collected from the interviews has been put in comparison with relevant theory from the field. The theory that has been reviewed as relevant for the paper has been concerning the main-themes place, forms of government and co-creation. These fields of theory have contributed in enlightening how we understand place, and form that what makes local actors engage in local development. The theory field revolving forms of government has contributed with knowledge of how the municipality involves local actors in planning, and how much they involve them. This leads the theory further into co-creation, which is the most significant field of theory supporting this paper.

Through the findings from the interviews, both with local actors and the administration in the municipality of Sveio, put into context with the theory from the field, the paper discusses co-creation in planning as a tool for developing a more active local community in Valestrand.

Innhold

FORORD	1
SAMMENDRAG	2
ABSTRACT	3
1.0 TEMATIKK	6
1.1 BAKGRUNNSINFORMASJON OG AKTUALISERING AV TEMA SAMSKAPING.....	7
1.2 PROBLEMSTILLING	8
1.3 CASE-OMRÅDET VALESTRAND I SVEIO KOMMUNE	9
1.3.1 Mulighetsstudie av Valestrand	11
2.0 TEORI	16
2.1 STEDSTEORI OG SAMFUNNSPLANLEGGING.....	16
2.1.1 Hva er et lokalsamfunn?	17
2.1.2 Stedstilhørighet.....	18
2.1.3 Attraktive lokalsamfunn.....	20
2.1.4 Planlegging for sted.....	21
2.2 PLAN OG BYGNINGSLOVEN §1-1 OG §5-1	22
2.3 NY OFFENTLIG STYRING OG NY OFFENTLIG FORVALTNING	23
2.3.1 Governance	24
2.3.1 Formell og uformell planlegging i distriktsområder	26
2.3.3 Mobilisering av lokalsamfunnet.....	27
2.4 SAMSKAPING	31
2.4.1 Deltakelsesstige og Samskapingsspiral.....	32
2.4.2 Demografiutvalget om samskaping	34
2.4.3 Roller og rolleforståelse i samskapingen	34
2.4.4 Medvirkning og samskaping, likheter og forskjeller.....	35
3.0 METODE	37
3.1 KORT OM VALG AV METODE UT IFRA PROBLEMSTILLING OG OPPGAVENS HELHET	37
3.2 VITENSKAPSTEORETISK STÅSTED	37
3.3 FORSKNINGS DESIGN.....	38
3.4 UTVALG TIL INNSAMLING AV EMPIRI.....	39
3.5 GJENNOMFØRING	40
3.6 VURDERINGER AV RELIABILITET, VALIDITET OG OVERFØRBARHET	41
3.7 ETISKE VURDERINGER OG HENSYN	42
4.0 DRØFTING OG ANALYSE	45
4.1 HVA LEGGES I ET ATTRAKTIVT LOKALSAMFUNN?.....	45
4.1.1 Dugnadsånd og lokalt engasjement.....	46

4.1.2 Behov for skole for et attraktivt lokalsamfunn	48
4.1.3 Bedre markedsføring av Valestrand som attraktivt sted.....	50
4.2 LIV OG LYST PROSJEKTET	52
4.2.1 En konkretisering av utviklingsplaner.....	54
4.2.2 Utfordringer med kommunikasjon og god «governance» i Liv og Lyst	56
4.3 FORVENTNINGER TIL HVERANDRES ROLLE.....	58
4.3.1 Middelvei mellom fleksibel og lineær planlegging?	60
4.4 OPPLEVELSEN AV SAMSKAPING	62
4.4.1 Samskaping sammenlignet med medvirkning.....	62
4.4.2 Bedre arena i kommunen for samskaping.....	65
4.4.3 Opplevelse av en delt kommune.....	66
4.5 FRAMTIDENS SAMFUNNSPLANLEGGING, ET STØRRE AKTØRPERSPEKTIV	68
4.5.1 Samskapingsspiralen.....	70
4.5.2 Formalisering av den uformelle planleggingen.....	71
4.5.3 Bedre markedsføring fra kommunen for å øke bevisstheten og tilgang til allmennheten.....	72
5.0 HVA KAN VI LÆRE OM SAMSKAPING MELLOM SVEIO KOMMUNE OG DE LOKALE	
AKTØRENE I VALESTRAND FRA DENNE OPPGAVEN?	73
5.1 VIDERE FORSKNING.....	75
6.0 REFERANSER.....	77
Bilder	
FIGUR 1 SVEIO KOMMUNE MED VALESTRAND MARKERT MED RØD SIRKEL OG STEDSPUNKT	10
FIGUR 2 GEOGRAFISK AVGRENSNING AV VALESTRAND	12
FIGUR 3 HJERTET I VALESTRAND, FERGEKAIEN	12
FIGUR 4 PLAN FOR FREMTIDENS BYGDESENTRUM I VALESTRAND	14
FIGUR 5 PLAN FOR UTVIKLING AV VALESTRAND SOM ØKO-LANDSBY	14
FIGUR 6 DEN TRE-DELTE STEDSTILKNYTNINGS-MODELLEN	19
FIGUR 7 FNs BÆREKRAFTSMÅL	27
FIGUR 8 ARNSTEINS DELTAKELSESSTIGE.....	32
FIGUR 9 SAMSKAPINGSSPIRALENS FEM TRINN	33
Tabell	
TABELL 1 KODING-SKJEMA AV TEMA TATT OPP I SAMTALE-INTERVJU.....	39
Vedlegg	
VEDLEGG 1 INTERVJUGUIDE	80
VEDLEGG 2 INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTER.....	84

Samskaping i samfunnsplanlegging – for å skape levende bygder

1.0 Tematikk

Overordnet tematikk for oppgaven er distriktsplanlegging, med fokus på samskaping mellom lokale medvirkere og kommunale administrasjon i planlegging og utviklingen av distriktet.

Temaet går inn på ulike former for samarbeid mellom de lokale som engasjerer seg i lokale plan og utviklingsaker og offentlige organer (administrasjonen i kommunen), samt hvordan dette samarbeidet fungerer. I dagens samfunn er medvirkning et sentralt element i plan og utviklingsprosesser. Det er blitt viktigere å involvere de lokale stemmene for å få et helhetlig bilde av hva ulike planer vil bety for de som blir eller er involvert. De offentlige organene oppfordrer lokale aktører til å involvere seg og bidra med merknader og innspill til planer de arbeider med. Dette blir ofte gjennomført gjennom folkemøter, der lokale blir invitert til å gi innspill etter at planer kommunen og politikerne arbeider med blir presentert. Dette kommer i stor grad av utviklingen av *ny offentlig forvaltning (new public governance)*. Formålet med denne type planlegging, ved inkludering av flere aktører (både lokale og offentlige aktører), er å stimulere læring og kapasitetsbygging, dette for å utnytte og muligens endre de strukturene som samfunnet består av i dag (Amdam R. , 2019, s. 295).

Den teoretiske rammen vil da omfatte teori om sted og stedstilhørighet, ny offentlig forvaltning og hvordan dette blir implementert i distriktene, samt samskaping mellom flere aktører i planprosesser. Sted og stedstilhørighet vil være aktuelt for oppgaven for å få dekket det teoretiske stedsbildet som tar for seg hvordan steder blir til, hva som gjør at mennesker kjenner en tilhørighet til stedet og hvordan blant annet dette kan bidra til at stedet blir opplevd som attraktivt og levende. I forhold til oppgavens problemsstilling så er teori om samskaping mellom flere aktører i en planprosess den mest sentrale teorien å inkludere. Samskaping, medvirkning og deltakelse er alle begrep som viser til et samarbeid mellom offentlige aktører innenfor plansystemet og andre aktører, i denne sammenheng med uavhengige lokale aktører. Å vise til teori om hvordan slike samarbeid fungerer, oppstår eller kan føre til konflikter vil være et viktig bidrag for å undersøke hvordan samskaping mellom kommune og lokale aktører fungerer i et mindre distriktsområde. Samskaping og ny offentlig forvaltning har en viss sammenheng, i og med at ny offentlig forvaltning i stor grad handler om å inkludere flere aktører i planleggingen. Det vil derfor være relevant for oppgaven å nytte teori om ny

offentlig forvaltning (governance) for å få innblikk i strukturelle styringssystemer og hvordan dette fungerer.

For å forske på dette har jeg valgt meg ut en kommune som er aktuell innenfor denne problematikken. Valget av aktuell kommune baserte seg på kriteriet om at kommunen har distriktsområder som har hatt et aktivt engasjement fra lokale aktører, i tema som omhandler utviklingen av deres lokalsamfunn. I tillegg var det et kriterium at det har vært et samarbeid med disse lokale aktørene og kommunen. På denne måten vil jeg få undersøke helheten av slike kommunesaker, både fra kommunen sitt synspunkt og de lokale aktørene sitt. Det var ønskelig å få undersøkt hvordan administrasjonen i kommunen har gått frem med sitt arbeid med planleggingen for distriktsområdet, og hvordan de har opplevd samarbeid eller involveringen av de lokale aktørene. I tillegg ville jeg undersøke hvordan de lokale aktørene har arbeidet og hvordan de har opplevd samarbeidet med administrasjonen i kommunen.

1.1 Bakgrunnsinformasjon og aktualisering av tema samskaping

Tema samskaping er samfunnsaktuelt og relevant i dagens samfunn, da distriktpolitikk og planlegging har vært et omdiskutert tema over lengre tid. Befolkningsnedgangen i distriktene har vært grunnlag for politisk bekymring. I en verden som utvikles i økende grad med globalisering og urbanisering, så er det nyttig å se på hvordan dette påvirker distriktene, og da hvordan kommunene også planlegger for fremtiden til distriktsområdene, og ikke bare byene. Et kjennetegn på distriktene er at det bor relativt få mennesker på store arealer. Likevel påpekes det i Demografi Utvalget sin rapport «Det handler om Norge» at det forventes at flyttestrømmene fra distriktene blir mindre, men at dette i hovedsak kommer av at det blir en økt andel eldre i distriktene som følge av eldrebølgen (s.11). Et av de viktigste ambisjonene Norge da bør ha for framtidig utvikling, er å arbeide for at distriktene skal være levende deler av det norske mangfoldet som helhet, og at distriktpolitikken skal bidra til et bærekraftig norsk samfunn. For å få til dette argumenterer Demograf Utvalget for at det må planlegges for et samfunn som kan tilpasse seg nye situasjoner som oppstår i fremtiden, samt ta i bruk muligheter som gjør at mennesker og virksomheter kommer til distriktet for å bli (2020, s.11). For å nå opp til disse ambisjonene vil det være nødvendig å kartlegge hva som gjør at mennesker kommer til distriktet, og/eller blir værende der. I denne sammenheng er tjenestesituasjonen i distriktene sentral. Hvilke tjenester steder har å tilby innbyggerne er

viktig for den enkeltes trygghet og livskvalitet, i tillegg til at det er med på å forme hvor attraktivt stedet er som bosted og leveområde (Demografi utvalget, 2020, ss.14-15).

Konseptet «samskapingskommunen» går ut på at de i kommunen (administrasjon og politikere) i stor grad arbeider sammen med aktørene saken handler om eller gjelder for. Dette for å finne felles løsninger, om det enten er enkeltpersoner sin sak, et bygdelag eller for næringslivet. Det handler altså om å utvikle gode løsninger på distriktenes premisser, og da er involvering av de som saken er aktuell for et viktig bidrag for å finne gode løsninger for begge parter (Demografi utvalget, 2020, s.14).

For å nå målet om å skape mer attraktive samfunn er det sentralt av flere aktører bidrar. Både offentlige og kommersielle, de aktuelle brukerne og medlemmer av lokalsamfunnet, bidrar alle for å nå endemålet med å skaffe de tjenestene og ressursene lokalsamfunnet trenger. Dette kaller de i Demografi utvalget for verdisamskaping, ettersom det handler om å skape verdier i et fellesskap (2020, s.81). «*Bidraget handler om å identifisere flaskehalsen i brukerens hverdagsliv og bistå med ressurser som kompletterer og mobiliserer brukerens egne ressurser.*» (Demografi utvalget, 2020, s.81) Brukeren i denne sammenheng kan være de som har bruk for skole, barnehage, butikk eller post-tjenester i distriktsområdene.

Å skape levende lokalsamfunn og vekst i hele Norge er regjeringen sin målsetting. Målet er at det skal være mulig å leve gode liv uansett hvor i Norge man velger å bo. Derfor vil regjeringen støtte opp om vekst og sysselsetting i distriktet (2020, s.17).

I denne oppgaven vil hovedfokus bli lagt på hva slags samarbeid som har oppstått mellom lokale aktører og kommunen i lokale samfunnsutviklingssaker. Det er ønskelig å finne ut hva de lokale gjør for å fremme sin sak, hvordan det blir tatt imot i kommunen, og hvor ansvarsbyrden blir lagt.

1.2 Problemstilling

Hovedproblemstillingen til masteroppgaven er hvordan samarbeid mellom lokale aktører og offentlige aktører (kommunen) er i lokale saker som berører dagliglivet til innbyggere i et bygdesamfunn. Ut ifra dette ønsker jeg å finne ut av hva de lokale kjemper for og hvilke saker som blir sett på/opplevd som viktigst for bosettingen i bygda, og ha et framtidsrettet blikk på dette. Hvordan opplever kommunen samarbeid med de lokale aktørene, og vis-versa?

Begrepet *samskaping* er i denne oppgaven et sentralt og gjennomgående begrep. Samskaping handler om mer enn bare medvirkning mellom ulike aktører innen planlegging. Det handler

om samarbeid om utviklingen gjennom å definere problemer og utfordringer sammen i et nettverk av ulike aktører. Dette vil bli mer belyst i teorien, men nyttig å ha kort definisjon på allerede, for å bedre forstå hva problemstillingen går ut på.

Problemstillingen min er derfor utformet slik:

Hvordan oppleves samskaping mellom lokale aktører og kommunen i et mindre lokalsamfunn?

For å finne ut av dette vil følgende forskningsspørsmål være aktuelle:

- *Hvordan møter kommunen de lokale initiativene?*
- *Hvilke utfordringer oppleves ved samskaping mellom lokale aktører og kommunen?*
- *Kan samskaping være noe kommunen anser som en sentral måte å involvere lokale stemmer på i fremtidige samfunnsutviklingsaker?*

Valget av case-område falt på Valestrand i Sveio kommune. Valestrand er en mindre bygd som har gått aktivt inn for å blant annet beholde skolen i bygda, og var derfor interessant å undersøke for mitt tema til masteroppgaven. Her ønsket jeg å undersøke hvordan de lokale i Valestrand hadde arbeidet med å påvirke utfall i utviklingen av lokalsamfunnet sitt, og hvordan de har jobbet sammen med kommunen og andre aktører. Jeg var også interessert i å finne ut hvordan kommunen møter slike initiativ.

For å finne empiri til å lære mer om disse temaene var det nyttig å få innblikk i hva kommunen ønsker at skal skje i distriktene. Ønsker de mer sentralisering i kommunen, eller ønsker de å holde liv og aktivitet i de mindre bygdene i distriktet? Og hvordan planlegger de i kommunen for utvikling i distrikter som for eksempel Valestrand? For å finne ut av dette var det aktuelt å intervju noen fra administrasjonen i Sveio kommune, som har arbeidet med planleggingen blant annet når det gjelder Valestrand og deres engasjement i «Liv og Lyst» prosjektet. Det var i tillegg aktuelt å intervju noen aktive lokale aktører som har vært involvert og engasjert seg, for å få innblikk i deres opplevelse av denne saken.

1.3 Case-området Valestrand i Sveio Kommune

Valget av case-område ble tatt på bakgrunn av områdets relevans til oppgavens overordnede tematikk. I tillegg ble valget påvirket av jobbtildbud som Samfunnsplanlegger i Sveio

Kommune. Dette har da vært en mulighet til å gjøre forskning på et område jeg kommer til å arbeide med i arbeidslivet, samt for å bli bedre kjent med kommunen og området før jeg startet i jobben. Case-området er Valestrand, en bygd i Sveio Kommune. Valestrand blir kalt kulturbygda i Sveio kommune, og er altså et område rikt på levende kultur og kulturminner. Bygda har grunnskole fra 1.-7. klasse, som i 2007 blei utvida med barnehage og SFO-tilbud, samt en lokal butikk (Nærbutikken) som tilbud av tjenester. I tillegg har de, som kallenavnet kulturbygda tilsier, et rikt kultur- og organisasjonsliv.

Figur 1 Sveio kommune med Valestrand markert med rød sirkel og stedspunkt (Norkart, 2022)

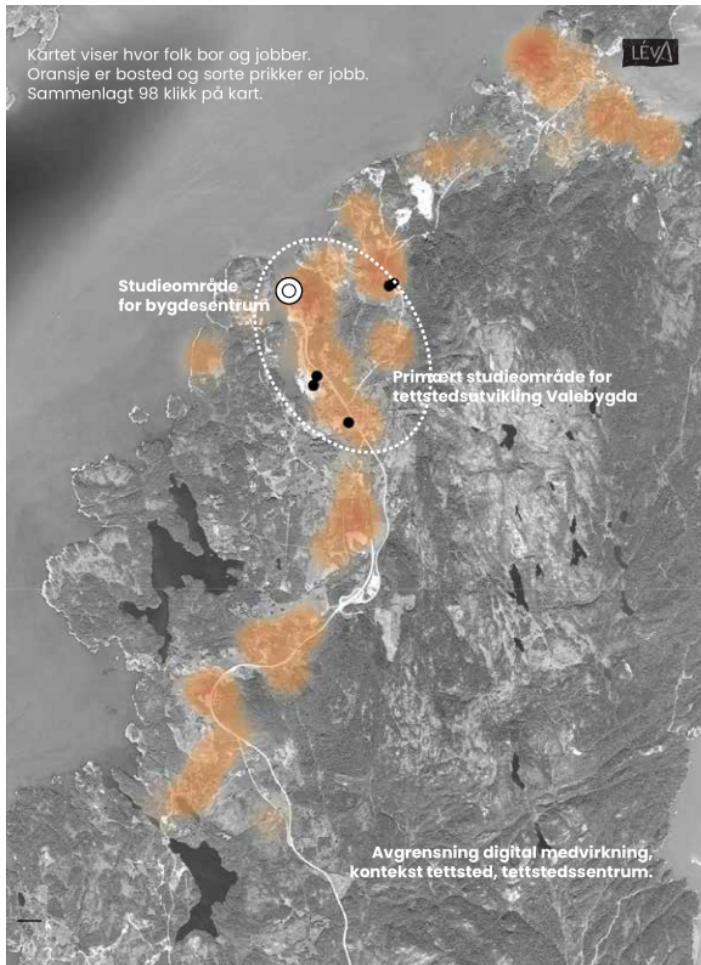
Valget om å bruke Valestrand som case-område er altså tatt på den begrunnelse at området tilfredsstiller kravene om å være distriktsområde med spredt bosetning, som arbeider for å få flere tilflyttere og for å bli ansett som et attraktivt sted å bo. Dette er nettopp dette jeg ønsket å forske på. Jeg ønsket å se på hvordan de lokale arbeider sammen med kommunen om utviklingen av sitt eget lokalsamfunn, der de lokale aktivt har engasjert seg i hva de opplever at er en positiv utvikling for lokalsamfunnet sitt. Valestrand var altså en bygd som forhåpentligvis kunne bidra til å finne ut mer om dette.

Valestrand var også med i en episode i NRK serien Brølet fra Bygda, der de, og en annen skole i Sveio kommune fra bygda Auklandshamn, kjempet mot at skolen deres skulle legges ned. På grunn av et enormt engasjement fra bygdefolk og innbyggere ellers i og utenfor kommunen, vedtok politikerne å ikke legge ned skolene (NRK, 2021). Valestrand har

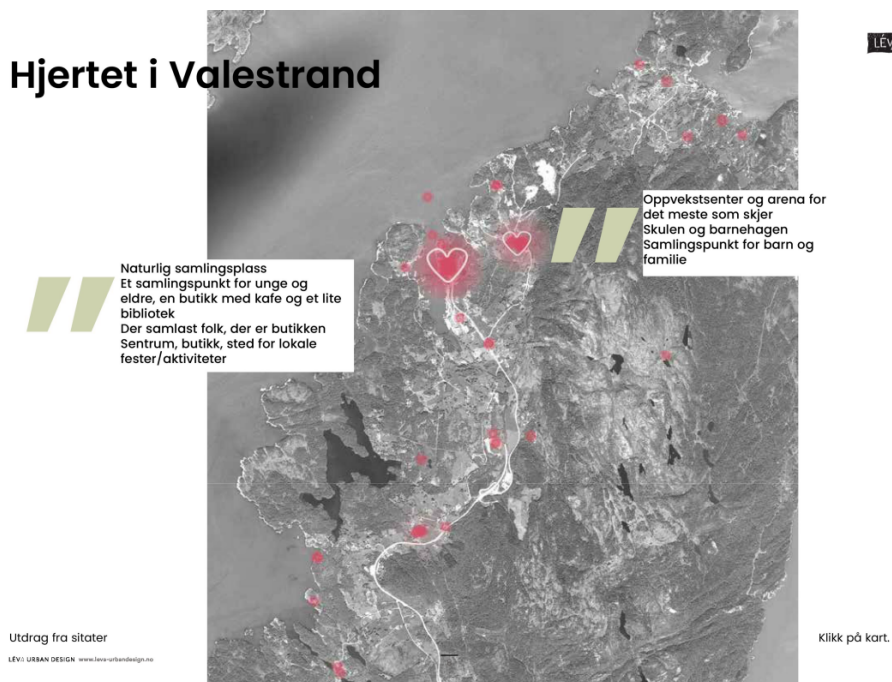
gjennom flere år arbeidet med et prosjekt kalt «Liv og lyst»-prosjektet. LivOGLyst i ditt lokalsamfunn, eller Liv og Lyst prosjektet som det blir omtalt som blant intervju-aktørene, er et program og nettverk for de som ønsker å videreutvikle lokalsamfunnet sitt i regi av det som tidligere het Hordaland Fylkeskommune (nå Vestland Fylkeskommune). Prosjektet er en satsing på samhandling mellom mennesker, næringsliv, organisasjoner og kommuner. Det foregår i en 3-års periode der prosjektet blir tildelt 100 000 kr i finansiell støtte hvert år i denne perioden. Grunnholdningen i Liv og Lyst programmet er at det skal ha en nedenfra-og-opp holdning, der arbeidet blir forankret i lokalsamfunnet gjennom lag, organisasjoner eller foreninger som eier eller leder av prosjektet. Kommunen eller andre utviklingsaktører kan derimot være med som initiativtaker til søknaden. Målet med et slikt prosjekt er å styrke lokalsamfunnet, der det blir lagt vekt på lokal identitet, bolyst (forklart i 4.1.3) og lokalt næringsliv (Hordaland Fylkeskommune, 2022).

1.3.1 Mulighetsstudie av Valestrand

«Liv og lyst»-prosjektgruppa har også fått inn et konsulentfirma til å utføre en mulighetsstudie for Valestrand, kalt LÉVA Urbant Design. Denne mulighetsstudien viser til de kvalitetene som er i bygda, samt nødvendig infrastruktur og muligheter bygda har for utvikling videre (Valestrand Bygdelag, 2021). Mulighetsstudien innebar bred medvirkning med lokalmiljøet. Metodene som ble brukt i forkant av utarbeidingen av forslaget som mulighetsstudien viser, var blant annet en spørreundersøkelse der over 100 respondenter deltok. I tillegg har de gjennomført feltarbeid, flere dybdeintervju, samtaler med butikkdrivere og hatt flere arbeidsmøter med Valestrand bygdelag (LÉVA , 2020, s. 6). Som nevnt delte de blant annet en spørreundersøkelse med innbyggerne. Der gjennomførte de en digital medvirkningsprosess, som kartla geografiske områder i Valestrand som ble ansett som viktige for de lokale. Det kom frem i denne undersøkelsen at fergekaaien i Valevåg var det flest klikket på som et hjerte i Valestrand, og som det mest naturlige området å styrke for bygdesamfunnet (LÉVA , 2020, s. 5).

Figur 2 Geografisk avgrensning av Valestrand (LÉVA Urban Design, 2020, s.5)

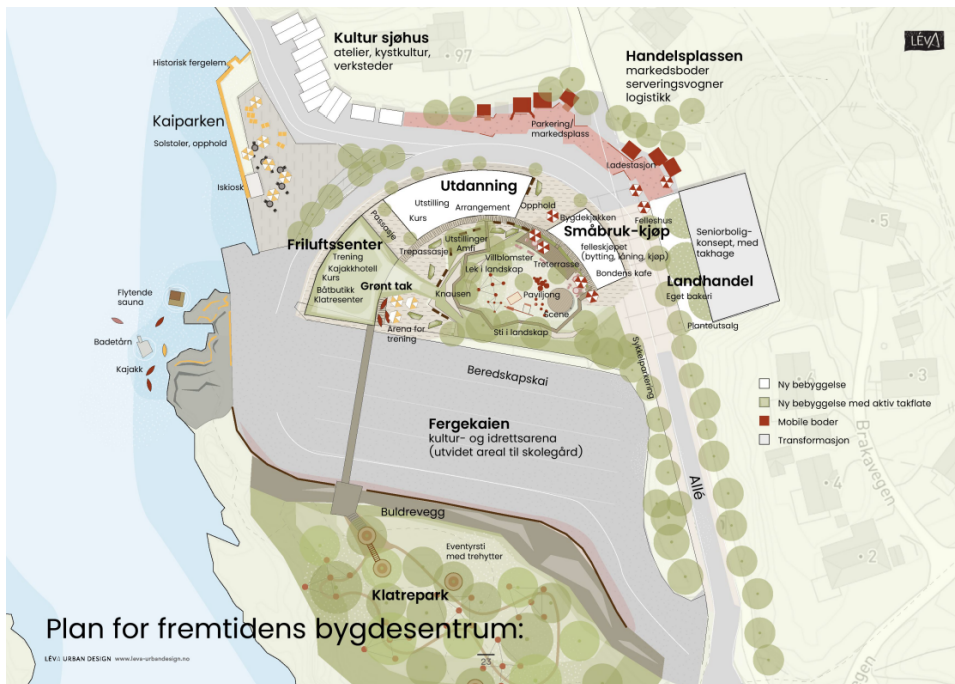
Figur 3 Hjertet i Valestrand, fergekaien (LÉVA Urban Design, 2020, s.8)

Spørreundersøkelsen etterspurte også deltakerne sin vurdering av hvor i bygda det finnes ulike aktiviteter og tilbud, samt sykkel og gangveg ved å klikke på og beskrive det på kartet. Med fremtidsrettede tanker ble det i spørreundersøkelsen vektlagt vurderinger og anbefalinger på utviklingen av de eksisterende offentlige tilbudene i området, samt se dette i sammenheng med helheten i stedsutviklingen (LÉVA , 2020, s. 5). I mulighetsstudien skriver de at for å tilrettelegge for en positiv og stabil befolkningsutvikling av Valestrand, vil det kreve et økt søkelys på å skaffe området attraksjonsverdi, samt å utnytte de ressursene som allerede eksisterer lokalt i dag (LÉVA , 2020, s. 14). Per 2020, da Mulighetsstudien ble gjennomført, hadde Valestrand 423 innbyggere. Minimum målsetningen i stedsutviklingsarbeidet for Valestrand de neste 10 årene bør ifølge det som er fremskrevet for kommunen, være en økning på 24 personer frem mot 2030. Da vil folketallet i Valestrand øke til 477 innbyggere (LÉVA , 2020, s. 14).

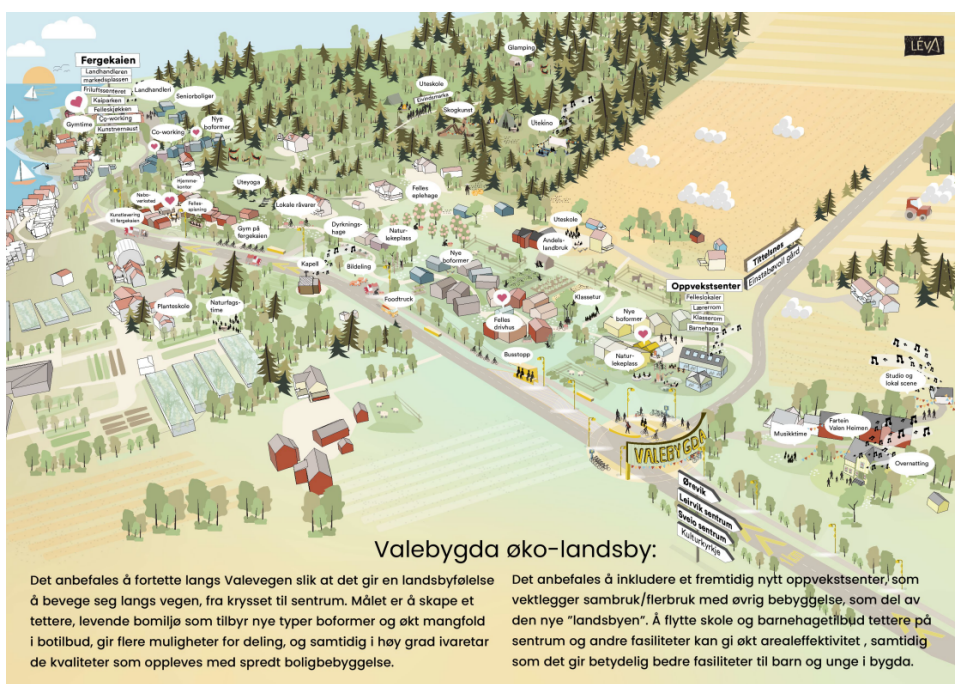
Ut ifra mulighetsstudiens analyse av stedets potensialer og utfordringer, fremmer den seks punkt som bør sikres for å oppnå positiv stedsutvikling i Valestrand. Disse seks punktene er:

1. Et sterkt bygdesentrum må etableres
2. Stedets natur- og kulturhistorie må være en premiss for fremtidig utvikling av stedet
3. Utviklingen må skje med utgangspunkt i de lokale ressurser som finnes
4. En smart arealbruk som muliggjør å ivareta dagens servicetilbud lokalt
5. Et mer mangfoldig botilbud
6. Videreforedling og tilgjengelighet til «lokale skatter». Mulige attraksjoner bør stimuleres frem og sikres

(LÉVA , 2020, s. 18)

Figur 4 Plan for fremtidens bygdesentrum i Valestrand (LÉVA Urban Design, 2020, s.23)

Figur 5 Plan for utvikling av Valestrand som øko-landsby (LÉVA Urban Design, 2020, s.27)

Som vist i figur 4 og figur 5 så er det anbefalt i mulighetsstudien å fortette langs Valevegen. Målsettingen er å skape en landsbyfølelse når en beveger seg langs vegen, fra krysset og inn til bygdesentrumet, som er ønskelig at skal bli utviklet på fergekaia. Dette fordi de har et mål om å skape et tettere, levende bomiljø som i høy grad ivaretar de kvaliteter som oppleves med spredt boligbebyggelse (LÉVA, 2020, s. 27).

Det er også fremstilt en del utfordringer i mulighetsstudien, som er sentrale i dagens Valestrand for å sikre en helhetlig plan for fortetting og utvikling. Det er lite varierte botilbud, samt lav befolkningstetthet til å dekke fullverdige servicetilbud slik som utdanning, helse, kultur og idrett etc. Det er heller ikke et sterkt nok omdømme utenfra, som tilsier at Valestrand er et attraktivt sted å bosette seg. Valestrand er relativt sentralt, men avsides. Det ligger langs E39, og har relativt kort pendleravstand til sentrumsområdene Stord og Haugesund. Det har også vært en manglende utvikling av stedet over tid etter at fergedriften ble lagt ned (LÉVA , 2020, s. 26).

Avslutningsvis i mulighetsstudien blir det vist til sju suksesskriterier som de mener trengs for å kunne lykkes med et samfunnsutviklings-prosjekt som det de foreslår i Valestrand:

1. Arbeide langsiktig, men med kortsiktige enkle målsetninger.
2. God lokal forankring og støtte fra innbyggere i tettstedet – unngå intern konkurranse mellom krinsene.
3. Utnytte det man har til det fulle – se på omstruktureringer og bruk av eksisterende bygg og anlegg som møter fremtidens behov.
4. Sikre godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, private investorer, lokale ildsjeler og andre lokale ressurser.
5. Høy grad av samskaping. For å kunne sikre utvikling og handling på et lite sted som Valestrand er man avhengig av dugnadsånd og å skape verdier sammen.
6. Ikke vente på at myndigheter eller investorer skal sikre bygda fremtid. Gjør det selv!
7. Ha fokus på å sikre god kvalitet på det som planlegges av nye prosjekter og tiltak. Arkitektur og design spiller en vesentlig rolle i å sikre attraksjonskraft utenfra og påvirker brukeropplevelsen mer enn man kanskje tror.

(LÉVA , 2020, s. 34)

Mulighetsstudien er altså på initiativ fra de lokale innbyggerne i Valestrand utarbeidet for å kartlegge og vise til de muligheter og potensialer bygda har for framtiden. Denne mulighetsstudien er nyttig for min oppgave som bakgrunnsmateriale til å få innsikt i stedet, samt ideer og behov de lokale har uttrykket tidligere. Det var også interessant å se tilbake på innholdet i mulighetsstudien etter at jeg samlet inn empiri fra både kommunen og de lokale aktørene angående samskaping og utviklingen i Valestrand.

2.0 Teori

For å få forståelse av oppgavens tematikk, distriktsplanlegging og samskaping, så tar dette kapitlet for seg relevante teorier og begreper, samt lovverket knyttet til dette. I første del vil kapitlet gå inn på teori om sted og planlegging for sted. Andre del vil ta for seg hva lovverket sier om planlegging og samskaping. Tredje del viser til hvordan det offentlige systemet har utviklet seg. Fra det tidligere styringssystemet *ny offentlig styring*, med hovedvekt på markedets behov, til *ny offentlig forvaltning* (på engelsk *governance*) som involverer borgere i høyere grad i planleggingen. Videre vil den fjerde delen av kapitlet gå mer direkte inn på teori om samskaping og hvordan dette kan bli implementert. Teoriene presentert i dette kapitlet utgjør rammeverket for analysen av innhentet empiri.

Forhåpentligvis vil disse teoretiske rammene bidra til å svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene, om hvordan samskaping mellom lokale aktører og kommunen i et mindre lokalsamfunn oppleves.

2.1 Stedsteori og samfunnsplanlegging

Da problemstillingen går ut på hvordan samskaping oppleves i et mindre lokalsamfunn, vil det være sentralt for oppgaven å inkludere teori omkring *sted*, *lokalsamfunn* og *planlegging for sted*. Dette er sentralt i sammenheng med samskaping, da det å ha et felles interesseområde og engasjement for et sted er en forutsetning for å gå inn i en prosess med samskaping. For at de lokale aktørene skal ha interesse for å bidra i samskaping om utviklingsprosjekter, er det sentralt at det arbeidet de skal samarbeide om, er noe de har tilknytning til og som de opplever som viktig. På bakgrunn av dette er det sentralt å forstå hva som gjør steder viktige, hva gjør steder attraktive og hvordan man kan planlegge for dette.

Det er mye innenfor samfunnsutvikling som gjør steder attraktive, og at det stadig utvikles nye perspektiver om stedsteori. Mobiliteten i verden har økt de siste tiårene, noe som har ført til økt oppmerksomhet på flyt av mennesker, produkter og idéer. I tillegg går verden igjennom mer intense globaliseringsprosesser nå enn tidligere, som i flere år har gitt forskere grunn til å studere samfunnsmessige fenomen på nye måter. Disse endringene i samfunnsutviklingen har også satt i gang spekulasjoner om at steder enten oppleves som mindre viktige, eller at steder er viktige på helt andre måter enn tidligere (Aure et.al, 2015, s.15). Aure et.al viser til Agnew sitt geografifaglige arbeid som identifiserer tre komplementære dimensjoner ved steder. Den første dimensjonen forstår stedet som lokalisering, som vil si et avgrenset område på et kart.

Andre dimensjonen forstår sted som noe med mening det blir knyttet følelser til, det som blir referert til som 'sense of place'. Siste og tredje dimensjonen er forstått som 'locale', altså nærmere bestemt en kontekst for sosial interaksjon (Aure et.al, 2015, s.16). Aure et.al viser også til Simonsen sin stedsdefinisjon, som inkluderer noenlunde de samme dimensjonene som nevnt over: "a place can be seen as a specific articulation of social practices, social relations and materiality, as well as experiences, narratives and symbolic meanings of the place held by its different users" (Aure et.al, 2015, s.17). Ut ifra dette argumenterer Simonsen for at steder kan sees langs to hoveddimensjoner. Den første vektlegger det som er spesifikt. Dette innebærer at sted er et resultat av de sosiale praksisene, narrativene, relasjonene og materialitetene som er knyttet til det spesifikke stedet. Det er dette som gjør steder forskjellige og unike, og at de er i stadig endring. Den andre hoveddimensjonen inneholder det eksistensielle og det symbolske. Dette forklares ved at et sted tillegges symbolsk mening, der mennesker identifiserer seg og opplever stedet ('sense of place'), men også det levde rommet ('lived space'). Den andre dimensjonen handler altså om våre praktiske kunnskaper om, og kjennskap til det aktuelle stedet, samt våre evner til å dra nytte av stedet på en hensiktsmessig måte (Aure et.al, 2015, s.17-18). Disse argumentene for hva et sted består av blir også omtalt av Doreen Massey (1999). I likhet med Aure et. al (2015) argumenterer hun for at sted er et produkt av relasjoner, og består av flere ulike identiteter (Massey, 1995). Vi kan derfor ikke tenke sted som en enhet, men som et produkt bestående av et nettverk av identiteter skapt gjennom nettverks-interaksjon, som er i konstant endring (Massey, 1995, s. 284).

2.1.1 Hva er et lokalsamfunn?

Et lokalsamfunn brukes ofte i forbindelse med områder eller samfunn under kommunenivå (Haugen & Villa, 2016, s.18). Det vil si eksempelvis en bydel, et tettsted, ei bygd eller ei grend. Når folk prater om lokalsamfunn i dagligtalen brukes gjerne begrepet om små samfunn der «alle kjenner alle». Lokalsamfunn beskrives i Store norske leksikon «som betegnelse for sted og sosiale miljø innenfor et mindre område» (Haugen & Villa, 2016, s. 18). Et lokalsamfunn inneholder ofte sosiale nettverk, fellesskap, identitet, holdninger og verdier (Haugen & Villa, 2016, s. 18). Altså kan lokalsamfunn delvis forstås som et produkt av det sosiale livet på stedet, i tillegg til stedets effekt på sosiale relasjoner blant innbyggerne. Lokalsamfunnets utforming og hvordan de er opplevd, er påvirket av regionale, nasjonale og internasjonale forhold og beslutninger. Om det er innenfor politikk, økonomi, kultur eller andre områder, former dette hvordan stedet er blitt (Haugen & Villa, 2016, s. 21). Hvordan vi utforsker lokalsamfunn kan sees på fra to ulike vinkler. Det kan utforskes utenfra og ovenfra,

og omhandle politiske bestemmelser og det offentlige. Alternativt kan det utforskes nedenfra, og omhandle innbyggerne i lokalsamfunnets nære referanserammer (Haugen & Villa, 2016, s. 22). Det som skaper rammer omkring det sosiale livet i et lokalsamfunn er de lokale institusjonene på stedet. Dette har betydning for samhandlingen og identiteten, og utgjør en stor del av innbyggernes hverdagsliv i lokalsamfunnet. Hva et sted inneholder, av institusjoner og tilbud, er symboler og representasjoner av stedet og disse er viktige i forståelsen av lokalsamfunnet som sted og identitet. Et lokalsamfunn representerer de tingene som er i nærheten til det stedet vi bor, og som utformer hverdagslivene våre (Haugen & Villa, 2016, s. 25).

2.1.2 Stedstilhørighet

Mange opplever lokalsamfunnet de er en del av som et viktig sted for dem selv. Enten en har overveiende positive eller negative oppfatninger av stedet, er det på en eller flere måter et viktig sted (Berg, 2016, s. 34). Begrepet lokalsamfunn er referert til som «community» i den engelsk språklige litteraturen. The Dictionary of Human Geography definerer *community* som «a group of people who share common culture, values and/or interests, based on social identity and/or territory, and who have some means of recognizing, and (inter)acting upon, these commonalities» (Berg, 2016, s. 35). Vi kan altså forstå et lokalsamfunn som følgelig åpne, dynamiske steder som er i stadig endring. I tillegg forstår vi det som et nettverksbasert møtested av materielle, kulturelle og sosiale relasjoner, som strekker seg lengre enn bare hvor det er lokalisert (Berg, 2016, s. 36). En grunnleggende likhet når en studerer et bestemt lokalsamfunn som bosted, er at folk nettopp har samme bosted. Det betyr ikke ellers at innbyggerne er like eller har personlige forbindelseslinjer, men de har stedet som et fellestrekk. Det i seg selv betyr at de har noen forbindelseslinjer, og dette kommer ofte spesielt frem i mindre lokalsamfunn (Berg, 2016, s. 37). I forbindelse med menneskers flytting og bostedsvalg har sosiale relasjoner ofte stor betydning for stedstilknytningen. Spesielt viktig er det for hvordan nye innflyttere knytter seg til, og erfarer bostedet de har flyttet til (Berg, 2016, s. 41). Etersom mennesker i dag er mer mobile og flytter oftere enn tidligere generasjoner, er det også mange som har bodd flere steder gjennom livet. De har dermed opplevd mange flere, og mer eller mindre samtidige stedstilknytninger (Berg, 2016, s. 45). Det kan derfor være nyttig for å forstå hvordan stedstilhørighet utvikles å rette søkelyset mot hverdagslivet, og studere hvordan tilhørighet til stedet erfares, framføres og praktiseres. En praksistilnærming for å studere stedstilhørighet eller stedstilknytning er nyttig, ettersom det kan synliggjøre hvordan tilhørighet kontinuerlig (re)formes og (re)konstitueres. I tillegg

får praksistilnærming frem at tilhørighet handler om både noe affektivt og materielt, som aktivt bidrar i å forme mennesker og stedet (Berg, 2016, s. 46).

Aure et.al (2015) viser til Edward Relphs (1976) sitt klassiske skille mellom et steds identitet (identity of place) og stedsidentitet, altså identifisering med stedet (identity with a place). Han knytter stedsidentitet til stedsfølelse, der sted blir sett på som et subjektivt opplevd fenomen. Stedets identitet handler derimot om stedets omdømme. Folks stedsrelasjoner, og hvordan mennesker fremstiller sin egen stedstilknytning skjer gjennom fortellinger om stedet. Disse fortellingene kan handle om identitetsmessige sider, som Aure et.al (2015) kaller mennesker-sted-relasjonen, og steders identitets betydning for å skape samspillet menneske-sted (s.196).

Figur 6 Den tre-delte stedstilknytnings-modellen (Aure et.al, 2015, s.197)

Aure et.al viser også til Scannell og Gifford (2010) sin tre-delte stedstilknytningsmodell (Figur 6). Denne modellen ser fremveksten av og innholdet i stedstilknytning i sammenheng, og prøver å forstå de ulike dimensjonene ved fenomenet. Som du kan se på figur 6, ser modellen relasjonene mellom *personer*, *psykologiske prosesser* og *steder* som tredelt. Denne modellen viser spesifikt til mange elementer ved mennesker, steder og prosesser og fremhever at stedstilknytning kan være både individuelt og gruppebasert. Det kan ha historisk og religiøst grunnlag, og det kan være basert på erfaringer, innsikt og spesifikke hendelser. Den personlige dimensjonen differensieres med hensyn til både aspekter som kjønn, alder, livsfase, etnisitet, klasse, flyttebakgrunn, botid og mer (Aure et.al, 2015, s.198). Elementet stedet handler om er både det sosiale og fysiske ved stedet, samt inkluderer det hvordan sted blir opplevd som sosiale arenaer gjennom symbolske, naturlige og bygde omgivelser (Aure et.al, 2015, s.198). Det siste elementet, psykologiske prosesser, kan være affektive og gi

utslag i følelser som stolthet, glede og kjærlighet. Dette kan være en kognitiv form av tenking og refleksjon, som er basert på minner, kunnskap, handlinger, planer og meninger (Aure et.al, 2015, s.198-199).

2.1.3 Attraktive lokalsamfunn

Det er stadig konkurranse mellom steder og regioner om å tiltrekke seg velutdannet arbeidskraft for å avgjøre lokalsamfunnets utvikling. Derfor er lokalsamfunnets bestrebelser på å øke attraktivitet og omdømme i en stadig pågående lokal forhandling om stedsidentitet, og hva og hvem som hører til på stedet (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 97). Det er ulike typer tilnærminger å studere når en skal forske på steders attraktivitet. En type er å studere motivasjons og tiltrekningsfaktorer som en forklaring på hvordan folk tar valgene sine om hvor de vil flytte og bosette seg. En annen type tilnærming er å studere attraktiviteten som en dimensjon. Der samfunnsvitere peker i økende grad på hvordan sted er i stadig endring og kontinuerlig produksjon, noe som later til å ha ført til en økt tro på muligheter til å aktivt påvirke stedsutviklingen gjennom markedsføring av stedet. En tredje tilnærming handler om å studere stedets evne til å tiltrekke seg kompetanse og innovative kapasitet, slik som nevnt om en stadig konkurranse mellom steder og regioner om å tiltrekke seg velutdannet arbeidskraft (Cruickshank & Lysgård, 2016, ss. 97-99). Denne tredje typen tilnærming er eksempelvis argumentert for i forskningen til Richard Florida. Cruickshank og Lysgård beskriver hvordan Florida argumenterer at endringer i arbeidslivets organisering også fører til endringer i motivasjonsfaktorer for arbeidsmobilitet. Det er ifølge Florida en økende grad bedrifter som følger etter velutdannede mennesker, og mindre vanlig enn før at velutdannede folk flytter etter bedrifter. Altså er det et viktigere tema for stedsplanlegging å forbedre kvaliteten og attraktiviteten til stedet gjennom å tiltrekke seg nye innbyggere, spesielt innbyggere som har mye kompetanse (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 99).

En annen teori i forhold til et steds attraktivitet er fra diskursteorien. I diskursteorien er tanken at samfunnet eller stedet ikke har en mening fra starten av, men at det tilskrives en mening etter hvert som folk opplever og bor der (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 101). For mange virker stedet meningsfullt som et bosted, der de har en arena for rekreasjon og eventuelt sosial omgang. Ofte blir det lokale tjenestetilbudet ansett som viktigere enn et lokalt arbeidsmarked (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 104). I utviklingsprosesser innenfor å produsere utviklingspolitikk i et lokalsamfunn, er et begrepet *agonisme* interessant å inkludere i forståelsen av en slik prosess. Agonismer oppstår når det er uenighet om hvordan ting skal

forstås eller fortolkes når det produseres lokal utviklingspolitikk (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 106). Agonismer bør ikke betraktes som problemer som skal ryddes av veien, men fungere som et verktøy for å skape engasjement i lokalsamfunnet og en følelse av at innbyggere eller andre aktører som kommer med innspill blir tatt med på utviklingen (Cruickshank & Lysgård, 2016, s. 112). At innbyggere og andre lokale aktører får ta del og bidra med innspill til utviklingen av sitt eget lokalsamfunn kan altså bidra til attraktivitet for stedet. Ettersom dette ofte fører til at innbyggerne opplever mer eierskap til stedet, dersom de har fått involvere seg i utformingen og utviklingen.

2.1.4 Planlegging for sted

De siste 50+ årene har planforskningen vist at det ofte er tydelige sprik mellom visjoner, planer og resultat. Dette bunner dels i systemsvikt, altså at plansystemet ikke er konsistent, eller at ulike deler innenfor plansystemet ikke er godt nok integrert. Dette skyldes også dels i samfunnsmessige endringsprosesser på utsiden av plansystemet, som har utviklet seg raskere enn lovendringene, noe som har ført til at planleggingen havner på etterskudd (Falleth & Holsen, 2018, s. 39). Planlegging i dag er derimot bedre etablert i de fleste kommuner etter at planlova i 2008, angående nasjonale forventninger om kommunene, ble offisiell. Mange kommuner har vedtatt både 4. og 5. generasjons kommuneplaner, og sammenhengen i plansystemet har blitt bedre. Det er mulig det er med innføringen av planstrategiene i 2008-loven at det er blitt lettere for folkevalgte og forvaltningen å skaffe oversikt over planarbeid som er i gang. Etter mer enn 50 år virker det altså som at kommuneplanlegging er blitt en mye mer integrert og naturlig del av den kommunale virksomheten, og som oppfattes som relevant og nødvendig (Falleth & Holsen, 2018, s. 40).

Planloven av 2008 som det her er snakk om, krever at alle norske kommuner skal vedta en samlet kommuneplan (Aaresæther & Kvalvik, 2018, s. 45). Loven sier at norske kommuner skal ta ha som mål å opptre som tydelige planaktører, og at det er kommunens folkevalgte som har føringen i planleggingen (Aaresæther & Kvalvik, 2018, s. 47). Det har derimot vist seg å være vanskelig i praksis å motivere folkevalgte til å engasjere seg i strategisk, overordnet planarbeid, selv om det handler om å legge rammer, føringer og prioriteringer når det kommer til hvilke retninger kommunen og lokalsamfunnet skal ha i sin framtid (Aaresæther & Kvalvik, 2018, s. 47).

2.2 Plan og bygningsloven §1-1 og §5-1

Samskaping som en del av de offentlige prosessene kan være en av flere ulike muligheter for å åpne for medvirkning fra lokale innbyggere. I plan og bygningsloven står det skrevet fast at det er en lov at medvirkning skal være en del av planleggingen i offentlige prosesser. Det er derfor relevant å vise til Plan og Bygningslov §1-1 Lovens formål og §5-1 Medvirkning for å vise til hva loven egentlig sier om nettopp disse temaene.

I plan og bygningsloven kapittel 1 skrives det om fellesbestemmelser i plan og byggesaker. §1-1 Lovens formål sier noe om at de overordnede hensyn skal ivaretas. De definerer i denne loven *samfunn* som de mennesker og virksomheter som er innenfor et område. *Bærekraftig utvikling* definerer loven som balansen mellom økonomisk og sosial utvikling og ivaretagelse av miljøhensyn.

«Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives.

Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene.» (Plan & Bygningsloven, 2008, §1-1)

I forhold til relevans til oppgaven er plan og bygningsloven §1-1 viktig å vise til for å få frem hva det norske lovverket sier om samfunnsplanleggingen og hvilke generelle vilkår som ligger til rette for utvikling og planlegging av områder. Hovedpoenget å trekke ut av §1-1 til denne oppgaven er at planleggingen skal være til det beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. I tillegg til §1-1 Lovens formål, som viser mest til det generelle i plan og bygningsloven, er også §5-1 Medvirkning særlig relevant å vise til i denne oppgaven.

«Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.»
(Plan & Bygningsloven, 2008, §5–1)

Denne bestemmelsen viser til de formelle minstekravene til medvirkning i saksbehandling innenfor kommunen. Det fremmes i denne loven at det skal legges til rette for medvirkning med like vilkår for alle aktører som blir berørt av et planforslag (Plan & Bygningsloven, 2008, §5–1). Oppgavens overordnede tema er hvordan samskaping fungerer mellom lokale aktører og det offentlige (kommunen, politikerne), og denne loven er derfor sentral da den viser til hva norsk lov sier om kommunen sitt ansvar til å inkludere de berørte i planprosessen.

2.3 Ny offentlig styring og ny offentlig forvaltning

En del av oppgavens tematikk går inn på hvordan arbeidet med samfunnsutvikling, eller lokalutvikling i denne sammenheng, blir gjort i kommunen. Det er derfor nyttig for å få et overordnet blikk i hvordan det offentlige styringssystemet har fungert tidligere, og hvordan det er mest vanlig å styre samfunnsutviklingen i dag.

Når vi arbeider innenfor planlegging, spesielt samfunnsplanlegging og arealplanlegging, opererer vi i et skjæringsfelt mellom kunnskap og politikk (Amdam, 2019, s.285). Kunnskap om stedet og samfunnssituasjoner blir lagt vekt på, sammen med de politiske vedtak og styringsformer i samfunnet vårt. Planleggingen preges altså av politiske motsetninger, konflikter innenfor ulike sektorer og spenning mellom offentlige anstalter, markedet og lokalsamfunn. Det er derfor viktige tema i planlegging å se på forholdet mellom fagfolk, politikere, markedet og samfunnet (Amdam, 2019, s.285).

Ny offentlig styring er en betegnelse som ble hyppig brukt etter at den britiske statsviteren Christopher Hood publiserte artikkelen sin «*A Public management for all Seasons*». I

artikkelen utgitt i 1991 diskuterer han framveksten av ny offentlig styring de siste 15 årene (ved utgivelsen av sin artikkel), og hvordan det ble ansett som en av de mest slående internasjonale trendene innenfor offentlig administrasjon (Hood, 1991, s.3). Kort fortalt involverer «ny offentlig styring» følgende elementer:

- *påvirkning fra ledelser i privat sektor*
- *mer fokus på entreprenørskap i offentlig tjenesteorganisasjoner*
- *vekt på input og output kontroll*
- *oppdeling av offentlige tjenester til deres mest grunnleggende enheter og fokus på kostnadsstyring*
- *vekst i bruk av markeder, konkurranse og kontrakter for ressursallokering og tjenestelevering innen offentlige tjenester (Osborne, 2007, s.379)*

Ny offentlig styring blir også sett på som et overgangsstadium til ny offentlig forvaltning (Osborne, 2007, s. 377). Ny offentlig forvaltning er derimot forankret i organisasjonell sosiologi og nettverksteori, og erkjenner den stadig mer fragmenterte og usikre naturen til offentlig forvaltning i dette århundre (Osborne, 2007, s.382). Amdam forklarer enklere forskjellene på ny offentlig styring og ny offentlig forvaltning. Han forklarer at ny offentlig styring tvinger frem inkrementelle former for planlegging, der målet med planlegging og medvirkning blir kunnskapsinnhenting der de sikter på endringer av tjenester til brukerne sitt behov (Amdam, 2019, s.292). Videre skriver han at det er krav om høy grad av output-legitimitet og effektivitet i form av konkrete resultat som kan måles (Amdam, 2019, s.292). Ny offentlig forvaltning krever derimot transformativ og kollaborative former for planlegging. Målet med planleggingen og medvirkning er å stimulere for læring og kapasitetsbygging, og for å utnytte og eventuelt endre de strukturerende kreftene i samfunnet. Han skriver at det er krav om høy grad av outcome-legitimitet, formålsstyring og kvalitet i behovstilfredsstillingen (Amdam, 2019, s.295).

2.3.1 Governance

Den engelske varianten av det vi kaller for ny offentlig forvaltning er begrepet *governance*. Det kan forklares som en styringsstil der grensene mellom og innenfor offentlig og privat sektor er blitt mer uklare. Fokuset er på styringsmekanismer som ikke hviler på de klassiske ideene om statlig autoritet og sanksjoner i et ovenfra-og-ned kommando- og kontrollsystem, men som hviler på samspeillet mellom flere aktører på tvers av og mellom ulike romlige skalaer. Slike arbeidsformer blir generelt sett på som noe som krever høy grad av tillitt

mellom de involverte aktørene for at de skal kunne være effektive. Arbeidsoppgavene til de som styrer i et *governance* system blir da å styre nettverket (Pike, et al. 2017, s.158). Bock refererer til Cheshire sin definisjon på hvordan *governance* kan bli forstått som styringsmåte. Det representerer en ny måte å styre en stat på, som ikke lenger kun vedtas gjennom nasjonalstatens formelle tvangsfullmakter, men utøves gjennom en rekke statlige og ikke-statlige aktører og enheter som opererer på forskjellige skalaer og på tvers av ulike aktører (Bock, 2019, s. 104). I praksis inkluderer *governance* en nedenfra og opp utvikling av nasjonalstatens funksjoner og myndighet til overnasjonale organer som EU, samt ovenfra og ned delegering og desentralisering til regionale og lokal organer. Det vertikale skiftet av makt og ansvar er fulgt av et horisontalt skift gjennom involvering av en rekke offentlige og private interessenter, i nye institusjonelle ordninger som samarbeider om å utforme og iverksette politikken. Blant de involverte hovedaktørene er representanter fra stat, næringsliv og lokalsamfunn. Den nye typen *governance* karakteriseres som fleraktør-styring, da den skal fungere gjennom partnerskap som involverer flere interessenter. Det forventes å være multisektorielt gjennom representasjon og integrering av private, offentlige og tredje sektors aktører, og multi-level ettersom det bør inkludere deltakelse fra nasjonalt til lokalt nivå (Bock, 2019, s. 104).

I forhold til distriktsområder, kan de bli berørt på en spesiell måte; på grunn av avtagende støtte fra sentrale myndigheter, spiller aktive lokalaktører en stadig viktigere rolle i å opprettholde viktige tjenester. På en måte kan de derfor betraktes som et naturlig laboratorium for å teste og forstå mulighetene og grensene for et slikt system av flernivåstyring (Bock, 2019, s. 103). En viktig del av debatten om *governance* i distriktene henger sammen med diskusjoner om områdebasert og territoriell utvikling, ettersom delegering av statlig myndighet til lokale nivå bør forsterke makten til lokalsamfunnet for å identifisere og satse på sine egne utviklingsmål. Samtidig understreker debatten også ansvaret til lokalsamfunnet for å nå disse målene (Bock, 2019, s.104). Internasjonal forskning viser at sannsynligheten for å lykkes med å bestride marginalisering gjennom lokale handlingsaktører kan forklares med deres tilgang til ressurser som sosial kapital, materialisering av karismatiske ledere og forankring i relevante nettverk (Bock, 2019, s.107). Ikke-statlige aktører tar i dag i bruk, eller deltar, mer i leveringen av det som tidligere var offentlige og formelt organiserte oppgaver som transport, helse- og sosialomsorg, utdanning og energiproduksjon. Dette er motivert av ønsker om å opprettholde eller gjenopprette livskvaliteten ved stedet de lokale aktørene bor, ved å fylle hullene som oppstår gjennom tilbaketrekkingen av staten, næringslivet og

profesjonelle organisasjoner. Det er eksistensen av en «selvhjelpskultur», og denne spiller en viktig rolle, kombinert med en «følelse av fellesskap og solidaritet» for stedet (Bock, 2019, s.108). Aktuelle studier indikerer altså at samfunnsorganisasjoner spiller viktige roller i vedlikeholdet av tjenester som er avgjørende for livskvaliteten på landsbygda og dermed dens fremtid. Ved å akseptere ansvaret for å ta i bruk eller samprodusere viktige offentlige tjenester går de inn på feltet for forvaltning av landdistrikter som en viktig aktør (Bock, 2019, s.109).

2.3.1 Formell og uformell planlegging i distriktsområder

Vidare innenfor tema governance, er også formell og uformell planlegging aktuelt i diskusjonen om lokal utvikling i distriktsområdene. I områder som preges av lave folketall, er det argumentert at vi er nødt til å anerkjenne både formell og uformell planleggingspraksis for å forstå planleggingen i disse områdene. Dette går ut på at både formelle og uformelle parter deltar i planprosessene i et tett samarbeid (Meijer & Syssner, 2018, s. 100). I form av prosesser kan vi forstå uformalitet som en spesiell form for interaksjon mellom aktørene, eller som noe som har en politisk utforming, men på et lokalt nivå. Begrepene uformell eller det uformelle kan også bli brukt for å forstå og fange opp spesielle former for kunnskap. Dette er da kunnskap som skiller seg fra det som teoretikerne kaller for «modes of knowing the city». Det handler på den ene siden om den formaliserte og kodifiserte kunnskapen, mens på den andre siden er det en kunnskap som kommer ut ifra uformelle kontekster og av uformelle aktører og nettverk (Meijer & Syssner, 2018, s. 102).

Fellesskapet i et lokalsamfunn som engasjerer seg i planleggingspraksis, arbeider mest sannsynlig gjennom uformelle strukturer, der beslutninger og planer etableres gjennom hverdagslig samhandling som baseres på tillit og personlige nettverk. Det er dette som i hovedsak skiller formelle og uformelle planpraksiser. Ettersom det formelle er basert på formelle prosedyrer som er styrt av formelle avtaler, og av aktører som gjennom et formelt mandat arbeider sammen i planpraksisene. Uformelle planpraksiser er derimot det motsatte, og utføres av aktører uten formelt mandat (Meijer & Syssner, 2018, ss. 102-103). Slik uformell planlegging har sannsynligvis en ad hoc, spontan og mer uregulert karakter enn den formelle planleggingen har. Den kan likevel formaliseres, gjennom vedtekter, formaliserte møter og flertallsvedtak, noe som da bidrar til en formell planleggingspraksis (Meijer & Syssner, 2018, s. 105). På den måten kan vi forstå at uformell planlegging, gjennom et engasjert lokalt fellesskap, kan i samarbeid med formelle aktører arbeides inn i en formell

planleggingspraksis til tross for at utgangspunktet kommer nedenfra i en uformell planleggingsprosess.

2.3.3 Mobilisering av lokalsamfunnet

Figur 7 FNs Bærekraftsmål (FN, 2022)

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å en bærekraftig fremtid for alle (FN, 2022). I forhold til samfunnsutvikling er spesielt bærekraftsmål 11 – Bærekraftige byer og lokalsamfunn, sentral å ha søkelys på når vi planlegger for fremtidig utvikling.

Det etterlyses fra flere forsknings- og policyrapporter etter mer forståelse for hvordan FNs bærekraftsmål kan «oversettes og implementeres i lokal planlegging og handling» (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.106). Ut ifra dette har det blitt gitt mer oppmerksomhet på muligheter for lokale innbyggere og aktører sitt engasjement i den bærekraftige samfunnsomstillingen.

Denne omstillingen krever en økt forståelse for hvordan et samarbeid mellom offentlige/kommunale systemer og borgerinitiativer fungerer (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.106). Forskningsfeltet på omstillingsteorier knyttet til bærekraft peker på et behov for en bedre forståelse av kompleksitet, prosess og nytenking i samfunnsutviklingen. Viktige grunnleggende orienteringer innenfor bærekraftig omstilling handler om hvordan det trengs nye orienteringer som inkluderer verdiforståelser, det politiske systemet og institusjonene, om hverdagslige og konkrete praksiser. For å skaffe en helhetlig orientering av disse aspektene kreves det nye typer arenaer som kan omfavne et bredere spekter av aktører enn det som har vært involvert tidligere. Ved hjelp av et bredere spekter av aktører for å utvikle legitime kvalitativt nye reorienteringer for hvordan et bærekraftig samfunn kan bli (Vasstrøm & Paaby, 2021, ss.107-108).

Det kommer frem i litteraturen at det har vært økende tendenser til misnøye med den politiske styringsformen med toppstyrte regjeringer. Dette har da resultert i utvidet entusiasme for mer direkte samfunnsengasjement inn i politikken av eksterne aktører. Disse eksterne aktørene kan eksempelvis være akademikere, politiske aktivister, lokalsamfunnet selv og ellers en rekke engasjerte stemmer (Ciaffi & Gallent, 2014, s. 3). Det er i mange tilfeller som et svar på slike triggere i styringsformen, at en mobilisering i samfunnet starter. Hva som er bakgrunnen til at aktører mobiliserer seg kan for eksempel være at aktørene sin tillitt til statens evne til å løse problemer er svekket. Eller det kan være at de rett og slett ser verdien av å bidra til å gjøre endringer for lokalsamfunnet sitt selv.

Det viser seg også at mange av disse lokale handlingene og prosjektene utført av samfunnsgruppene selv er veldig vellykket. Når staten eller de andre offentlige etatene observerer slik suksess, ser de muligheter til å gjenoppbygge sin egen legitimitet ved å dra nytte av slike prosjekter for å levere lokale tjenester. Da kobler etatene seg til lokalsamfunnet der utviklingsarbeidet i utgangspunktet oppstod, deltar i det, og hevder det som sitt eget (Ciaffi & Gallent, 2014, s. 4). Der det ikke oppstår naturlig med slikt utviklingsarbeid, forsøker de nasjonale myndigheter å starte eller stimulere til handlinger i samfunnet. Dette forsøker de ved å inkludere tradisjonelle brukere og forbrukere av for eksempel planleggingsbeslutninger (bedrifter, berørte innbyggere og lokalsamfunn), og de som gir råd eller tar beslutninger (konsulenter eller andre «eksperter, lokale tjenesteaktører og tillitsvalgte) sammen i en prosess for samproduksjon av planer. Dette kan også forstås som det vi i denne oppgaven vet om samskaping. Denne samskapingen tar da sikte på å produsere planer og rammer, som også bidrar til større deltakelse i plansystemet (Ciaffi & Gallent, 2014, s. 4). På bakgrunn av dette kan det da sies at samfunnshandling og planlegging har røttene sine to steder:

1. I lokalsamfunnet som selv ønsker å finne lokale løsninger.
2. I etablerte regjeringsformer som ser behov for å koble samfunnet sammen igjen eller å miste legitimiteten sin (Ciaffi & Gallent, 2014, s. 4).

Ciaffi & Gallent (2014) påpeker at tidligere erfaringer med samfunnsbasert planlegging og frem til i dag, viser at planleggingen ofte er drevet av et forsvar av mindre lokale interesser. Altså mobiliserer samfunnet seg for eksempel mot utvikling for å beskytte sine egne private eiendomsverdier (Ciaffi & Gallent, 2014, s. 14).

I Norge har helhetlig kommunal arealbruk og samfunnsstrategisk planlegging vært en del av det lokale politiske og administrative ansvaret siden 1965 (Amdam J. , 2014, s. 281). Lokalsamfunnets aktører er ofte en del av et sterkt og velutviklet sosialt nettverk, som arbeider på bakgrunn av sentrale agendaer, med temaer som skole, helsevesen, veier og andre tjenester. De viser en vilje til å mobilisere dersom deres interesser eller verdier oppleves som truet (Amdam J., 2014, s.284; Ciaffi & Gallent, 2014, s.14). Kommunene i Norge er i dag mer komplekse enn de var tidligere. Interessene og behovene er mer varierte, og derfor kreves det mer fleksibilitet i planleggingen (Amdam J. , 2014, s. 285). Plansystemet har de siste 50+ årene blitt stadig mer lineært, som vil si at det kreves strenge sekvenser av handlinger for at utviklingen skal gå fram over (Amdam J. , 2014, ss. 285-286). Deltakelsen er i slike systemer ganske stivt iscenesatt, og i komplekse og dynamiske samfunn vil denne typen omfattende instrumentell planlegging sjelden fungere (Amdam J. , 2014, s. 286). Amdam (2014) argumenterer da for at en ikke-lineær prosess vil være mer aktuell å følge. Den lineære prosessen følger strenge sekvenser av mål, alternativ, forventninger, valg og implementeringer. Ikke-lineære prosesser handler derimot om å jobbe på forskjellige stadier samtidig, uten å være begrenset av tidsskalaer for reguleringsprosesser og gå inn for et «aktivt engasjement» med lokalsamfunnet og unngår de stivt iscenesatte «inviterte deltakelsene» fra lokale aktører (Amdam J. , 2014). Et lineært system er et godt verktøy for å kontrollere endring og begrense utvikling. Det er derimot ikke like effektivt dersom det gjelder å jobbe sammen med flere aktører for å stimulere nye former for utvikling (Amdam J. , 2014, s. 287).

Et ledende prinsipp for fleksibel lokal planlegging er å overføre makt og ansvar til lokalsamfunnet, som deretter blir støttet av kommunen, og som opprettholder dialog med de miljøene som utfordringene berører (Amdam J. , 2014, s. 288). Det er sentralt for fleksibel lokal planlegging å finne måter å trekke frem ulike lokalkunnskaper. Å avdekke denne lokalkunnskapen starter ifølge Amdam (2014), med å skape arenaer der ulike gruppers normer, verdier og interesser kan komme til uttrykk i en åpen dialog (s.290). Avslutningsvis anbefaler Amdam (2014) at offentlig lokalplanlegging i Norge blir omorganisert. Ved at den fungerer som fleksibel lokal planlegging, som tar imot ulike interesser og de spesielle utfordringene og handlingene på tvers av skalaer. For at slik planlegging skal bli en suksess, er det ifølge Amdam (2014) avhengig av endring av politisk og administrativ holdning og ledelse, samt at det må etableres en reflekterende prosess som kan tilpasse seg ulike omstendigheter (s.296).

Som et eksempel på forslag til en mer fleksibel lokal planlegging for å få fram ulike gruppers normer, verdier og interesser foreslår Vasstrøm og Paaby det de kaller for “omvendt deltakelse”. Dette handler om å ha åpne dialog- og handlingsrom mellom borgere og kommunale aktører der utgangspunktet for samhandling kommer fra borgernes initiativer (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.109). De påpeker også hvordan omstillingsprosesser i samfunnsutviklingen handler om hvordan det skapes forandringer på bakgrunn av ny kunnskap og samhandlinger mellom flere aktører. Dette handler om engasjement, forståelse og samarbeid på tvers av flere ulike aktørers interesser og verdier, og hvordan dette kan bidra til å skape nye handlinger. Samhandling gjennom slik omstilling kan også føre til nye konflikter og konsekvenser. Ut ifra det har flere kritiske forskere poengtert hvordan det ofte er aktører med større sosial kapital som dominerer i slike formelle prosesser, og at det er vanskelig å utvikle nytenkende og «annerledes» perspektiv innenfor plansystemet (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.109). Dette kan ses i sammenheng med det Boch sitt argument om at sannsynligheten for å lykkes med å bestride marginalisering for lokale handlingsaktører ofte har sammenheng med deres tilgang til ressurser som sosial kapital, materialisering av karismatiske ledere og forankring i relevante nettverk (Bock, 2019, s.107).

Gjennom tid, materielle strukturer, aktørrepresentasjon og kommunikative praksiser og erfaringer skapes deltakelsesrom (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.110). Deltakelsesrommet kan være forklart som to typer rom, det «inviterte» rom og det «krevde» rom. De inviterte rom innebærer formelle aktører (eks. kommunale og politiske aktører) som inviterer interessenter og lokale borgere til å delta i planleggingen gjennom en høring, meningsutveksling eller samhandling om mer spesifikke formål (Vasstrøm & Paaby, 2021, s.110). Da handler det altså mer om medvirkning som er initiert fra offentlige aktører. De krevde rom er kollektivt mobilisert deltakelse fra sivilsamfunnet, som er mer eller mindre organisert nedenfra og opp. Dette kan for eksempel omfatte protester mot eksisterende eller fremtidige foreslåtte tiltak, eller samle initiativer for en ønsket forandring fra det sivile sitt standpunkt (Vasstrøm & Paaby, 2021, s. 110). Slike former for deltakelsesrom vil dermed ha mer aktive lokale borgere involvert enn i det inviterte rom. Det kan derfor være nyttig å definere forskjellene på det å medvirke i samfunnsplanlegging og å arbeide med samskaping der lokale borgere og offentlige aktører arbeider aktivt sammen om utviklingsprosjekter.

2.4 Samskaping

Hovedtemaet til oppgaven er samskaping og hvordan samskaping fungerer mellom lokale aktører og det offentlige styringssystemet i kommunen.

De senere årene har det vokst frem et samarbeid mellom innbyggere, sivilsamfunn, politikere, næringsliv og forvaltning, dette skiftet kalles «the collaborative turn» (Kobro, 2018, s.9).

Begrepet *collaborative turn* kan på norsk forståes som samarbeidsskiftet, og er kjennetegnet av en økt vektlegging og utprøving av nye samarbeidsformer på forskjellige arenaer.

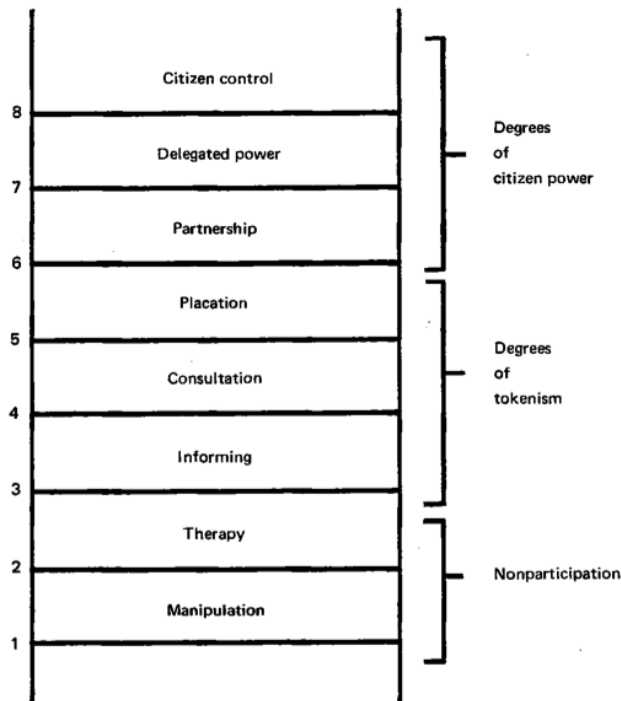
Gjennom dette samarbeidsskiftet er det også fokusert mer på nærdemokratiet de senere årene.

Der har begrepene medbestemmelse, brukerinvolvering og samskaping i større grad fått oppmerksomhet i policydokumenter, strategiplaner og i offentlige taler (Kobro, 2018, s.8).

Flere begrep er blitt knyttet til samskaping innenfor offentlig sektor. Disse er blant annet nettverksledelse, samarbeidsdrevet innovasjon, sosial innovasjon og tykk og tynn samskaping (Ulrich, 2016, s.1). Dette er også sterkt knyttet til governance, som nevnt tidligere er styringsformen med økt inkludering av flere aktører, både formelle og uformelle (Bock, 2019).

Begrepet samskaping er likevel et utfordrende begrep å komme med en klar definisjon på, ettersom samskaping omfavner mange ulike prosesser. Et forslag til en definisjon på begrepet er beskrevet av Torfing (2017, s.5), som mener at samskaping er «når to eller flere offentlige og private aktører inngår i et likeverdig samarbeid med intensjon om å definere problemer og designe og nye og bedre løsninger». I engelskspråklig forskningslitteratur blir samskaping som oftest referert til under to ulike forståelser; samskaping (co-creation) og samproduksjon (co-production). Begrepet er relativt nytt i Norge, og de to forståelsene blir derfor ofte satt under ett, og kalt for tynn og tykk samskaping (Kobro, 2018, s.12-13). Samskaping handler i hovedsak om å skape noe nytt, mens samproduksjon ofte blir ansett som å være en del av et produksjonsfellesskap som skaper noe nytt over en lengre periode (Kobro, 2018, s.12). Som en del av utviklingsprosesser i Norge så kan disse to begrepene som nevnt da gli litt inn i hverandre og omhandle mange av de samme tendensene. Som per definisjon av Torfing (2017, s.5) er målet med samskaping å definere problemer og finne og utvikle nye og bedre løsninger i et likeverdig samarbeid. Det er viktig her å legge merke til det som i definisjonen blir omtalt som *likeverdig samarbeid*, da det er et viktig poeng å få frem når vi undersøker hvordan samskaping fungerer eller er ment å fungere i ulike utviklingsarbeid.

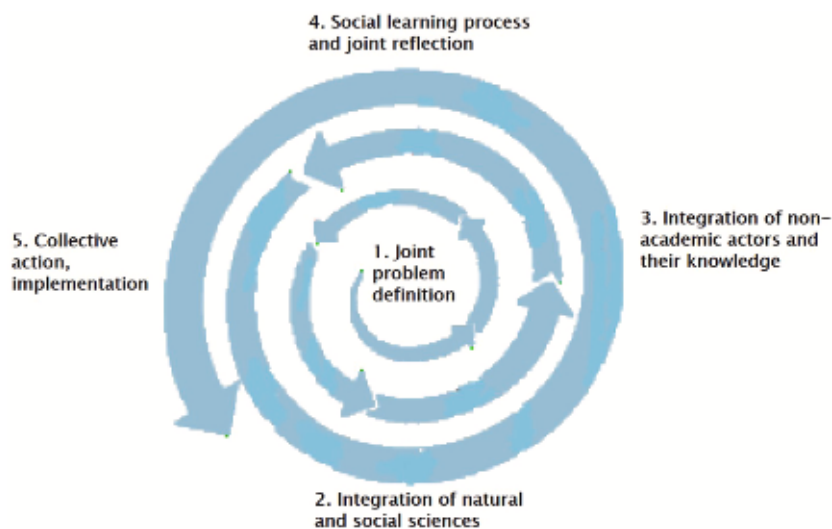
2.4.1 Deltakelsesstige og Samskapingsspirale

Figur 8 Arnsteins deltakelsesstige (Arnstein, 1969, s.217)

Arnsteins deltakelsesstige (se figur 7) er en relevant forståelsesmodell for ulike nivå av deltakelse eller medvirkning til planarbeid. Hun skriver at ettersom deltakelse kan være et forvirrende tema, kan disse åtte nivåene i deltakelsesstigen illustrere lokale aktørers makt til å avgjøre et avsluttende produkt eller prosjekt (Arnstein, 1969, s.217). På bunn starter stigen med manipulasjon (1) og terapi (2). Disse beskriver nivåer av «ikke-deltakende». Nivå 1 og 2 beskrives som at det egentlige målet er å gjøre det vanskelig for mennesker å delta i planleggingen og gjennomføringen, og at makthavere heller skal få mulighet til å *utdanne* eller *manipulere* deltakerne. Informasjon (3) og konsultasjon (4) blir forklart som nivåer der deltakerne får høre og blir hørt av makthaverne, men under disse forholdene mangler de makten til å sikre seg at synspunktene de ytret blir hørt og fulgt opp da det ikke er noe oppfølging etter høringen. Dette gjelder også til en viss grad for nivå Plassering (5), som blir vurdert som et høyere nivå ettersom det tillates av makthaverne at deltakerne får gi råd, men makthaverne beholder likevel retten til å bestemme (Arnstein, 1969, s.217). Høyere opp på deltakelsesstigen finner vi Partnerskap (6), der innbyggerne/deltakerne kan inngå partnerskap som gjør dem i stand til å forhandle og delta i byttehandel med makthaverne. På de to øverste trinnene, Deleget makt (7) og Borgerkontroll (8), har deltakerne oppnådd flertallet av beslutningstaking plassene, eller til og med full lederkraft (Arnstein, 1969, s.217). Disse åtte trinnene er illustrert for å fungere som en forenklet forståelse av hvordan deltakelse kan

fungere i ulik grad i samfunnsstrukturer. Ut ifra den forståelsen vi har for samskaping, kan det sjette trinnet *partnerskap* tolkes som det mest nærliggende formen for deltakelse gjennom samskaping. Amdam påpeker derimot at denne deltakingsstigen i dagens Nye offentlige forvaltning bør erstattes av det han kaller samskapingsspiralen (Amdam, 2019, s.295).

Figur 9 Samskapingsspiralens fem trinn (Jacobi et al., 2022, s.109)

Forskere har lenge hevdet at integrerte transformasjoner av strukturer og institusjoner krever mer helhetlige og integrerte perspektiver for samskaping mellom ulike aktører. Derfor har det blitt foreslått en forståelsesmodell kalt samskapingsspiralen (co-creation cycle), som er en spiral i fem trinn som viser til hvordan en samskappingsprosess bør gå (Jacobi, et al., 2022). Det første trinnet, felles definisjon av problemet (1), går ut på nettopp det å først definere hva problemstillingen er og hva dette inneholder. Trinn to, integrering av natur- og samfunnsvitenskapen (2), handler om å inkludere ulik kunnskap og disipliner. Trinn tre, inkludering av ikke-akademiske aktører og deres kunnskap (3), vil si å inkludere ulike aktører som kan bidra med kunnskap utenom det akademiske. For eksempel lokale innbyggers kunnskaper om lokalsamfunnet deres. Trinn fire, en sosial læringsprosess og felles refleksjon (4) inkluderer alle aktørene i prosessen for å slå sammen kunnskapene deres og å reflektere i fellesskap over målene. Det siste trinnet, trinn fem, kollektiv handling og implementering (5) er avrundingen av prosessen, der aktørene har kommet frem til mulige løsninger på problemet og setter i gang implementeringen av planene. (Jacobi, et al., 2022, s. 109)

2.4.2 Demografiutvalget om samskaping

I demografi utvalgets rapport fra 2020 setter de samskaping i et perspektiv som handler om å skape verdier i fellesskap, det de kaller for verdisamskaping. For å skape verdier i fellesskap blir den «eksterne» tjenesteyterens rolle, altså den private eller lokale aktøren, sett på som en form for strategisk assistanse. Bidraget til den eksterne tjenesteyteren blir da om å identifisere flaskehalsen i sitt og sine medbrukeres hverdagsliv og bistå med ressurser som kompletterer og mobiliserer tjenesteyternes egne ressurser (Demografi utvalget, 2020, s.81). Da vil ikke brukeren eller tjenesteyteren lenger bare være en konsument av tjenesten som kommunen eller staten tilbyr, den vil også være en aktiv del av verdisamskapingen, noe demografi utvalget kaller en prosument (Demografi utvalget, 2020, s.82). Denne typen verdisamskaping inkluderer altså brukerne i stor grad, og kan derfor omtales som en brukerrettet tjenesteforsyningspolitikk. Denne typen politikk må spenne fra tiltak som sikrer god standard på tilbudene, til tiltak som sikrer at det er nærhet mellom tjenesten og brukerne og at brukerne kan overvinne avstander på minst mulig ressurskrevende måter (Demografi utvalget, 2020, s.83).

Å håndtere avstander kan for distriktskommunene være en utfordring, ettersom det generelt er større avstander og spredd bosetning i distriktene. Spesielt på grunn av aldersstrukturen kan håndtering av avstander være mer krevende i distriktet enn i mer sentrale områder. Tiltakene kan rette seg mot både private og kommersielle aktører, likeså offentlige aktører, husholdninger eller enkeltindivider. Et vellykket tiltak kommer til å kreve innsikt i hvordan de lokale tjenestesystemene fungerer, og hvor flaskehalsene i disse systemene befinner seg. Ny teknologi kan på mange måter gi nye muligheter for tjenesteinnovasjoner som kan være til gode for distriktene og distriktsbefolkningen, men teknologien er da nødt å utvikles nettopp med formålet om å utvikle tjenester til nytte for distriktene (Demografi utvalget, 2020, s.83). Det demografi utvalget her omtaler som «eksterne» tjenesteytere, forstås i denne oppgaven som generelt de eksterne som bidrar i verdisamskapingen. Til denne oppgaven er altså de lokale aktørene de som blir definert som den eksterne tjenesteyteren, og vil videre bli omtalt som den lokale aktøren.

2.4.3 Roller og rolleforståelse i samskapingen

I rapporten til kommunesektorens organisasjon (KS) med tittel Styrket lederskap i kommunal sektor, blir tema om samskaping mellom de folkevalgte og administrasjonen i kommunen tatt opp. Det som kommer frem i rapporten er også interessant for denne oppgaven, i og med at

utfordringene med roller og rolleforståelse i en samskapingsprosess, kan være aktuelt også for lokale aktører og administrasjonen i kommunen, på mange av de samme måtene som for de folkevalgte og administrasjonen. I rapporten kommer det frem at det er sentralt for opplevelsen av samskaping hvordan de ulike aktørene opplever og definerer rollene sine. De definerer roller i rapporten som «et sett med normer som sier noe om hvordan man bør opptre i spesielle situasjoner. Rollen definerer logikk om hvilken atferd som «passer seg» i en gitt situasjon» (SAKOM ved UiA, 2021, s. 16). Ofte kan rollene til aktørene i samskapingen ses som to ytterpunkter på en skala. De ulike aktørene forsøker da å finne frem til et kompromiss eller en felles enighet om hvordan arbeidet skal fungere. Det er også vanskelig, kanskje nesten umulig å komme frem til en konklusjon om hvilke roller som er «best» i de ulike formene for samskapingsprosesser. Det er derfor essensielt at relasjonene mellom aktørene fungerer godt, og at begge partene har kommet frem til en relativt lik oppfatning av hvordan rollene skal være, og at de derfor har en rolleforståelse som samsvarer hos begge aktørene i samskapingen (SAKOM ved UiA, 2021, s. 17).

2.4.4 Medvirkning og samskaping, likheter og forskjeller

Medvirkning som begrep betegnes gjerne både som medbestemmelse, brukerstyring, borgerinvolvering og brukermedvirkning, og viser ofte til det som på engelsk blir omtalt som «user participation» eller «user involvement» (Egilson et al, 2018, s.4). Som begrepet tilsier, knyttes begrepet brukermedvirkning til de demokratiske rettighetsprinsippene en har som borger, bruker, pasient eller klient. Det vil si at de som er brukere av tjenester eller goder skal kunne ha en mulighet til å medvirke til, eller påvirke innholdet eller utformingen av tjenestene, og gjennom denne muligheten bli myndiggjort og inkludert i prosessen (Egilson et al, 2018, s.4). Det er vanlig å skille mellom medvirkning i systemnivå, organisasjonsnivå og individnivå (Egilson et al, 2018, s.4).

Innovasjon handler i hovedsak om ulike måter å forbedre offentlige tjenester. En av disse innovasjonene er det som på engelsk blir referert til som «co-creation», og som på norsk blir omtalt som samskaping. Samskaping eller «co-creation» presenterer muligheter til å utvikle løsninger på samfunnsutfordringer ved å arbeide *med* borgerne, i stedet *for* dem (Gregory, 2012, s. 131). Aspektet ved samskaping handler altså i stor grad om å jobbe med tjenestebrukere/innbyggere innenfor innovasjonsprosesser. Det skal i tillegg være tydelig at innbyggerinvolveringen ikke bare handler om demokratisk deltakelse, men om å finne bedre

løsninger til samfunnsutviklingen gjennom å skaffe seg ny innsikt i brukerperspektivet (Gregory, 2012, ss. 131-132).

Det er altså flere likhetstrekk i begrepene medvirkning og samskaping men også betydelige forskjeller på hva begrepene innebærer. De sentrale forskjellene er hvordan medvirkning ofte er initiert av de offentlige aktørene, ved å invitere til for eksempel en høring, folkemøter eller brukerundersøkelser. Samskaping derimot har et mer nedenfra- og opp utgangspunkt, der det ofte er brukerne eller borgerne som tar initiativ til løsninger eller utviklingsforslag i samfunnet sitt til de offentlige aktørene, eller at sivile aktører har en mer aktiv og deltakende rolle i utviklingsprosessene med de offentlige aktørene.

3.0 Metode

3.1 Kort om valg av metode ut ifra problemstilling og oppgavens helhet

Formålet med dette kapittelet er å få belyse og synliggjøre de midlene jeg har benyttet av metoder i forskningen, samt fremgangen i forskningsprosessen. Kapittelet vil beskrive de dilemma og veivalg som har blitt tatt i løpet av forskningsperioden. Innledningsvis vil oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted og utgangspunkt gjøres rede for, etterfulgt at forskningsdesign og metodevalg. Deretter vil jeg gjøre rede for utvalg av aktuelle kandidater i forskningen, i tillegg til hvordan gjennomføringen av intervjuene gikk for seg. Her vil jeg gjennomgå metodebruken, ved å vise til produksjon og analyse av innhentet datamateriale. Avslutningsvis vil kapittelet diskutere forskningens reliabilitet og validitet og hvordan de etiske hensyn som har vært relevante for forskningen har blitt ivaretatt.

3.2 Vitenskapsteoretisk ståsted

Det vitenskapsteoretiske ståstedet i denne masteroppgaven er fenomenologisk. Jeg ønsket å forske på hvordan samskaping, som et sosialt konstruert fenomen, er opplevd av aktuelle aktører (Bryman, 2012, s.30). Studien bygger derfor på en underliggende antakelse av at realiteten er slik aktørene oppfatter at den er. Den vil altså være en subjektiv opplevelse. Empirien omfatter informantenes oppfatning og erfaring som aktører i samfunnsutviklingen i Valestrand, der både offentlige aktører og lokale aktører har engasjert seg i blant annet «Liv og Lyst» prosjektet. Dette blir i oppgaven min brukt til å forstå samskappingsprosessen mellom kommunen og de lokale aktørene så langt.

Under innsamlingen av empiri undersøkte jeg hvordan samskapingen i planprosessen ble gjennomført, med perspektiver fra både de lokale aktørenes side og aktører fra administrasjonen i kommunen. Ettersom empirien jeg innhentet også kan være et resultat av sosial interaksjon mellom meg som forsker og informantene så har studien også et konstruktivistisk ståsted (Bryman, 2012, s.33).

Studien min tar også utgangspunkt i hermeneutisk forskningslogikk. Prinsippet med hermeneutikken går ut på at mening kan forstås i lys av det vi studerer og er en del av (Bryman, 2012, s.560). I analysedelen av oppgaven vil det innebære at jeg tolker intervjuetekster for deretter å studere den mening som tekstene formidler.

3.3 Forsknings design

Basert på problemstillingen og det jeg ønsket å undersøke, er forsknings designet mitt en case-studie. En case-studie innebærer detaljert og intensiv analyse av en spesifikk case, og er opptatt av å undersøke kompleksiteten og det partikulære ved det (Bryman, 2012, s.66). Når en bruker begrepet «case» så assosieres det oftest med et avgrenset område, som et lokalsamfunn eller en organisasjon (Bryman, 2012, s.67). Ettersom min oppgave tar utgangspunkt i lokalsamfunnet Valestrand i Sveio kommune, så fungerer det som mitt case-område. Ofte er det vanlig i case-studier å utføre etnografiske undersøkelser. Ettersom jeg ønsket å undersøke ulike aktører sine opplevelser og meninger om samskaping mellom lokalsamfunnet og kommunen, var det her mer nyttig å utføre samtaleintervjuer for å samle empiri, og sette dette opp mot eksisterende teori fra feltet.

Å utføre intervjuer innenfor samfunnsvitenskapen har som mål å skaffe empiri/informasjon slik som intervjukandidatens egen oppførsel, eller hvordan de opplever andres oppførsel, holdninger, normer, tro eller verdier (Bryman, 2012, s.209). Med kvalitative samtaleintervju er to av hovedtypene ustrukturerte intervju og semi-strukturerte intervju (Bryman, 2012, s.469). Når det blir utført ustrukturerte intervju så er det få regler, og stilen er avslappet og fleksibel, lignende en vanlig samtale. Semi-strukturerte intervju utføres derimot med utgangspunkt i en liste av spørsmål, som gjerne blir kalt en intervju-guide, som skal hjelpe intervjueren å holde en viss struktur og guide gjennom intervjuets temaer. Intervjukandidatene har likevel en viss fleksibilitet også ved semi-strukturelle intervjuer, da de selv tolker og velger hvordan de vil svare på spørsmålene som blir stilt (Bryman, 2012, s.471). Denne metoden, semi-strukturerte intervjuer, var veldig nyttig til innsamling av empiri til denne oppgaven. Dette for å få innsikt i de relevante kandidatene sine opplevelser og forståelser av hvordan samskaping fungerer eller ikke fungerer mellom lokale aktører og aktører i kommunen.

Når det kommer til analyseteknikk av empirien etter utførte intervjuer, så var det essensielt å strukturere empirien godt, gjennom å kode innholdet (Bryman, 2012, s.298). Jeg utformet derfor et koding-skjema eller en koding-manual til å strukturere funnene fra intervjuene. Ved å kategorisere innholdet fra empirien som ble innhentet, ble arbeidet mye mer strukturert og enklere å analysere senere i oppgaveprosessen. Analysemetoden som ble brukt er det som kalles tematisk analyse, og går ut på å analysere hvilke temaer som kom frem i intervjuene (Bryman, 2012, s.579). Strategien ved tematisk analyse er å lage en indeks av sentrale tema

og undertema som går igjen i intervjuene, og systematisk kode de i et koding-skjema. Dette koding-skjemaet ble delt opp etter intervju-kandidater og de hovedtemaene som ble tatt opp i intervjuene. Funnene fra intervjuene ble lagt inn i boksene som et sammendrag av det som kom frem i samtalen, for deretter å lage et nytt skjema som i Bryman (2012) viser til et rammeverk av gjengående tema (s.579). Tabell 1 under viser til koding-skjemaet av intervjuene.

Informant	Liv og Lyst prosjektet	Opplevelse Samskaping	Lokalutvikling
K1	Sammendrag av hvordan K1 beskrev sine opplevelser av Liv og Lyst prosjektet, hvordan K1 som kommune representant har vært involvert eller ikke, og hvilke vurderinger K1 har gjort seg av prosjektet.		
K2			
L1			
L2			
LG			

Tabell 1 Koding-skjema av tema tatt opp i samtale-intervju

3.4 Utvalg til innsamling av empiri

Som nevnt tidligere så var det mest gunstig for å undersøke oppgavens problemstilling å utføre samtaleintervjuer. For å skaffe en dypere forståelse for temaet var det derfor nyttig å få innsikt fra både lokale aktører som hadde involvert seg i utviklingen av bygden sin Valestrand, og fra det offentlige gjennom intervjuer med aktører i kommunen som hadde vært involvert i arbeidet med Valestrand. Under intervjuene var det viktig å få med gode notater, få tatt opp samtalen på en diktafon, for deretter å kunne gjøre en transkribering av intervjuet i ettertid. Utvalget ble ikke tilfeldig trukket. Det var av interesser for oppgavens tematikk og problemområde å få innblikk i hvordan engasjerte lokale tar initiativ til utvikling av lokalsamfunnet sitt. Derfor var det mest aktuelt å gjøre et søk for å kartlegge hvilke lokale aktører som kunne bidra med mest informasjon og innsikt i hvordan prosessene har vært, og

hvordan engasjementet har blitt satt i gang og blitt videreutviklet. Det samme gjelder utvalget av intervjukandidater fra administrasjonen i kommunen. Disse aktørene var heller ikke tilfeldig trukket ut, da det var viktig for å få informasjon fra begge sider innenfor tema, å velge ut aktører fra kommunen som hadde aktivt arbeidet med nettopp Valestrand, og som hadde vært i kontakt med de lokale aktørene som jeg ønsker å intervju.

3.5 Gjennomføring

Gjennomføringen av intervjuene ble gjort i to perioder. Første perioden var i første halvdel av februar, der aktører fra administrasjonen i kommunen ble digitalt-intervjuet via Teams. Disse intervjuene var semi-strukturerte intervju som fulgte tema gjennom intervjuguiden jeg på forhånd hadde formulert. Den andre perioden med intervju var i slutten av mars, der det ble gjennomført både individuelle intervju, samt et gruppeintervju, med lokale aktører i Valestrand. Bakgrunnen for valget av å inkludere et gruppeintervju, i tillegg til de individuelle intervjuene, var både at det var et ønske fra aktørene, men også for å få et innblikk i tematikken fra en ny vinkel. Jeg fikk en annen form for innsikt i tema gjennom diskusjonen i gruppeintervjuet. I gruppeintervjuet var min rolle mer som en observatør, som stilte spørsmål inni mellom diskusjonen som foregikk mellom de andre informantene.

For å få mest mulig organisering på empirien var intervjuguidene delt inn i tre overordnede tema, *Lokalutvikling*, *Liv og Lyst-prosjektet* og *Samskaping*. Aktørene fra administrasjonen i kommunen var valgt ut etter hvor aktuelle de var i forhold til tema, og på bakgrunn av deres rolle og kjennskap til Liv og Lyst-prosjektet. De lokale aktørene ble valgt ut litt av samme prinsipp, med utgangspunkt i aktører som har vært aktive i lokalutvikling og hadde kjennskap til Liv og Lyst-prosjektet. I tillegg ble det litt til en snøballeffekt, der et intervju ga tips om hvem de tenkte var aktuelle å invitere til intervju. Det var ikke alle som var like godt kjent med Liv og Lyst-prosjektet av de lokale aktørene, men de hadde alle mye kunnskap og erfaringer om lokalutviklinga i Valestrand, samt hvordan deres opplevelse av samskaping med kommunen hadde vært. Intervjuene varte mellom 40 og 90 minutter. Intervju guiden som ble brukt til å guide intervjuene var den samme for alle de lokale aktørene, samt at det var utformet annen intervjuguide til aktørene i administrasjonen i kommunen. Begge intervju guidene gikk ut fra samme tre tema og hadde mye av det samme innholdet. Det som skilte dem var at de var tilpasset etter lokale vs. administrative utgangspunkt. Tema og spørsmål i intervjuguiden var basert på innsamlet teori, samt utdrag fra mulighetsstudien til Liv og Lyst

prosjektet, og var utgangspunkt for intervjuene. I utgangspunktet ønsket jeg å få svar på spørsmålene jeg hadde forberedt, men ettersom informantene hadde ulike kjennskap til blant annet Liv og Lyst prosjektet var jeg forberedt på at enkelte av informantene ikke kunne svare på alle spørsmålene. Jeg var også forberedt på at spørsmålene ville oppfattes og besvares forskjellig av informantene. Derfor hadde jeg som utgangspunkt et løst forhold til intervjuguiden og fokuserte mer på samtalen med informantene.

Intervjuene ble foretatt på teams og i informantenes hjem. Ettersom jeg kun intervjuet to informanter fra administrasjonen i kommunen, to individuelle lokale aktører og en gruppe, så må det nevnes at resultatene ikke er representative for samtlige deltakere i Liv og Lyst prosjektet. Resultatene kan likevel vise til tendenser ved denne typen samskaping, og til opplevelsene til utvalget av deltakere fra prosjektet.

3.6 Vurderinger av reliabilitet, validitet og overførbarhet

Når en vurderer forskning innenfor samfunnsvitenskapen så er de mest sentrale kriteriene å vurdere reliabilitet, validitet og overførbarhet.

I min forskning har jeg gjennomført samtaleintervju. Til samtaleintervjuet har jeg tatt utgangspunkt i intervjuguide som er utviklet ut ifra teorier som ble redegjort for i teorikapitlet og mulighetsstudien for Liv og Lyst prosjektet. Forskningens utvalg av informanter har også betydning for funnene, ettersom de var strategisk valgt ut etter deres rolle og involvering i Valestrand sin lokalutvikling og Liv og Lyst prosjektet. Det er altså derfor en stor mulighet for at dersom utvalget hadde bestått av et tilfeldig utvalg informanter så hadde det gitt andre svar. Det som også er viktig å ta til betraktning er at både jeg som forsker, og intervjuaktørene som individer har egne tolkninger og forståelser av tematikken og det som blir diskutert. Dette går ut på hermeneutikken, som ble nevnt i delkapitlet om vitenskapelig ståsted, og viser til de forutsetningene vi har når vi prøver å forstå tekster (Gripsrud, 2015, s.141). Det er derfor viktig å reflektere over meg selv og mine forutsetninger til fenomenet samskaping. Dette for å prøve å ta bort «selvfølgeligheten» som kommer fra min egen underbevissthet. Å reflektere over egne tolkninger på denne måten kalles gjerne hermeneutisk selvrefleksjon, og er sentralt for reliabiliteten til oppgaven (Gripsrud, 2015, s.144).

Reliabilitet er viktig å ta til vurdering for å sikre at resultatene til forskningen kan gjenskapes av en annen forsker som gjør liknende forskning på nytt. Begrepet reliabilitet er vanligvis brukt for å stille spørsmål til om de tiltakene som er blitt utarbeidet for å undersøke de

aktuelle konseptene er konsistente (Bryman, 2012, s.46). Det er derfor viktig å gi en detaljert beskrivelse av forskningsdesignet og analysemetodene som er blitt brukt i forskningen, slik at dette kan gjenskapes i så stor grad som mulig av andre i deres lignende forskningsprosjekt, noe som kan gjøre dette overførbart (Bryman, 2012, s.47). Dette er et utfordrende kriterium i kvalitativ forskning, da det er umulig å «fryse» samfunnsvitenskapelig forskning slik at den kan gjenskapes på samme måte som en kvalitativ forskning kan (Bryman, 2012, s.383). Det foreslås da som en løsning på denne utfordringen, at ved gjenskaping av et lignende kvalitativt forskningsarbeid, må forskeren ta på seg den samme sosiale rollen som den originale forskeren hadde under forskningen sin for å få et mest mulig tilnærmet miljø (Bryman, 2012, s.384).

Validitet er sentralt for å vurdere integriteten og konklusjonene som er trukket ut ifra forskningen. Det er flere ulike varianter av validitet. De variantene som er mest aktuelle for denne oppgavens metodiske vurdering er intern validitet og økologisk validitet. Intern validitet går ut på å se etter samsvar mellom de funnene en får fra forskningen og teorien i feltet (Bryman, 2012, s.384). Da intervjuguiden min har blitt utformet med teorien i bakgrunn, så er funnene i stor grad basert på teoriens tematikk. Analysen vil vise i hvor stor grad funnene fra intervjuene samsvarer med teorien fra feltet.

Økologisk validitet handler derimot om hvordan de samfunnsvitenskapelige funnene er gjeldende for menneskers hverdagsliv og naturlige omgivelser (Bryman, 2012, s.48). Det kan altså bety at forskningen kan gi funn som er teknisk gyldige, men som likevel ikke har mye med menneskers hverdagsliv å gjøre. Ved denne typen validitet så er forskerens rolle sentral, ettersom forskerens involvering kan påvirke de naturlige omgivelsene og dermed gjøre at validiteten er økologisk ugyldig (Bryman, 2012, 48). I forhold til min forskning så er dette et sentralt aspekt å vurdere. Da jeg er i deltidsstilling i Sveio kommune, så vil det være sannsynlig at min rolle kan påvirke svar og holdninger hos de lokale informantene. Dette var noe som måtte tas til vurdering under innsamlingen av empiri, i tillegg til i analysen.

3.7 Ethiske vurderinger og hensyn

Ettersom jeg ønsker å foreta semi-strukturelle kvalitative intervjuer vil det være spørsmål om anonymitet og sensitive opplysninger. Det vil derfor være viktig å passe på hvilke spørsmål som blir stilt, og at spørsmålene ikke er for ledende eller støtende for kandidatene. Intervjuene vil bli tatt opp på lydopptak, på diktafon-appen tilhørende datainnsamlingsverktøyet

Nettskjema. Dette verktøyet er utviklet av Universitetet i Oslo, og innholdet fra intervjuene vil kun være tilgjengelig for meg som student og min veileder. All personlig data som blir hentet vil bli oppbevart på Nettskjema sin datalagring, samt på Universitetet i Agder sin OneDrive. Det vil altså ikke være lagret på private harddisk. Når prosjektet er over, jeg har fått resultatene og er helt ferdig, så vil all personlig data som er blitt samlet inn slettes. Da vil dataen som jeg samlet inn via intervjuene kun finnes i form av masteroppgaven, og vil ikke ligge i egne filer noen steder.

Anonymiteten ble forklart før selve intervjuet ble gjennomført, ved å gå gjennom hvordan empirien fra intervjuet ble brukt, og hvordan dette ble anonymisert før det havnet i oppgaven. Aktørene var også tydelige på at anonymitet var viktig for dem, og at de ikke ønsket å bli sitert på en måte som ville kunne føre til at de vil bli gjenkjent. Ettersom det ikke er et ønske om å peke ut individer sine personlige meninger og at de skal oppleve at de blir «hengt ut» i oppgaven, så vil all koding og systematisering av intervjuene foregå utenfor oppgaven, og vil ikke bli lagt til hverken som vedlegg eller i selve oppgaven til gjenkjennelse for aktørene. Funnene fra intervjuene vil derimot bli lagt inn i sammenheng og beskrevet ut ifra et mer overordnet perspektiv, der det som kom frem fra intervjuene med de ulike aktørene fra administrasjonen i kommunen blir referert til som administrasjonen i kommunen. Det samme gjelder for funnene fra intervjuene med de lokale aktørene. Målet er ikke å få frem individuelle meninger og utsagn, men å få frem opplevelser fra de to ulike aktørgruppene ståsted. Funnene vil derfor bli slått sammen ut ifra tema og om det er lokale aktører eller kommune aktører sitt ståsted, og skrevet i sammenheng slik at individuelle utsagn ikke skal blir tydelig gjenkjent når oppgaven er ferdigstilt.

En annen vurdering som må tas er min egen rolle i forskningsprosessen, og det å holde seg objektiv. Ettersom jeg har en sterk interesse for dette feltet, og selv kommer fra et distriktsområde med lignende problemstillinger, var det viktig at jeg klarte å holde informasjonen som ble samlet inn litt på avstand for å forholde meg mest mulig objektivt til det jeg innhentet og analyserte. Det samme gjaldt da jeg utformet intervjuguiden, der jeg måtte være bevisst på at spørsmål ble stilt i en nøytral tone, der det er åpenhet for alle vinkler av saken. Jeg skulle stille meg så nøytral som mulig til forskningen, og åpne for både positive og negative holdninger til temaet. Det var altså viktig at de holdningene jeg sitter inne med angående temaet, ikke skulle påvirke noen av svarene til aktørene jeg intervjuet. Og at analysene ikke skulle kompromitteres av mine personlige tanker om temaet. I tillegg var det

sentralt at jeg i løpet av arbeidet med masteroppgaven fikk jobbtilbud i Sveio kommune. Da er det også aktuelt å problematisere hvordan min rolle som ansatt i administrasjonen i Sveio kommune kan ha hatt påvirkning til hvilke svar jeg fikk i intervjuene, da spesielt i intervjuene med de lokale aktørene. Det var også viktig for meg å være åpen om dette i intervjuene, og informerte alle informantene om den nye rollen min som samfunnsplanlegger i Sveio kommune før intervjuet startet.

4.0 Drøfting og analyse

Dette kapittelet vil gjøre rede for og drøfte mine funn fra intervju med informantene i studien. Formålet er å kunne svare på hvordan aktørene har opplevd samskaping i arbeidet med sitt lokalsamfunn. For Sveio kommune har Liv og Lyst prosjektet vært et prosjekt der de har fått teste dette, gjennom samskaping for å skape et fokus på utviklingen sammen med lokalsamfunnet i Valestrand. Jeg ser likevel antydninger i funnene at det var ulik forståelse av hvor involverte de ulike aktørene var i hele samskapingsprosessen, og at det i første omgang var Sveio kommune som initierte samskapingen. Det kom også fram at prosjektet ble mer prosjektgruppen sitt, enn tydelig samskaping fra prosjektstart til slutt, etter at denne gruppe ble opprettet. Funnene reflekterer gjennomføring av samskaping fra lokalsamfunnet i planprosessen i Liv og Lyst prosjektet. Informantenes opplevelse av lokal samfunnsutvikling og gjennomføringen av samskaping, hvordan denne var og hvilken rolleforståelse de hadde eller ikke hadde vil også belyses. De empiriske funnene fra intervjuene er hentet frem ved tematisk analyse. Her er det informantenes egne forståelser av temaene som er tatt opp. *Lokal samfunnsutvikling, Liv og Lyst prosjektet og Opplevelse av samskaping* kommer til uttrykk gjennom aktørenes beskrivelser av erfaringer og hendelser. Jeg har da valgt å fordele dette kapittelet opp etter tema slik som de ble presentert til informantene og slik de ble lagt opp i kodingsskjemaet til analyseringsarbeidet.

Kapittelet vil i sin helhet drøfte problemstillingen om hvordan aktørene har opplevd samskaping. I tillegg vil delkapitlene ha mer retning fra forskningsspørsmålene *hvordan kommunen møter initiativene, opplevde utfordringer og samskaping som fremtidig metode i samfunnsutvikling*, som ledende tema i drøftingen.

4.1 Hva legges i et attraktivt lokalsamfunn?

Under tema *lokal samfunnsutvikling* var sentrale spørsmål hva aktørene tenker kan gjøre Valestrand til et mer attraktivt sted å bo, og hvilke tiltak de opplever som mest nødvendige. Det har vært en skolesak i Valestrand som skaffet stor oppmerksomhet til bygda. Da var de også med i en episode av Brølet fra Bygda på NRK, og denne saken er sentral i historien til samfunnsutviklingen i Valestrand. Det er ei bygd som bygger på innbyggere med stort engasjement for utviklingen i sitt lokalsamfunn, og det er mennesker som arbeider aktivt i sin hverdag for at de skal få ting til i bygda. Flere av aktørene som har deltatt på intervju er tilflyttere til bygda, og bidrar til å danne et bilde av hvilke valg som er tatt for å velge å bosette seg i Valestrand, samt hva som var attraktivt for dem i Valestrand og dermed gjorde at

de tok valget om å bosette seg der permanent. Dette knyttes opp til rapporten til demografi utvalget. I rapporten skrives det at for å nå opp til ambisjonene for planleggingen av distriktsområdene, er det nødvendig å kartlegge hva som gjør at mennesker kommer til distriktet, og blir værende der. Hva som gjør at mennesker kommer til distriktet og blir værende har sammenheng med hvilke tjenester steder har å tilby innbyggerne, som er viktige for den enkeltes trygghet og livskvalitet (Demografi utvalget, 2020). Bakgrunnen for å inkludere spørsmål og teori på å forstå hva som anses som attraktive lokalsamfunn i en oppgave om samskaping, er i hovedsak på grunn av engasjement. Det er en forutsetning med engasjement for å få til samskaping. Det handler om å finne en arena med felles interessefelt mellom lokale aktører og kommunen (både administrasjonen og det politiske). Ved å finne slike felles interessefelt der lokale aktører brenner for tematikken og har sterke ønsker om å bidra, får kommunen inn mer ressurser og kunnskap i sitt arbeid for lokalutvikling.

4.1.1 Dugnadsånd og lokalt engasjement

Alle aktørene som har bidratt med intervju til denne oppgaven er enige om én ting, og det er at alle opplever at Valestrand har et unikt engasjement og dugnadsånd. Det som heller kan være utfordrende er at det er såpass mye som skjer, og at det derfor er nødvendig å samle disse ressursene. Noe som oppleves både som gøy, men også utfordrende. Dette var også noe Liv og Lyst prosjektet ønsket å arbeide med, å samle de ressursene bygden satt med for å kunne bruke de bedre. Flere av de lokale aktørene er tilflyttere til bygden, og forteller at stedet tilbyr vakker natur, tilgang til både sjø og fjell, og en kultur som er unik og verdt å ta vare på. Som navnet Kulturbygda tilsier, er dette noe som vises igjen i bygden. Komponisten Fartein Valen er et kultursymbol som bygda er stolt av, likeså er forfatter Agnes Ravatn og lyriker Einar Økland. Men det som tilflytterne opplevde som mest attraktivt som ny i bygda var menneskene og den varme velkomsten som møtte dem.

Når de lokale aktørene får spørsmål om hva de legger i begrepet *lokalsamfunn* så er det mye av dette som kommer frem. Lokalsamfunn er for de å ha møteplasser, å bry seg om stedet, naboene og å få ting til sammen. Det er også referert til som en storfamilie, at lokalsamfunnet oppleves som en forlengelse av sin egen kjernefamilie der folk hjelper hverandre og arbeider sammen for stedet sitt. Og for å få et attraktivt sted, så trengs et visst aktivitetsnivå, og et sted som samler folk. Her er det stor enighet om hva disse møtestedene er, nemlig skole, barnehage og butikk. Om skolen skulle forsvinne er de bekymret for at også fritidsaktiviteter vil skli mer ut og havne i områdene der barna deres går på skole eller andre mer sentrale

steder. Da vil Valestrand bli enda mer desentralisert, noe som forventes at vil påvirke verdiene av blant annet boliger i området.

Engasjement i et lokalsamfunn kommer i stor grad ut av at stedet oppleves som viktig for de som bor der og besøker stedet. I intervjuene med de lokale aktørene ble det diskutert hva som gjør at stedet Valestrand er så viktig for dem. Svarene var varierte, da noen var tilflyttere mens andre hadde vokst opp i området og hadde derfor slektstilknytning til stedet. Det som blant annet ble diskutert var beliggenheten til Valestrand. Det er et landlig sted som likevel er i kort avstand til sentrumstjenester på Stord, samt en grei pendleravstand fra Haugesund. Agnews dimensjoner om sted er altså sentrale ut ifra de punktene som de lokale aktørene anså som positivt ved stedet Valestrand. Den første dimensjonen om stedet som lokalisering er altså en sentral dimensjon for de lokale aktørene, da man får den landlige opplevelsen, med korte avstander til sentrumstilbud. Den andre dimensjonen, om sted tilknyttet følelsesmessige mening. Her var det flere av de lokale aktørene som var oppvokst i Valestrand, og gjennom dette hadde positive opplevelser fra barndommen. Samtidig var også denne dimensjonen viktig for de tilflyttede, da de hadde flere eksempler på hvordan de ble tatt imot og fikk et positivt «sense of place». Dette henger også tett sammen med den tredje dimensjonen, som handler om sosial interaksjon. For dette er som tidligere nevnt alle de lokale aktørene enige i, at Valestrand har et sterkt engasjement og lokalsamfunn med mye aktivitet basert på dugnad og fellesskap (Aure et.al, 2015).

«Når vi pusset opp huset kom noen naboer med middag på døren, det var ikke vi vant med. Også er det noe sjarmerende som gjorde at vi ble forelsket. Og da har vi nærhet til sjø, vi har fjell rett bak, masse natur, du er 17 minutt fra Heiane, altså du har jo butikker og det du trenger. Det er egentlig beliggenheten, du kan bo landlig, men samtidig ha egentlig alt i nærheten. Jeg tror det er at vi får de landlige godene samtidig at man bor ganske sentralt.» (Sitat av lokalaktør)

Stedets lokasjon, følelsesmessige betydning og sosiale interaksjoner viser seg å ha stor betydning for hvorfor Valestrand oppleves som et viktig sted for innbyggerne. De lokale aktørene ble også stilt spørsmålet hva de legger i begrepet lokalsamfunn. Svarene her var ganske samsvarende. Lokalsamfunn for de lokale aktørene er et sted med møteplasser der innbyggerne bryr seg om stedet, naboene og at de får ting til sammen.

«Det er en familie, en storfamilie. Lokalsamfunn det er at du kjenner alle, selv om du ikke går på besøk til dem. Om det er et arrangement vet du de stiller opp og du treffer de.» (Sitat av lokal aktør)

Vi kan altså forstå både ut ifra det de lokale aktørene forteller og fra teorien at lokalsamfunn er noe som må forstås som et produkt som skapes av både det sosiale livet på stedet, samt stedets effekt på de sosiale relasjonene blant innbyggerne (Haugen & Villa, 2016).

4.1.2 Behov for skole for et attraktivt lokalsamfunn

Det var en stor kampanje da kommunen hadde fremme skolesaken, der både Valestrand og Auklandshamn sine skoler var vurdert å legges ned. Dette skapte et stort engasjement, og hele bygden mobiliserte seg for å kjempe for skolen sin. Da var det flere måneder i høygir, de hadde årsmøte der 70-80 stk møtte, og alle engasjerte seg. De ulike lagene og organisasjonene engasjerte seg og mobiliserte ved å skrive høringsuttalelser og leserinnlegg m.m. I front hadde de FAU, som hadde foreldremøter og blant annet kom med forslag om vardebrenning, som var et symbol som skulle vise til fare. Denne vardebrenningen ble mye større enn først antatt. Etter hvert kontaktet FAU i Valestrand FAU i Auklandshamn, for å samles og mobilisere sammen. I siste delen ble en bilkortesje til, da dette var i tidlig Corona-tid, og folk ikke kunne samles og protestere på vanlig måte. Lokalsamfunnet mobiliserte seg altså for å beskytte interessene og verdiene sine (Ciaffi & Gallent, 2014; Amdam J., 2014). Skolesaken i Valestrand bidro til mer oppmerksomhet ved at de fikk støtte og hjelp utenfra, fra smågrupper av folk som ikke bor i bygden. De tror likevel ikke at denne saken har bidratt til mer lokalutvikling i bygda deres. Selv om det nok på mange måter samlet folk, så oppleves heller saken som en slitasje som tok fra bygda mye dugnadstid som heller kunne bli brukt på andre samfunnsutviklingssaker.

I intervjuene med kommunen kommer det frem at det er en forståelse for at det å ha en skole og barnehage i nærheten oppleves som viktig, og at det er utfordrende for Valestrand å være et attraktivt sted for folk å ville bo, uten ro på det området. Det er en forståelse for at det nok er en viss fare for at de i bygda kan miste litt gnisten om de trodde kommunen ikke hadde planer om å beholde skolen. Da kan det altså være en fare for at de mister litt troen på at de kan få ting til i bygden sin. Samfunnsøkonomisk så er det ikke nødvendigvis en god idé å beholde en slik liten skole, men det handler ikke bare om de samfunnsøkonomiske interessene, det handler om mennesker. Det er viktig med skole, barnehage og butikk for å

skape et sted der folk ønsker å bo. Likevel er det ulike perspektiv på hvor viktig det er for å skape levende bygder. Hvor man selv kommer fra påvirker hva man anser som viktig i valg av bosted. Da er det noen som opplever at om en må kjøre et stykke til skolen, så påvirker ikke det i så stor grad den landlige idyllen. Andre opplever derimot at det påvirker det i veldig stor grad.

Fra teorien ble det argumentert at det som skaper rammer rundt et lokalsamfunn sitt sosiale liv er de lokale institusjonene på stedet, da dette utgjør en stor del av innbyggernes hverdagsliv (Haugen & Villa, 2016). Dette kommer tydelig frem i intervjuene også, både fra de lokale aktørenes ståsted og fra administrasjonen i kommunen.

«Skole, butikk og barnehage det må du ha en plass der folk ønsker å bo. Om du vil at folk skal bo der så må en nok sikre det. Selv om det vil koste da, mer enn å legge ned.» (Sitat av administrasjon i kommunen)

Lokale institusjoner som skole, butikk og barnehage er sentrale for hverdagslivet til innbyggerne i Valestrand. Å ha disse institusjonene er derimot ikke en selvfølge, noe de har fått erfare ved flere anledninger. Da politikerne i 2021 vurderte å legge ned den lokale skolen i Valestrand var det som nevnt stor pågang i lokalsamfunnet. Dette satte i gang et stort engasjement, der innbyggerne kom sammen for å kjempe for å beholde skolen sin.

«Det er veldig viktig at vi har skolen og barnehagen her. Det gjør jo at det skaper et lim som gjør at ting henger sammen. Altså vil det komme nye folk så er det viktig at vi kan si at vi har skole, det gjør det litt mer attraktivt for at de skal bosette seg her.» (Sitat av lokal aktør)

Skolen og barnehagen oppleves som et lim i lokalsamfunnet, og kan derfor forstås som viktige symboler og representasjoner av Valestrand, noe som er viktig for forståelsen av lokalsamfunnet som sted og identitet (Haugen & Villa, 2016). Stedets identitet handler i stor grad om stedets omdømme, og denne skolesaken i 2021 fikk mye omtale, både i lokale aviser og gjennom NRK serien Brølet fra bygda (Aure et.al, 2015; NRK, 2021). I episoden om skolesaken i Valestrand fikk menneskene fremstilt sin stedstilknytning gjennom fortellingene deres om stedet, og de fortellingene var klare på at skolen var spesielt viktig for deres stedstilknytning. Dette forteller de lokale aktørene også om i intervjuene, at det satte i gang et enormt engasjement i bygda for å vise deres stemme i saken. Det var foreldregruppen FAU

som satt i førersetet når det gjaldt skolesaken i Valestrand. Men engasjementet strakk seg lenger enn bare innad i bygda, da nabobygder, fraflyttere og mennesker som ellers ikke hadde noe spesifikk tilknytning til bygda viste interesse i å bidra i saken. Noe som viser hvordan mobiliseringen strakk seg når det kom til saker som hadde betydning for mange aktører (Ciaffi & Gallent, 2014; Amdam J., 2014).

De ulike lagene og organisasjonene i bygda kom sammen og bidro med det de kunne for å få mest mulig blest i saken. Forslaget om vardebrenning kom helt tilfeldig fra en person på et bygdemøte, da de hadde hørt at det var et symbol for at det var fare på vei, noe de anså skoledlegelsen som å være. Da var tanken om vardebrenning mest som et symbol fra bygda til politikerne i kommunen. «FAU inviterte alle foreldre til møte, og forslaget om vardebrenning kom. Jeg så ikke for meg den dimensjonen det ble. Jeg så nok heller for meg at det ble noen vedkubber og vi samles på en topp.» (Sitat av lokal aktør) Det at vardebrenningen skulle bli i en så stor skala som den ble, var de lokale aktørene ikke forberedt på, men syns at det er et typisk trekk ved aktivitetene i Valestrand. «Men det syns jeg også er typisk for denne bygda, folk tenker at det får vi til og det går nok, også baller det på seg og blir kjempebra.» (Sitat av lokal aktør)

Vi vet at steder er dynamiske, de er i stadig endring satt sammen av materielle, kulturelle og sosiale relasjoner. De nasjonale og regionale føringene for samfunnsplanlegging legger i stor grad frem at sentrering og samling rundt kollektive knutepunkter har et sterkt fokus for framtidig utvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Det er altså ikke noe unikt i Valestrand at mindre skoler og barnehager blir vurdert å legges ned, til fordel for utviding av større skoler i mer sentrerte områder i kommunene. Det som kanskje er mer unikt i Valestrand er engasjementet og det aktive lokalsamfunnet, som la ned så mye arbeid i å kjempe for å beholde disse sentrale tjenestene.

4.1.3 Bedre markedsføring av Valestrand som attraktivt sted

I intervjuene ble spørsmål stilt om hva som gjør steder attraktive. Dette for å danne en forståelse for hva som kan ligge bak engasjementet til lokalbefolkningen om stedet og hva de ønsker det skal være. Noe som videre gjør at de vil arbeide med utvikling i sitt lokalsamfunn. I teorikapittelet ble det presentert ulike tilnærminger å studere når en forsker på steders attraktivitet (Cruickshank & Lysgård, 2016). Den ene er å studere motivasjons og tiltrekningsfaktorer som bidrar til folks valg av bosted, noe som ble diskutert i intervjuene

med de lokale aktørene. De tilflyttede lokale aktørene pekte på stedets fysiske form, med vakker natur, sjø og fjell, i tillegg til det sosiale aktivitetsnivået som Valestrand hadde å tilby, som faktorer bak valget deres om å bosette seg nettopp der.

Den andre tilnærmingen handlet om attraktiviteten som dimensjon. Altså om stedets stadige endring og kontinuerlige produksjon, som påvirker tiltroen til muligheter for aktiv stedsutvikling gjennom markedsføringen av stedet. Dette ble også diskutert i stor grad av de lokale aktørene under intervjuene. Da det virker som det er av de lokale aktørenes oppfatning at det ikke blir lagt fokus på markedsføring av utkantsområdene i kommunen. De ser et større behov for positiv markedsføring av stedets karakter, innhold og aktivitet i tillegg til boliger. Det er flere av innbyggerne i Valestrand som er aktive og engasjerte i å få til utbygging av flere boliger i området, og tar gjerne ansvar for å bidra til kommunen for å skape *Bolyst* i Valestrand.

Bolyst er et utviklingsprogram i regi av kommunal- og moderniseringsdepartementet som handler om å arbeide for at norske distriktskommuner skal bli mer attraktive å bo i og flytte til (Distriktsenteret, 2022). De lokale aktørene opplevde altså at boligannonse til utkantområdene i kommunen ikke hadde samme markedsføring som boligannonse nærmere sentrum, og at dette var noe kommunen kunne bli flinkere på.

Den tredje tilnærmingen teorien viser til for å studere steds attraktivitet handler om å studere stedets evne til å tiltrekke seg kompetanse (Cruickshank & Lysgård, 2016). Som forskningen til Richard Florida argumenterer for, så er det endringer innenfor organiseringen av arbeidslivet, og arbeidsmobiliteten er ikke den samme i dag som den var tidligere. Det er enklere enn noen gang å ha fleksibilitet innenfor arbeidssted. Mange velger å ha hjemmekontor og mer skjer digitalt. Da kan det tenkes at Florida sitt argument om at bedrifter følger velutdannede mennesker, og at velutdannede mennesker sjeldnere enn før flytter etter bedrifter, kan stemme i høyere grad nå enn før (Cruickshank & Lysgård, 2016). Ut ifra det som de lokale aktørene forteller om pendleravstander fra Valestrand til arbeidsmarkedet på Stord og i Haugesund, kan vi forstå at argumentene til Florida kan stemme overens med slik de lokale opplever arbeidsmulighetene når de bor i distriktsområde. Likeens som arbeidsmarkedet er mer fleksibelt enn tidligere, ble det også argumentert i teorien at de lokale tjenestetilbud ofte blir ansett som viktigere enn et lokalt arbeidsmarked (Cruickshank & Lysgård, 2016). Dette kommer tydelig frem i intervjuene også. Utvikling av næring i kommunen, og i tillegg i utkantsområdene i kommunen, er absolutt sett på som sentralt.

Likevel kommer det frem i intervjuene at det som anses som viktigst for utviklingen, spesielt fra de lokale aktørene, er bevaring av skolen og barnehagen.

Her kan vi gjerne inkludere begrepet *agonisme* som ble forklart i teorikapittelet. Da det er sterk uenighet i diskusjonen om skole og barnehagedleggingen, vil det være interessant for fremtidig planlegging å bruke de argumenter og det som kommer frem fra alle sider av saken som et verktøy for framtidig utvikling. Dette med å ta med alle innspill og argumenter fra både lokale aktører, næringslivet, jordbruket, administrasjon og politisk er med å skape engasjement og inkludering i planleggingen (Cruickshank & Lysgård). Det er altså sentralt i planleggingen å ikke rydde uenigheter av veien, men å ta vare på å bruke alle innspillene som verktøy til senere utvikling av lokalsamfunnet. Dette både for at lokalsamfunnet skal føle et mer eierskap til utviklingen og planleggingen, men også for å inkludere til medvirkning, noe som er en lovpålagt del i norsk planlegging (Aaresæther & Kvalvik, 2018).

4.2 Liv og Lyst prosjektet

Liv og Lyst prosjektet var som nevnt lyst ut av fylket, som på den tiden var Hordaland fylke. Prosjektet var da et fokus på å se bygdene og finne prosjekt, tiltak eller tilskuddsordninger som skulle vise at kommunen ser bygdene, i tillegg til at det også jobbes for et sterkt sentrum. Da fikk Valestrand tilbud om å søke på prosjektet sammen med kommunen. Altså var det kommunen som forsøkte å starte eller stimulere til handlinger i Valestrand. Gjennom å inkludere lokalsamfunnet i planleggingsbeslutningene, og at administrasjonen i kommunen bisto som rådgivere. At deler av tanken bak prosjektet var å vise at kommunen ser bygdene, kan forstås som at kommunen så et behov for å koble samfunnet mer sammen igjen, for å ikke miste sin legitimitet (Ciaffi & Gallent, 2014). Skolesaken har som nevnt vært veldig sentral i Valestrand, da det har vært aktuelt å legge ned skolen, noe innbyggerne har arbeidet mye med for å forhindre.

Det opplevdes da særlig viktig for kommunen å finne prosjekter som skal skape noe i bygdene, og som gir folk et mot til å bo der og satse på en tilværelse, ved å finne verdier utenom skolen. Da ble det ansett som viktig for kommunen å hjelpe bygdene å sette fokus på det som er positivt og som kan jobbes videre med i bygdene. I forhold til Liv og Lyst prosjektet, var det som nevnt kommunen som foreslo til Valestrand bygdelag om de ville søke på prosjektet, da sammen med kommunen. Da får de i en tre-års periode 30 000kr pr år i

midler fra kommunen, til å jobbe med lokalutvikling i bygda, og da var det et krav at kommunen skulle være involvert. I samråd med fylket ble det dannet en egen gruppe som skulle ha ansvar for Liv og Lyst prosjektet, som da var utenfor bygdelaget som var med i prosjektet fra starten av. Etter at denne gruppen ble dannet var det delte opplevelser angående involvering av kommunen i videre Liv og Lyst arbeid. På den ene siden var det opplevd lite kontakt og involvering, på den andre siden var det opplevd som en overraskelse da det ble presentert en mulighetsstudie av bygden mot slutten av prosjektperioden. På den andre siden var det en helt annen opplevelse, da det hadde vært kontinuerlig dialog og informasjon fra Liv og Lyst gruppa fra den tidlige fasen og frem til mulighetsstudien ble presentert. Det er derfor delt innad i kommunen hvor stor rolle eller deltakelse det ble opplevd å få tilgang til i Liv og Lyst prosjektet, særlig under utarbeidingen av mulighetsstudien.

Liv og lyst prosjektet hadde som mål å gjøre det aktuelle prosjektområdet til et mer attraktivt sted, nettopp for å skape bolyst. For kommunen ble det ansett som viktig å finne prosjekter, tiltak eller tilskuddsordninger som viser at bygdene blir sett i kommunen. Det kommer tydelig frem i intervjuene at det er et gjengående tema i Valestrand at de opplever å bli glemt av kommunen i deres arbeid med samfunnsutvikling. Dette prosjektet er da essensielt for å få tilbake den troen fra bygden at kommunen ser dem, og ønsker å arbeide med dem for å skape bolyst også i utkantsonrådene, på samme linje som de mer sentrale områdene i kommunen. Ut ifra prosjektet har da prosjektgruppen Liv og Lyst utviklet en mulighetsstudie sammen med LÉVA Urban Design, som et konkret innspill og ramme for hvilken utvikling innbyggerne og prosjektgruppen håper kan gjennomføres i Valestrand. Det er klart at for å få dette til trengs samarbeid på mange arenaer. Det trengs tett samarbeid med kommunen, både administrasjonen og politisk, det trengs lokale ildsjeler som ønsker å være aktive medspillere, det trengs sponsorer og næring som ønsker å etablere seg og bidra til utviklingen, og det trengs mennesker som ønsker å bosette seg der. «Altså viss en ikke har med seg innbyggerne, og hvis en ikke har med seg kommunen, hvis det ikke finnes noen villige til å stå på, med handlingskraft så får man ingenting til.» (Sitat av administrasjon i kommunen)

Selv om den treårige prosjektperioden til Liv og Lyst prosjektet i Valestrand er over, er prosjektgruppen fortsatt organisert og arbeider videre med det grunnlaget de dannet seg under prosjektperioden. Dette er nettopp det administrasjonen i kommunen håpte prosjektet ville føre til. I mange tilfeller kommer det inn innspill til administrasjonen i kommunen, som blir tatt med videre og fører til endringer i kommuneplanen eller andre vedtatte planer, men som

deretter ikke blir gjort noe mer med. Da står det tomme areal som kanskje kunne vært brukbare til andre formål enn det som er satt ut ifra det innspillet som kom for området. Det å da ha et mer helhetlig bilde av områder når en sender inn innspill, kan være sentralt for administrasjonen i kommunen. Det opplever de også at dette prosjektet har bidratt til, å sikre engasjement for egen utvikling av Valestrand, samt å samle innspill til et mer helhetlig bidrag til kommunearbeidet.

«Jeg tror at det viktigste i denne sammenheng det er at vi fikk sikret engasjementet, at det viser at de ønsker noe. For når vi skal legge til rette for tiltak i denne bygden i kommuneplanen, så må vi vite at det skal bli gjennomført.» (Sitat av administrasjonen i kommunen)

Når vi arbeider med planlegging så arbeider vi i et skjæringspunkt mellom kunnskap og politikk. Administrasjonen i kommunen arbeider ut ifra de fagkunnskapene de har opparbeidet seg, både i utdanning og praksis, satt sammen med lovverket og de nasjonale og regionale forventningene til planleggingen. Kunnskapen om stedet og samfunnet blir satt sammen med politiske vedtak og styringsformer (Amdam, 2019). Mye av kunnskapen om stedet og samfunnet kommer fra de lokale innbyggerne og deres innspill til administrasjonen. Et viktig tema i planleggingen er altså å se på forholdet mellom ulike aktører som er involvert i planleggingen. Både fagfolk, politikere, markedet og lokalsamfunnet er med å forme hvordan planer blir utviklet, noe som er et sentralt trekk i ny offentlig forvaltning (Amdam, 2019). Arbeidet i Liv og Lyst prosjektet kan da gjerne brukes for å få innblikk i hvordan ny offentlig forvaltning kan forstås, ut ifra arbeidet prosjektgruppa gjorde med mulighetsstudien. Liv og Lyst i Valestrand har vært svært nyttig for kommunen. Dette fordi det har gitt administrasjonen i kommunen et mest mulig utfyllende bilde at hvordan steder i kommunen blir brukt eller ønskes å bli brukt. Det har vært et nyttig prosjekt som har kartlagt nettopp hva kommunen bør legge fokus på i den neste kommuneplanen.

4.2.1 En konkretisering av utviklingsplaner

Liv og Lyst prosjektet hadde en veldig åpen søknad, noe som gjorde det utfordrende for prosjektgruppen å definere hva prosjektet egentlig skulle gå ut på. Derfor gikk det første året i mye arrangement. Fra det sitter de blant annet igjen med at de denne våren arrangerte en kulturfestival, der de samlet de ulike lagene og organisasjonene i bygden for en kulturhelg. Dette mente de at ville gi dem mer reklameverdi enn å spre mange småting fra hvert lag ut

over hele året, og gi mer samlede opplevelser. Spesielt for de som kom utenfra bygden, men også tilby en happening for de som bor i bygda.

Det var andre året i prosjektperioden at tanken om mulighetsstudien kom på bordet. Da hadde de hørt om LÉVA Urban Design og hvordan de hadde arbeidet for en annen bygd. Dette var med på å få et mer konkret fokus i planene deres. De startet da med en anonym digital brukerundersøkelse, der de ønsket at flest mulig av innbyggerne i Valestrand skulle bidra til grunnlaget for mulighetsstudien. I denne undersøkelsen kom det frem flere overraskende punkt, og det mest overraskende var at kulturfokuset som bygda i så stor grad har hatt, ikke var det flertallet i bygda kjente seg mest igjen i. Det som kom frem som det viktigste Valestrand hadde å tilby dem var friluftsliv. Og dette gjorde at fokuset i mulighetsstudien ble endret mer fra kulturbygda og over til Valebygda. Utgangspunktet i brukerundersøkelsen ga grunnlag for at det området flertallet i bygda opplevde som et sentrumsområde var ved ferjekaien, der også butikken er lokalisert. Dette ga grunnlag for at det var rundt dette sentrumsområdet at innspillene fra brukerundersøkelsen skulle utarbeides i mulighetsstudien. Det tredje året i prosjektperioden var litt “både og”, der de arbeider videre med det utgangspunktet de har i mulighetsstudien. Det første konkrete prosjektet i arbeidet med utviklingen av Valebygda som blir fremstilt i Mulighetsstudien, er å få til et samlingsområde på den gamle fergekaien, med en paviljong og lekeplass. «Vi har en plan spesifikt rundt lekeområdet foreløpig, for å begynne å øke aktiviteten der nede. Dette med en paviljong som kan brukes til markedsdager og det vi også tenker som et samlingspunkt også for ungdommen i bygden.» (Sitat av lokal aktør) Det de arbeider med nå er å komme i havn med veivesenet angående dette. Selv om det kommer frem mange ideer og tanker om hvordan utvikle Valestrand til et attraktivt sted med aktivitet og møtesteder, så er likevel hovedfokuset til Liv og Lyst prosjektet å skape bolyst. Bolyst handler om å få mennesker til å ønske å bo der, og da er boligtomter og boliger sentralt. Dette oppleves som mangelvare i bygda, og er også et viktig arbeid Liv og Lyst gjør sammen med flere av de andre lagene og organisasjonene i Valestrand.

At Liv og Lyst gruppa brukte midlene og prosjektet på å utarbeide mulighetsstudien om Valebygda, har gitt et veldig konkret forslag til utvikling av bygda. Dette er satt sammen av både faglig kunnskap fra LÉVA Urban Design, lokale kunnskaper fra innbyggere, kartlagte lokale behov og marked, i tillegg til ønsker og kreative ideer fra både prosjektgruppa og lokale innbyggere. Mulighetsstudien kan sammenlignes med større planlegging i ny offentlig

forvaltning. Dette ved at det var sentralt for å få arbeidet frem konkrete planforslag å involvere fagfolk (LÉVA Urban Design), politikere (Kommunen) og lokalsamfunnet (Brukerundersøkelsen og prosjektgruppa), og å se på både ønsker og behov ut ifra hvilket marked som finnes og hva området da kan tilby markedet. Forslaget om å ha et mer sentralt område ved ferjekaien med paviljong, lekeplass, butikken og møteplasser tas da ut ifra hva som kan bidra til et bedre marked (Amdam, 2019). Fra administrasjonen i kommunen ble prosjektgruppen anbefalt å tenke stort, slik de har gjort, da det ofte ikke er mulig å få til alt som ønskes. Selv om ikke alt er like realistisk og kan gjennomføres, er det likevel viktig å tenke stort for å få mest mulig helhet og sammenheng i planene. Nettopp dette sier også aktører som var involverte i Liv og Lyst prosjektet at var en av de største utfordringene til å begynne med i prosessen.

«Det var vel kanskje å få oss til å bli mer konkrete i hva var det vi ønsket. Altså det å samle oss, for jeg følte at vi var veldig sprikende. Og det å få en enighet om at sånn skal vi jobbe fremover, vi besøkte og prøvde å finne ut veldig mye i begynnelsen. Og hvert sted vi besøkte i begynnelsen så hadde vi nye ideer, i stedet for å heller spisse på det vi hadde som ideer. Så det var nok det å samles for å lage en konkret plan.» (Sitat av lokal aktør)

Mulighetsstudien var da løsningen for å få hjelp til å samle ønskene og ideene til en helhetlig og konkret plan. Dette bidraget ble arbeidet med av Liv og Lyst prosjektgruppa i samarbeid med LÉVA Urban Design. Ny offentlig forvaltning krever transformative og kollaborative former for planlegging, noe arbeidet med mulighetsstudien har vært mellom LÉVA Urban Design, administrasjonen i kommunen, lokale innbyggere og prosjektgruppa. Transformative og kollaborative former for planlegging sitt mål er å bidra til medvirkning og stimulere for læring og kapasitetsbygging, samtidig som det handler om å dra nytte av kreftene i samfunnet (Amdam, 2019).

4.2.2 Utfordringer med kommunikasjon og god «governance» i Liv og Lyst

Arbeidet med mulighetsstudien har ført til et tettere samarbeid mellom administrasjonen i kommunen og prosjektgruppen Liv og Lyst, og i intervjuene kom det frem at dette var et positivt utfall av prosjektet. Da de tidligere ofte har kontaktet de politiske aktørene i kommunen angående plansaker, opplevde de nå at de har flere hoder å spille på, og har en mer åpen dør inn til administrasjonen i kommunen som kan være nyttig i fremtiden. Det betyr

likevel ikke at forholdet mellom prosjektgruppa Liv og Lyst og administrasjonen i kommunen har gått knirkefritt for seg.

Da mulighetsstudien var ferdig og i papirform ble denne presentert til kommunen. Prosjektgruppen opplevde en litt blandet reaksjon fra administrasjonen i kommunen på arbeidet de presenterte. På en side var det positive holdninger for å ha arbeidet med å få et helhetlig planforslag for bygda si, men på den andre siden opplevdes det også negativitet. Negativiteten kom uventet på prosjektgruppen da de anså mulighetsstudien som en gave til administrasjonen i kommunen, med konkrete innspill fra de lokale innbyggerne i Valestrand til deres arbeid med ulike planer i kommunen. Fra administrasjonen i kommunen sin side opplevdes det som en overraskelse å få mulighetsstudien presentert, og noe som hadde blitt arbeidet med uten deres involvering. Etter å ha intervjuet flere aktører som var involvert i presenteringen av mulighetsstudien både fra administrasjonen i kommunen og fra prosjektgruppen som presenterte, kan det virke som at denne negativiteten kan ha kommet på grunn av lite kommunikasjon innad på kommunehuset. Da prosjektgruppa opplevde å ha kontinuerlig dialog gjennom hele mulighetsstudieprosessen, opplevde ikke alle partene som deltok fra tidlig av i prosjekt-prosessen at dette var tilfelle. Prosjektgruppa argumenterte for at ettersom de hadde kontinuerlig dialog med noen i administrasjonen underveis så var det fra deres side å involvere kommunen i prosessen. Dette ble bekreftet av administrasjonen i kommunen. Det kan derimot virke som at denne dialogen med prosjektgruppa ikke var informert om på tvers av administrasjonsenhetene i kommunen, og at dette var grunnen til at det var delte reaksjoner på mulighetsstudien da den ble presentert. Det de derimot er enige i på tvers av enhetene, er at det er et positivt bidrag med mulighetsstudien som et konkret innspill å se til ved utarbeiding av kommunale planer. Til neste gang det arbeides med et slikt prosjekt kunne det til fordel vært en bedre dialog og informasjonsdeling for alle involverte parter, for å unngå overraskelser og opplevelse av å bli utelatt i planleggingen en var en del av til å begynne med. Likevel vil det sies at det i det hele har vært opplevd en positiv og god samskaping mellom de lokale aktørene og kommunen, og at den mulighetsstudien bidrar med et solid arbeid fra privat hånd til arbeidet med kommuneplanen.

Etter Liv og Lyst prosjekt-perioden er det enighet i administrasjonen i kommunen om hva som er det mest positive de har fått ut ifra denne perioden. «Det er positivt at en bygd har så mye engasjement og klarer seg så godt selv.» (Sitat fra administrasjon i kommunen) Og dette med at bygden sitt engasjement fører til at de tar på seg mye av utviklingsarbeidet for sitt

lokalsamfunn selv er noe vi kjenner igjen fra teorien om governance. Governance er som tidligere utdypet en styringsmåte som baseres på fleraktør-styring som fungerer gjennom partnerskap mellom flere ulike interessenter. Under denne styringen så er rollen til lokalaktørene mye mer viktig enn de var ved tidligere styringsformer. Mye ansvar havner på lokale aktører for å opprettholde viktige tjenester i lokalsamfunnet (Bock, 2019). Det som kan forstås som en av utfordringene ved denne styringsformen er hvor grensene ligger i hva slags ansvar som ligger hos lokalaktørene og hva som fortsatt ligger i det offentliges ansvarsfelt. Prosjekter som Liv og Lyst prosjektet er gode muligheter til å teste ut nettopp dette, for å forstå hvilke muligheter og grenser systemet har med denne typen flernivåstyring (Bock, 2019). I teorien ble det presentert at forskning viser at det er høyest sannsynlighet for å lykkes med å bestride marginalisering av lokale handlingsaktører ved at de har tilgang på ressurser som sosial kapital, karismatiske ledere og forankring i relevant nettverk (Bock, 2019). Alle disse elementene kan vi finne i prosjektet Liv og Lyst, der de har fått tilgang på ressurser både fra fylkeskommunen via prosjektet (100 000kr pr år), støtte fra kommunen (30 000kr pr år) samt at de har samlet inn kapital fra ulike sponsorer utenom. De har dannet en prosjektgruppe som blir styrt av en leder som er engasjert i lokalsamfunnet og prosjektets muligheter for utvikling. I tillegg til at de har dannet seg nettverk både innenfor kulturinteresser, lokale engasjerte, LÉVA Urban Design og aktuelle bidragsyttere utenfra som har interesse for prosjektet og bygdeutviklingen. Det kan da tenkes at slike prosjekter som Liv og Lyst har gode potensiale for å bidra med god governance, og motivasjon til denne eksisterende «selvhjelpskulturen» som bygda har vist at de har, som kan bidra til økt opplevelse av fellesskap og solidaritet for stedet (Bock, 2019).

4.3 Forventninger til hverandres rolle

En av hovedutfordringene i samskapingen i Liv og Lyst prosjektet virker å være beskrivelse av roller tildelt i prosjektet, og klare retningslinjer for samarbeidet. Hvilken rolle forventet de selv å ha, og hvilken rolle forventet de at den andre parten skulle ha?

Samskapingen slik den har kommet frem i intervjuene kan virke litt rotete, og at de fortsatt er i en tidlig fase av å finne ut hvordan samskaping kan være et nyttig verktøy både for administrasjonen i kommunen og de lokale aktørene. Ofte blir samskaping og medvirkning brukt sammen i samtale om brukermedvirkning. Det kan også virke som det ikke er helt skille mellom de to metodene å involvere lokale innbyggere i planleggingen. Det kommer likevel frem visse forskjeller mellom medvirkning gjennom innsendte innspill til planer i kommunen

og folkemøter, da samarbeid mellom kommunen og lokale innbyggere gjennom samskaping likevel oppleves som mer strukturert på et vis, enn medvirkning gjennom folkemøter og innsendte innspill. God dialog og et helhetlig bilde av en samfunnsutviklings sak, viser seg å være sentralt for å få mest mulig ut av samskaping i et prosjekt som Liv og Lyst prosjektet.

I en samskappingsprosess er en sentral utfordring å definere roller og rolleforståelse for de ulike ansvarsområdene som omfatter prosessen. For å vise tilbake til definisjonen fra teorikapittelet så defineres roller her som «et sett med normer som sier noe om hvordan man bør opptre i spesielle situasjoner. Rollen definerer logikk om hvilken atferd som «passer seg» i en gitt situasjon» (SAKOM ved UiA, 2021, s. 16). Utfordringer rundt egen og andres rolle i et samarbeid er noe en finner igjen i de fleste yrker og situasjoner. Om det er utfordringer om rollene til de folkevalgte i kommunen og administrasjonen, eller i dette tilfellet de lokale aktørene og administrasjonen i kommunen. Dette kom også frem i intervjuene at var en utfordring på flere arenaer. De lokale aktørene opplevde at det gjerne kunne være tydeligere hva slags utvikling de selv kunne ta ansvar for, og få rådgiving eller bli veiledet på dette for å ha klarere retningslinjer og utviklingsområder å fokusere på. Det som kom frem som den tydeligste utfordringen fra intervjuene var også dette med roller og rolleforståelse i Liv og Lyst prosjektet. Dette var noe de i prosjektgruppa brukte veldig mye tid på til å begynne med. Hva var deres arbeidsområde, og hva var kommunen sitt ansvarsområde? Hva kunne de gjøre som kommunen ikke kunne ta på seg? Slike ting var utfordrende, særlig til å begynne med, men også som en vedvarende utfordring i samskapingen med kommunen.

For en god samskappingsprosess er det essensielt med fungerende relasjoner mellom aktørene, og at de har fra tidlig av i prosessen en lik oppfatning av rollene de ulike partene har i prosjektet. Dette kunne blitt bedre avklart i Liv og Lyst prosjektet. Det er noe som både kandidatene i administrasjonen i kommunen, og de lokale aktørene er enige om i intervjuene. Mye av dette skyldes nok at prosjektet var veldig åpent når de søkte på midlene fra fylket, og at det da ikke var en konkret plan for hva prosjektet skulle innebære eller ha fokus på. Det eneste de var klar med fra start av var at de ønsker mer aktivitet i bygda og de ønsker at flere skal ville bosette seg der. Dette er store og lite konkrete mål, og hvordan de skulle ta tak i dette og få utnyttet prosjektet til det fulle var derfor med dette utgangspunktet ganske vagt. Planer og strategier kom etter hvert som de arbeidet med det, og med det kan det virke som rollebeskrivelser og ansvarsområder ikke ble definert for de ulike aktørene i prosjektet.

«Et liv og lyst prosjekt er jo bygden sitt prosjekt og det skal være et nedenfra og opp prosjekt med grasrotbevegelse. Så på kommunen sin side så syns jeg det er en utfordring å bære et krav om at du er involvert, samtidig så kan du ikke påtvinge deg involvering.» (sitat fra administrasjon i kommunen)

En av utfordringene i forhold til rolleforståelse fra administrasjonen sin side handlet da i stor grad om hvor stor rolle de egentlig skulle ha i prosjektet. Da dette prosjektet i utgangspunktet er et nedenfra og opp prosjekt, som har utgangspunkt i prosjektgruppa Liv og Lyst sitt arbeid. Da har det vært en utfordring for administrasjonen i kommunen å fastsette hvor involverte deres rolle egentlig er ment å være. Det foreslås derfor at til lignende prosjekter i fremtiden bør være forhåndsbestemte retningslinjer på hvordan samskapingen skal fungere mellom administrasjonen i kommunen og prosjektgruppa. Dette for at det ikke skal oppstå forvirring og usikkerhet underveis som tar opp tid og ressurser til selve prosjektet.

4.3.1 Middelvei mellom fleksibel og lineær planlegging?

På den andre siden så opplevde også prosjektgruppen at det i den tidlige fasen av prosjektet var stor usikkerhet rundt rollene og hva de egentlig kunne gjøre med prosjektet. Plansystemets lineære form kan her trekkes inn for å vurdere om det Amdam (2014) argumenterer for om ikke-lineære prosess stemmer. Han argumenterer for at et lineært system er et godt verktøy for å kontrollere endring og begrense utvikling, men ikke like effektivt for å stimulere for nye former utvikling. Det er nettopp dette et slikt samskappingsprosjekt mellom kommunen og lokale aktører i Liv og Lyst prosjektgruppa er, en ny form for utvikling. Å arbeide sammen med ulike aktører som har forskjellig utgangspunkt kan være utfordrende. Selv om det vil være ryddig og retningsgivende å ha klare sekvenser av mål, alternativ, forventninger, valg og implementeringer, så kan det argumenteres for om en middelvei mellom lineær og ikke-lineær prosess kan fungere godt her. Som i en ikke-lineær prosess så arbeides det på forskjellige stadier hele tiden uten særlige begrensninger, og det går inn for et aktivt engasjement med lokalsamfunnet og unngår den opplevelsen av å være invitert deltaker (Vasstrøm & Paaby, 2021). Det ledende prinsippet her handler jo da om å overføre mer av makten og ansvaret til lokalsamfunnet, og at kommunen heller opptrer som en støtte som opprettholder dialog med de utfordringene som dukker opp underveis (Amdam J., 2014). Det er dette som blir kalt fleksibel planlegging.

For et utviklingsprosjekt som involverer aktører fra såpass ulike utgangspunkt, så kan det være en fordel å ha en mellomting av det fleksible og det lineære. Da det som har kommet frem i intervjuene har vært mangel på klare rollebeskrivelser til prosjektet, så vil det være essensielt for fremtidige prosjekt å legge ned arbeid tidlig for å ha klare mål, forventninger og alternativ å arbeide ut ifra, slik som i en lineær prosess. Som Liv og Lyst prosjektet i Valestrand har vist så hadde de et åpent utgangspunkt med mye fleksibilitet, noe som ga dem store muligheter til å utforske hva de egentlig ønsket å få ut av prosjektet. Dette kan også ha vært en fordel for å ha muligheten til å tenke stort, og for at de lokale aktørene skulle få det eierskapet og opplevelsen av at det var deres prosjekt, og ikke kommunen sitt. Noe av det mest sentrale i fleksibel lokal planlegging er jo nettopp det å finne måter å trekke frem lokalkunnskaper på, og for å få frem disse lokalkunnskapene må en starte med å skape arenaer for det (Amdam, J.,2014). Liv og Lyst gruppa har fått frem mye mer lokalkunnskap om Valestrand enn det de hadde sett for seg til å begynne med. Da ble også selve bygden sin rolle i kommunen stilt spørsmål til. Valestrand har vært kjent som kulturbygda, med sine mange kulturelle kjennetegn som Fartein Valen, Einar Økland og Agnes Ravatn, men det som kom frem i brukerundersøkelsen til Liv og Lyst viste seg å ikke gjenspeile disse kjennetegnene. Selv om kultur fortsatt var noe som kom frem i brukerundersøkelsen som gjenkjennelig og sentralt i Valestrand, viste brukerundersøkelsene at det som ble erkjent mest i bygda og som folk opplevde Valestrand som var friluftsopplevelser.

«Hele den utviklingsplanen begynte med tanken om den digitale bygdeundersøkelsen. Og der fikk vi jo en del «aha», for vi har jo hatt veldig kulturfokus i bygden, men i den undersøkelsen var ikke det som i størst grad ble fanget. De følte ikke eierskap til den kulturdelen som Fartein Valen, forfatteren Agnes Ravatn og Einar Økland, det var mer for en egen kulturelite. Mens det som faktisk var viktig for folk var jo friluftsliv. Sjø, turstier og ikke denne «høykulturen». Så det var da vi kom frem til at vi kanskje heller må arbeide for Valebygden da, og kanskje altså at vi har kultur i Valebygden, men ikke kalle oss kulturbygda, slik som har vært gjort lenge.» (Sitat fra lokal aktør)

Det å få frem selve bygden sin rolle for lokalsamfunnet var også sentralt for prosjektgruppen. Å avdekke lokalkunnskapen og kartlegge de ulike gruppene i lokalsamfunnet sine normer, verdier og interesser var et verdifullt resultat. Mye av dette fikk de frem i brukerundersøkelsen, noe som gjorde at deres utgangspunkt til hva slags utvikling de skulle arbeide med fikk en tydeligere retning.

4.4 Opplevelsen av samskaping

Et av forskningsspørsmålene satt til denne oppgaven var *Hvordan møter kommunen de lokale initiativene?* Dette forskningsspørsmålet omhandler da både hvordan kommunen selv forteller at de har møtt lokale initiativer generelt i ulike plansaker, men også med fokus på Liv og Lyst prosjektet. I tillegg handler det om hvordan de lokale aktørene har opplevd å bli møtt i kommunen, samt hvordan de tenker slike møter og samskaping kan gjøres mer tilgjengelig for allmenheten.

Når de lokale aktørene blir stilt spørsmål om hvordan samskaping med kommunen oppleves, er et felles svar at hjelp fra kommunen i samfunnsutviklingsaker er viktig, spesielt i startfasen. Dette for å sortere mulighetene og for å være en sparringspartner, altså en partner som du kan arbeide med og be om råd. Det er nyttig for de lokale aktørene å få innsikt i hvilke muligheter som ligger i de planene som er fastsatt, og hvordan de kan bidra med innspill og påvirkning til hvordan den nye kommuneplanen skal være. Hva trenger kommunen av de lokale aktørene, og hvilke knapper må de trykke på for å komme inn på de riktige tingene? For vanlige lokale innbyggere er ikke kommuneplanen og systemet kjent og forståelig. Det oppleves derfor som nødvendig med litt hjelp på veien for å finne frem og få frem sine saker. Med Liv og Lyst prosjektet har samskapingen generelt vært opplevd som god. Med kontinuerlig dialog, tips og råd underveis samt at prosjektet var prosjektgruppen og Valestrand sitt, og ikke kommunen sitt.

4.4.1 Samskaping sammenlignet med medvirkning

I arbeidet til administrasjonen i kommunen er Plan og Bygningsloven (2008) en av de mest sentrale retningslinjene i alt arbeid som blir gjennomført, spesielt i enheten Plan og Næring. Som vist til i teorikapittelet så er det trukket frem to paragrafer som er særs aktuelle i forskningen om samskaping, §1–1 Lovens formål og §5–1 Medvirkning. Begge paragrafene går inn på at kommunen har ansvar for å sikre inkludering til medvirkning i planprosessene. Dette ble tatt opp flere ganger under intervjuene med administrasjonen i kommunen. De gikk da inn på kravet for å inkludere til medvirkning, og at samskaping, slik den ble gjennomført i Liv og Lyst prosjektet, er en ganske annerledes form for medvirkning enn den typiske medvirkningen til plansaker. Et av spørsmålene som ble stilt i intervjuet var; *hvordan vil du beskrive å jobbe på den måten med samskaping, i forhold til hvordan kommunen pleier å inkludere til medvirkning med folkemøter o.l.?*

«Det er ganske stor forskjell. Fordi de som kommer på folkemøter, det er ofte de som har noen interesser. Sånne helt egne, private interesser. Noen tør å sende de, andre gjør ikke det. Og da må man jobbe ganske hardt for å få dem til å tenke sammen på en måte. Og tenke utvikling på sin bygd, ikke bare sitt eget naust eller hytte eller ekstra boligtomter. Så der må man slite og dra litt i dem.» (Sitat administrasjon i kommunen)

Sitatet over samstemmer i stor grad med det Gregory (2012) beskriver som samskaping, som muligheter til å arbeide med samfunnsutfordringer ved å arbeide *med* de lokale aktørene i stedet for *for* dem, for å skaffe ny innsikt i brukerperspektivet. Det ble videre forklart at arbeidet med Liv og Lyst prosjektet ble mye mer helhetlig enn de innspillene som ofte kommer frem i kommunens folkemøter. Prosjektgruppa hadde arbeidet sammen på forhånd, med rådgiving fra administrasjonen i kommunen i ryggen. Da ble innspillet til planarbeidet til administrasjonen mer konkret og helhetlig i form av sammenhenger i ønskene for utviklingen. Det kom likevel frem i intervjuene at dette ikke har vært tilfelle gjennom hele prosessen. Ifølge administrasjonen i kommunen var det utfordrende til å begynne med å samle ideene og få fokus på et område og arbeide ut ifra det. Denne problemstillingen ble også bekreftet som en utfordring av de lokale aktørene, at det å samle ideene var en hovedutfordring til å begynne med, på grunn av den åpne søknaden til prosjektet. Det å veilede gruppen på et spor var et av hovedfokusene til administrasjonen i kommune den første perioden av prosjektet. I denne perioden av prosjektet var det derimot bygdelaget i Valestrand som var involvert i Liv og Lyst. Det ble etter hvert bestemt at det ble et for tett eierskap for bygdelaget å være de som styrte dette prosjektet, da det var mange sterke stemmer som hadde tilknytning til bygda og gjorde det utfordrende for administrasjonen i kommunen å få de til å tenke helhet for bygda. Ut ifra dette er det også interessant å se på hvem som engasjerer seg i slike lokale utviklingssaker. Er det de samme som er engasjert i skolesaken? Da kan det jo stilles spørsmål til hvor representativt det er for bygden med de stemmene som kommer frem, og hvor ofte det er de samme.

På bakgrunn av dette med for tett eierskap, var det de opprettet en egen prosjektgruppe for Liv og Lyst, med representanter fra bygda som ble valgt av innbyggerne selv. Med et litt mer utenfra perspektiv, og ved hjelp av LÉVA Urban Design fikk de et mer retningsgivende fokus på utviklingen prosjektet skulle arbeide med. Dette kom også fram som en utfordring de hadde hatt fra intervju med de lokale aktørene, samt at de påpekte hva de anså som viktig i

samskapingen med administrasjonen i kommunen. Under intervjuet ble de lokale aktørene blant annet spurt; *Hvilken rolle tenker du kommunen skal ha i et slikt prosjekt som Liv og Lyst?*

«Det er jo det å kunne hjelpe oss i spesielt startfasen tror jeg er veldig viktig. Det å sortere hvor kan vi gå, hva er mulighetene? Det andre er jo å være en sparringspartner, tenker jeg er viktig at kommunen har som mål da.» (Sitat av lokal aktør)

Det den lokale aktøren i sitatet over fremmer her kan forstås som at det er behov for omvendt deltakelse (Vasstrøm & Paaby, 2021). Som forklart i teorikapittelet handler det om å ha åpne dialog- og handlingsrom mellom de lokale aktørene og administrasjonen i kommunen, der utgangspunktet kommer fra de lokale aktørene sitt initiativ. Nå var det administrasjonen i kommunen som kom med forespørselen til bygdelaget i Valestrand, om de var interesserte i å søke på prosjektet. Likevel er det et prosjekt med nedenfra- og opp perspektiv, der det er Liv og Lyst prosjektgruppa sitt prosjekt og som styrer arbeidet. Demografi utvalget skriver i sin rapport om samskaping som en metode for å skape verdier i fellesskap, verdisamskaping. De skriver da at for å skape verdier i fellesskap blir den lokale aktøren sett på som en form for strategisk assistanse (Demografi utvalget, 2020). Det demografi utvalget skriver om bidraget til de lokale aktørene som strategisk assistanse, samsvarer i stor grad med det arbeidet prosjektgruppen utførte. Ifølge demografi utvalget er bidraget å identifisere flaskehalser i sitt og medbrukernes hverdagsliv og bistå med ressurser som kompletterer og mobiliserer den lokale aktøren sine egne ressurser (Demografi utvalget, 2020). Sammen med LÉVA Urban Design ble det bestemt at for å kartlegge ønsker og behov fra innbyggerne i Valestrand så skulle de sende ut en anonym brukerundersøkelse. Denne brukerundersøkelsen bidro nettopp til det å identifisere flaskehalser. Gjennom å få frem de stille stemmene som ikke kommer frem i folkemøtene, fikk de frem et helt nytt perspektiv på hva som var sentralt i medbrukernes hverdagsliv. Dette opplevde de lokale aktørene som arbeidet med Liv og Lyst som et positivt bidrag, da det ga dem en retning i arbeidet med mulighetsstudien. Også administrasjonen i kommunen opplevde dette som et veldig nyttig bidrag og innspill til deres arbeid med plansaker for kommunen, og oppfordrer til mer nedenfra- og opp samarbeid.

«Og det hadde jo vært ønskelig at vi kunne gjort det i en større grad i kommunen, andre veien. Men det er så begrenset med ressurser. Og mye av den tiden vi bruker er på andre ting som saksbehandling, eller til å faktisk være i kontakt med innbyggere,

men da helt konkrete saker. Så det blir dessverre lite til å skape det store bilde og forsøke å finne ut hva bygda vil da.» (sitat av administrasjon i kommunen)

I forhold til lokalutvikling og involvering av de i kommunen i bygdene, handler nok dette mest om knappe ressurser. Noe som fører til at det er en avhengighet av at andre tar initiativ for å få gjennomslag for det som er ønsket å få til. Det oppfordres det veldig til i kommunen, at innbyggere i bygdene tar initiativ. Det er jo også et krav om brukermedvirkning fra lovverket, og det kravet er ansett som viktig for de i kommune administrasjonen. Da er det at bygdene tar tak i ting og kommer til kommunen med det viktig. Dette for at kommunen skal kunne ta tak i det de har mulighet til å hjelpe med.

4.4.2 Bedre arena i kommunen for samskaping

Det er en utfordring for administrasjonen i kommunen at de ikke har de ressursene de helst skulle hatt for å få til en bedre arena for samskaping med lokale aktører. Det kommer tydelig frem i intervjuene at det er ønskelig med en bedre arena til dette. Da kunne de i administrasjonen hatt en tettere dialog og mer åpen arena for å møte de lokale aktørene sine innspill. På spørsmålet om hvordan intervjukandidatene tenker at det kan skapes en bedre arena for samskaping er de i stor grad ganske samstemmende.

«Det kan være å ha åpne kontordager f.eks. der en kan booke seg inn. Der folk kjenner at her er det vår tid. Nå skal de sette av tid til oss. Og at de kan komme og legge fram sine planer, og oppmoding om det. Og komme med innspill i Vestavind og på hjemmesiden til kommunen. Jobb i lag, bygdelag og velforening, snakk sammen og finn løsninger og kom til oss så skal vi se på det. Der kunne vi nok vært mye flinkere tror jeg.» (Sitat av administrasjon i kommunen)

Det er altså viktig for kommunen å få initiativ utenfra med andre perspektiv enn det kommunen har fra før. Dette for at kommunen skal bli informert om at det er ønsker om å etablere noen ting der grunneiere er interessert i å gi bort areal. Fordi kommunen er jo ikke generelt en utbygger, men kan tilrettelegge for muligheter til utbygging. Ofte er mye av de som blir tatt til kommunen mer private saker, som handler om bygging av naust eller fritidsbolig, men det er også viktig at innbyggere ser den store sammenhengen. Da er det viktig i lokale utviklingssaker at de som kommer inn i lag og grupper som skal planlegge dette ser hele sammenhengen og ikke får for stort fokus på sine egeninteresser. Det kan bli et

problem om de som kommer inn med ideene har et for stort eierskap og forventninger, og ikke klarer å vike fra og vurdere andre alternativ enn det som de kom inn med. Det er her det er viktig for gruppene å ha et blikk for helheten. Kommunen kan tilrettelegge for attraktive tomter, med sol, utsikt og nærhet til sjøen. Dessverre er det av erfaring hos kommunen oftest at disse blir til fritidsbolig. Det har vist seg å være vanskelig å få større masser å flytte til Valestrand, da det ofte er folk med en allerede tilhørighet eller med ønske om å drive et småbruk som velger å bosette seg der. Initiativer slik som forslaget med ferjekaien var et eksempel på initiativ som bidrar til nye perspektiv enn det kommunen selv har vurdert for området. Slike initiativer er noe som absolutt oppfordres til i kommunen for framtidige prosesser. Det kommer tydelig fram at kommunen ønsker at innbyggerne skal snakke med dem, være aktive og å tenke på egne muligheter. Videre ønsker kommunen å se hva de kan gjøre for å få det til.

Administrasjonen foreslår å tydeliggjøre for de lokale aktørene at det er åpne dører for de å ta med seg sine planer og komme til kommunen for et samarbeid, og at de lokale aktørene skal oppleve at det er tid for dem og at de blir tatt imot i kommunen.

4.4.3 Opplevelse av en delt kommune

En generell utfordring i kommunen er opplevelsen av en delt kommune. Det kommer frem i intervjuene at lokale aktører i Valestrand opplever et skille i kommunen, mellom nord og sør. Dette er noe de i Valestrand har kjent på, og som de håper at et mer åpent samarbeid mellom bygdene og kommunen kan forbedre. Sveio sentrum, der Sveio kommune er plassert, er i sørdelen av kommunen. Valestrand er helt nord i kommunen. Da har det kommet frem i intervjuene at det ofte oppleves at disse nordlige delene av kommunen kan bli glemt i plan- og utviklingsarbeidet. Det er derfor sentralt for de lokale aktørene at kommunen blir flinkere til å se de i nord, og anerkjenne mer tydelig enn de har gjort før at de er en del av kommunen. De opplever at kommunen gjerne kunne hatt en mer aktiv rolle som støttespiller i ulike prosjekter og markedsført prosjekter de har i nord bedre (blant annet Liv og Lyst prosjektet). Forslag til hvordan samskapingen kunne vært bedre og mer tilgjengelig for «vanlige innbyggere» som ønsker å arbeide sammen med kommunen om samfunnsutvikling i Valestrand, er en mer åpen arena. Da for eksempel at samfunnsplanlegger eller andre aktuelle i kommunen er mer synlig gjennom å besøke de ulike bygdene en eller to ganger i året, til dialog og rådgiving på de ulike saker de lokale har med seg. På spørsmålet til de lokale aktørene om hvilken rolle de tenker kommunen skal ha i lokale utviklingsprosjekt var dette noe som ble nevnt.

«De må vertfall involvere seg på en eller annen måte slik at vi ikke blir glemt. For Valestrand er såpass langt i fra sentrum at vi kan føle oss litt glemt. I hvert fall vise at de ser hva som skjer her.» (sitat fra lokal aktør)

Utfordringene med at de nordlige bygdene opplever å bli glemt i planleggingen viser seg å være noe kommunen er bevisst på, og som de arbeider for å forhindre. Liv og Lyst prosjektet var tenkt at skulle bidra til nettopp å vise at kommunen ønsker utvikling i hele kommunen, og ikke bare i sentrum. Ifølge administrasjonen i kommunen så var det å få frem en holdning i kommunen om at de ser bygdene selv om de også arbeider for å styrke sentrum i Sveio et sentralt mål med Liv og Lyst.

«(...) alle er jo opptatt av å se bygdene og finne frem til prosjekt, tiltak eller tilskuddsordninger eller hva det er, som viser at en ser bygdene selv om en prøver å jobbe opp et sterkt sentrum så glemmer en ikke bygdene. Og når liv og lyst prosjektet ble lyst ut som tilskuddsordning i det som var Hordaland fylke den gangen, så fikk etter avtale her på huset, fikk Valestrand bygdelag tilbud om å søke på prosjektet sammen med kommunen.» (sitat av administrasjonen i kommunen)

Liv og Lyst prosjektet var altså et tiltak for å få mer fokus på utviklingen i bygden, og involvere de lokale aktørene for å få frem hva som egentlig var behov og ønsker for områdets utvikling. Utfordringene har som nevnt for administrasjonen vært mangel på ressurser, men per juni 2022 så er Sveio kommune i gang med en omorganisering av enhetene. Det er avgjort at det skal opprettes en egen enhet for Samfunnsutvikling, som skal markedsføre for allmenheten at det i kommunen skal bli økt fokus på samfunnsutviklingsarbeidet i kommunen. De lokale aktørene som deltok på intervju, hadde også konkrete forslag til hvordan de tenker at administrasjonen i kommunen kan synliggjøre og involvere innbyggerne i planleggingen sin. Blant de forslagene ble det blant annet foreslått for administrasjonen under planleggingen tar en lignende turné-runde i kommunen som ordføreren har gjort.

«Om kommunen hadde reist rundt av og til og hatt dialog der folk i bygda kunne luften ideer og der kommunen kunne veiledet hvordan dette skal gås fram med. Et par ganger i året for eksempel. Gi råd om hvordan vi skal søke hva vi skal gjøre for å komme videre, det hadde vært en begynnelse.» (sitat av lokal aktør)

Å reise rundt å ha dialog med folk i bygda for å lufte ideer kan virke som et forslag om flere folkemøter, slik som administrasjonen i kommunen har hatt som en del av medvirkningsprosessene i de ulike planene som utarbeides. Men det de lokale da opplever i møte med kommunen på folkemøtene er at de kommer med innspill, også hører de ikke mer om det. De savner en oppfølging, og opplever også at de innspillene de kom med på et møte for flere år siden ikke ble tatt videre.

«Men på en annen side hadde de et folkemøte for en del år siden, og da var det mange som opplevde at de ideene som ble delt der ikke ble gjort noe med, så hvorfor ta det opp igjen når det ikke ble tatt imot sist.» (sitat av lokal aktør)

For de lokale aktørene kan det virke håpløst å bidra med innspill dersom det ikke opplever at det blir tatt til vurdering og gjort noe mer med. Ut ifra Arnsteins (1969) sin deltakelsesstige så er de åtte deltakelsestrinnene forklart som *manipulasjon, terapi, informasjon, konsultasjon, plassering, delegert makt og borgerkontroll*. Trinn tre *informasjon* og trinn fire *konsultasjon*, kan forklare det som den lokale aktøren beskriver i sitatet over. Disse trinnene blir av Arnsteins beskrevet som nivå der deltakerne får høre og blir hørt av administrasjonen i kommunen, men mangler makten til å sikre seg at ideene som blir delt blir fulgt opp. Å arbeide med administrasjonen og de lokale aktørene i samskaping vil kunne tenkes å være en måte å klatre høyere i deltakelsesstigen til Arnsteins, mot nivå seks *partnerskap*. *Partnerskap* er nivået der de lokale aktørene inngår partnerskap med administrasjonen noe som gjør dem i stand til å forhandle og delta i byttehandel med administrasjonen (Arnsteins, 1969).

4.5 Framtidens samfunnsplanlegging, et større aktørperspektiv

Det siste forskningsspørsmålet til denne oppgaven er; *kan samskaping være noe kommunen anser som en sentral måte å involvere lokale stemmer på i fremtidige samfunnsutviklingsaker?* Dette forskningsspørsmålet var også et sentralt spørsmål i intervjuguiden til intervjuene med aktørene fra administrasjonen i kommunen. Det kom frem i intervjuene at kommunen var positive til mer samskaping som en sentral måte å involvere lokale stemmer på i fremtidig samfunnsutvikling. Da de opplever at det både er en måte som gjør at kommunen kommer nærmere innbyggerne i arbeidet, og får mer helhetlige innspill til

planene, men også for å få frem flere av de stille stemmene som ikke like ofte trer frem på folkemøter.

«Altså de vi hører er jo de som snakker høyest, hva med alle de andre vi ikke hører? Har de det samme synet på dette her og hvor stor andel er det vi hører i forhold til hvem vi ikke hører og så videre. Hvem er det som engasjerer seg i en skolesak og hvem er det som engasjerer seg i et Liv og Lyst prosjekt, er det et bygdelag, er det egentlig representativt for bygden eller er det de som føler at de må stå på barrikadene for å beholde det de har? Det er jo ikke godt å vite.» (Sitat av administrasjon i kommunen)

Det samme ble også tatt frem i intervjuene med de lokale aktørene, som et av argumentene for å sende ut brukerundersøkelse til kartlegging av hva innbyggerne i bygda så på som viktige utviklingsmuligheter. Da viste resultatene at det lå noe i det som ble tenkt på forhånd, at de som ofte har mest å si på folkemøtene har sine interesser og utviklingsideer for bygden, men et flertall hadde helt andre ideer enn de som ofte kom frem på folkemøtene. Dette fenomenet støtter opp om Massey sitt poeng om at sted ikke kan forstås som én aktør, med én mening. Sted må altså forstås ut ifra alle de ulike forståelsene og meningene som tilskrives stedet, noe som kan vise seg å være vidt forskjellig, akkurat som brukerundersøkelsen til Liv og Lyst viste til (Massey, 1999). Liknende utfordringer som kommer frem i disse intervjuene viser også Vasstrøm og Paaby (2021) til i sin forskning. Samskaping som en metode for å involvere innbyggere mer i planleggingen krever en omstilling i arbeidet til administrasjonen i kommunen. Det krever nye typer arenaer som da omfavner bredere aspekter av aktører enn tidligere, og det skapes forandringer på bakgrunn av den nye kunnskapen som kommer fram i samskapingen mellom disse ulike aktørene og deres utgangspunkt (Vasstrøm & Paaby, 2021).

Samfunnsutviklingen i et lokalsamfunn, med samskaping mellom lokale aktører og administrasjonen i kommunen, handler om engasjement, forståelse og samarbeid på tvers av de ulike interessene og verdiene partene har, for å skape nye handlinger. I arbeid der engasjement, interesser og verdier er så involvert i det som da kan anses som «produktet» kan det oppstå konflikter. Ofte er det de aktørene med større sosial kapital som dominerer de formelle prosessene (Vasstrøm & Paaby, 2021). Dette kan da ses i sammenheng med det som kom fram i intervjuene. Det er ofte visse aktører som opptrer som dominerende spesielt på folkemøtene, men som også ifølge lokale aktører er sterke stemmer i andre sammenhenger og

har mer innflytelse i hva som skal gjøres av utvikling og prosjekter i lokalsamfunnet. Dette at noen har et engasjement og en arena til å ytre dette engasjementet er ikke negativt for lokalsamfunnet, heller tvert om. Det som kan være utfordringen er om det stilner andre stemmer enda mer. I tillegg kan det være utfordrende om det står i kontrast med behov i lokalsamfunnet som kanskje er mer aktuelle å arbeide med, men som ikke blir sett på grunn av sterke interesser på et eller noen spesifikke felt. Da kan det være vanskelig å være nytenkende og få et annerledes perspektiv innenfor plansystemet (Vasstrøm & Paaby, 2021).

4.5.1 Samskapingsspiralen

Amdam (2019) foreslo som et nytenkende perspektiv innenfor plansystemet å bytte ut Arnsteins (1969) sin deltakelsesstige med en samskapingsspiral. Som nevnt i teorikapitlet går samskapingsspiralen ut på fem trinn i samskapingen. Først å identifisere og definere problemområdet, deretter integrere fagdisipliner som bidrar med ulike kunnskap, for så i trinn tre å inkludere ikke-akademiske aktører sin kunnskap som da er de lokale aktørene. Trinn fire handler om å slå sammen all kunnskapen fra de involverte og reflektere rundt dette, før de i femte trinn setter i gang arbeid med kollektiv handling og implementering av ideene og planene (Jacobi, et al., 2022). Ut ifra de utfordringene både de lokale aktørene og administrasjonen i kommunen har ytret om i prosjektet Liv og Lyst, så har det vært spesielt det første trinnet som var en tidkrevende utfordring. For fremtidige lignende prosjekt kan det altså tenkes at en slik fremgangsmåte som samskapingsspiralen viser til kan være nyttig som en retningslinje for prosjektprosessen. Det var tydelig at den åpne søknaden til Liv og Lyst prosjektet gjorde at det både for administrasjonen i kommunen, og de lokale aktørene som arbeidet med prosjektet, hadde utfordringer med å samle ideene og ønskene for hva prosjektet skulle innebære. Det å ha mer konkrete retningslinjer til søknaden kunne altså vært en fordel for å komme mer aktivt i gang tidligere i prosessen. Ellers kan vi også se igjen trinnene i samskapingsspiralen i prosjektet med Liv og Lyst. Selv om de hadde utfordringer med å identifisere og definere problemområdet de ville fokusere på, så hadde de fagkunnskaper fra administrasjonen i kommunen samt fra LÉVA Urban Design med i samskapingen. I tillegg hadde de lokale kunnskaper fra både bygdelaget, prosjektgruppen, de lokale organisasjonene og lagene, samt i stor grad fra brukerundersøkelsen. Deretter arbeidet de i prosjektgruppa sammen med råd og veiledning fra kommunen med refleksjon rundt ideene og planene. Videre fra det arbeidet de med handling ved å utvikle mulighetsstudien, samt at arbeidet de nå driver med for lekeplass og paviljong ved ferjekaien er del av implementeringen av planen.

4.5.2 Formalisering av den uformelle planleggingen

Et interessant funn fra intervjuene var også hvordan de lokale aktørene selv organiserer seg i planleggingen sin. Da det i Valestrand er mange ulike lag og organisasjoner som ut ifra dugnadsarbeid bidrar med aktivitet og liv i bygda, ønsket bygdelaget å få organisert disse lagene mer ved å opprette en rolle i bygdelaget som organisasjonskoordinator. «Vi har valgt en ny tittel i styret, organisasjonskonsulent, eller koordinator. Som skal kunne klare å bli bedre til å snakke sammen på tvers av lagene.» (sitat av lokal aktør) Planleggingen i bygdelaget er en form for uformell planlegging, der arbeidet er gjennom uformelle strukturer og beslutninger, og planer etableres gjennom hverdagslig samhandling basert på tillit og personlige nettverk (Mejier & Syssner, 2018). Da møtes de gjerne hjemme hos hverandre for drøfting av lokale saker som fellesskapet ønsker å arbeide med. Blant disse sakene er for eksempel Valestrand-dagen og Kulturfestivalen. Å organisere seg med organisasjonskoordinator for å samle ressursene og lagene i lokalsamfunnet, er en interessant utvikling av den uformelle planleggingen. Med slik organisering i bygdelaget kan det tenkes at samskaping med administrasjonen i kommunen, og andre relevante aktører, kan styrke samskapingen gjennom en slags formalisering av den uformelle planleggingen. Gjennom vedtekter og formaliserte møter som bidrar til formell planleggingspraksis, kan den uformelle planleggingen arbeides inn i en formell planleggingspraksis. Dette gjennom det engasjerte lokale fellesskapet sitt samarbeide med administrasjonen i kommunen til tross for et nedenfra og opp utgangspunkt (Mejier & Syssner, 2018). For en tett samskaping som bidrar til at det uformelle utgangspunktet resulterer i formelle vedtekter kreves det en tettere dialog og oppfølging mellom de lokale aktørene og administrasjonen i kommunen. Dette er også noe som de lokale aktørene har savnet ved tidligere folkemøter og dialog, at de ikke er informert om hva som er neste steg i planene.

«Det jeg savnet var oppfølging, jeg visste ikke etter bolyst møte om hvem som har ansvaret videre. Kanskje Sveio kommune kunne tydeliggjort mer hva de forventer fra bygdene og om hva de kan være behjelpelig med. Kanskje det kunne stått noe om dette på hjemmesidene deres, sånn *dette arbeider vi med i bygdene og dette er det vi kan være behjelpelig med som kontakt person*. Noe som hvem som helst kunne gått inn på som er nysgjerrig.» (sitat fra lokal aktør)

For fremtidig planlegging kan det tenkes at å involvere lokale aktører for å skaffe mer lokal kunnskap om stedet vil være svært nyttig, og at det å ha en arena som tydelig viser til

oppfølging etter folkemøter og veiledning om hva som skjer videre kan bidra til å få mer bidrag av lokale aktører.

4.5.3 Bedre markedsføring fra kommunen for å øke bevisstheten og tilgang til allmennheten

De lokale aktørene savner at administrasjonen tar en mer aktiv rolle i å markedsføre Valestrand som et attraktivt sted å bo. Da diskuterer de i hovedsak markedsføringen av boligmarkedet i lokalsamfunnet. For å skape bolyst utenfra lokalsamfunnet er det sentralt å markedsføre hva som skjer i området, og hva slags utvikling som tenkes å arbeide med i området. Forslaget i sitatet over (4.5.2) oppfordrer kommunen til å ha en tydeligere plattform på nettsiden til kommunen der de annonserer hva slags arbeid som er i gang. Da tenkes det både arbeid som i hovedsak skjer i administrasjonen (eksempelvis kommuneplan, temaplan for idrett og friluftsliv o.l.) og arbeid som de ulike organisasjonene i bygdene arbeider med. Muligens kan det være aktuelt med et samarbeid mellom organisasjonskoordinatorer i bygdene (slik som i bygdelaget i Valestrand) og de med ansvar for nettsiden til Sveio kommune. Der kan organisasjonskoordinatorene ha ansvar for å markedsføre de lokale aktivitetene og planene som er under arbeid. I tillegg til at de ulike enhetene i kommune administrasjonen kan annonsere tydelig de offentlige planene som er under arbeid, og hvor i prosessen de befinner seg. Ved å vise til pågående utvikling og ha mer markedsføring som bidrar til mer oppfordrende og positivt omdømme til Valestrand, kan dette styrke samskapingen og mulighetene til utvikling både for kommunen sitt arbeid og for de ulike bygdelagene sitt arbeid. For framtidens samfunnsplanlegging kan det å ha et større aktørperspektiv i planleggingsprosessene åpne for mye nytenking og alternative måter å tenke lokalutvikling. Dette særlig i arbeidet med samfunnsutvikling i kommuner som Sveio kommune, som består av bygder med mindre lokalsamfunn. Å tenke helhet i en kommune som har såpass store avstander, og ulike utgangspunkt for utvikling slik som lokalsamfunnene som utgjør Sveio kommune, er utfordrende. Da vil det være sentralt å få samlet inn så mye kompetanse, ressurser og lokalkunnskap som mulig. Dette for å skaffe et godt nok fundament til å arbeide med å få en utvikling som ser sammenhenger mellom de ulike lokalsamfunnene og helheten kommunen består av.

5.0 Hva kan vi lære om samskaping mellom Sveio kommune og de lokale aktørene i Valestrand fra denne oppgaven?

Oppgaven har i sin helhet gått gjennom problemstillingen *hvordan de ulike aktørene fra administrasjonen i kommunen og lokale aktører har opplevd samskaping*. Teorien oppgaven i størst grad har støttet seg på er den som går inn på samskaping og governance. Hovedfunnene fra intervjuene har da støttet opp under mye av det teorien om samskaping og governance går ut på. De viser til hvordan samskaping fungerer som en mer partnerbasert form for deltakelse enn generell medvirkning i plansaker gjør. Da medvirkning i plansaker ofte ligger på nivå tre (informasjon) og fire (konsultasjon) i deltakelsesstigen, så finner vi samskaping høyere oppe i Arnsteins deltakelsesstige (se figur 8, s. 31). Samskaping er ut ifra teorien mer en form for partnerskap mellom aktørene enn vanlig medvirkning. Dette har funnene fra intervjuene støttet opp om.

Liv og Lyst prosjektet i Valestrand viser til en form for samskaping, der de lokale aktørene i prosjektgruppen arbeider sammen med administrasjonen i kommunen. Dette oppleves fra aktørene som en annen form for deltakelse enn medvirkning. Den typen medvirkning som vi ofte finner igjen i det offentlige systemet er folkemøter og innspill til høringer av planer. Et av hovedfunnene i intervjuene har vist til at ved slik medvirkning så savner de lokale aktørene oppfølging av innspillene. Hva de som lokale aktører kan gjøre, og hva administrasjonen gjør med innspillene fra folkemøtene og høringene er for lite opplyst. Det er derfor en mer interaktiv måte å delta i planprosessene på gjennom samskaping. De lokale aktørene får da mye mer oppfølging og veiledning i hva de selv kan gjøre, og hva som er administrasjonen sitt ansvar.

Likevel viser også funnene til at nettopp dette med roller, ansvarsfordeling og god kommunikasjon kan være en utfordring i samskaping. Det er derfor viktig for begge partene å ha avklaringer på dette tidlig, for at det ikke skal ta opp mye verdifull tid i prosjektperioden. Funnene viser også til de utfordringene som har å gjøre med mangel på ressurser i kommunen. Spesielt i en mindre kommune som Sveio, er det en utfordring å ha nok ressurser til å ha en god nok arena for samskaping. Å få inn engasjerte lokale aktører til å bidra i lokalutvikling er derfor svært verdifullt for administrasjonen i kommune. Da får de inn mye lokal kunnskap og mer ressurser til planarbeidet. Dette bør derfor i større grad legges til rette

for i kommunen, både for å få til mer deltakelse fra de lokale, men også for økte ressurser for kommunen.

Det er viktig å ha enighet over rolleforventningene når flere aktører samskaper, og særlig når maktforholdene er ulike, slik som mellom lokale aktører og administrasjonen i kommunen. Ved å se på hvordan Liv og Lyst prosjektet er utført, opp mot andre deltakende planleggingsteorier, ser jeg behovet for nytenking innenfor samfunnsplanleggingen. Ved å kombinere ulike strategier og metoder i planlegging, som en kombinasjon av lineær- og fleksibel planlegging, kan det legges til rette for både formell og uformell planlegging. Samskaping ut ifra en slik kombinert metode, kan åpne for å svare opp til både de lokale aktørene og administrasjonen i kommunen sine behov. Da de lokale aktørene bidrar i samskaping ut ifra engasjement og interesser, vil det å gi de fleksibilitet i planleggingen gi de mer rom for å utforske ideer og muligheter. Samtidig er administrasjonen i kommunen avhengig av å ha nok ressurser til alt arbeidet. Dersom samskapingen blir for løs i luften og ikke konkret nok, vil det stjele mye tid og ressurser fra administrasjonen. Arbeidet til administrasjonen i kommunen er basert på rammer og retningslinjer, med klare mål og forutsetninger. Dette er også essensielt for å få framgang på planer, og få en retning og konkretisering av ideene. For å dekke begge behov, vil det å teste ut nye måter å arbeide sammen med samskaping være en spennende prosess å undersøke.

I teorien ble det også presentert en del overordnet teori om sted, stedstilknytting og mobilisering. Dette har ikke blitt drøftet i oppgaven i like stor grad som samskaping og governance. Den overordnede teorien har likevel vært sentral for oppgavens blikk på hva som bidrar til samskaping. Både administrasjonen i kommunen og de lokale aktørene arbeider engasjert med steder som er viktige for dem. Teorien er i den sammenheng viktig å ha i bakgrunn, da «sense of place» kan koples i stor grad til de funnene om de lokale aktørene sitt engasjement. For å forstå hvor engasjementet kommer fra, så er det å forstå hva stedet betyr for individet og for samfunnet viktig. Det handler om symbolske meninger stedet har for innbyggerne, som gjør at de aktivt går inn for å utvikle stedet. Hvordan de lever på stedet, og den lokale kunnskapen de sitter med, er grunnelement som er viktig for å få til god samskaping.

Dette fører da videre til den relevansen av teori om stedstilhørighet og mobilitet. Da stedets betydning og stedstilhørighet er direkte knyttet til hverandre, er det også disse elementene som bidrar til mobilisering i samfunnet. Hva stedet betyr for både administrasjonen og de

lokale aktørene påvirker hvilken tilhørighet de får til stedet. Dersom de ikke opplever at stedet har en signifikant betydning for dem, vil de nok heller ikke ha en sterk stedstilhørighet. Det er da med disse teoriene som overordnet at vi kan forstå hvordan spesielt de lokale aktørene velger å engasjere seg i lokalutvikling. Da betydningen av stedet, og hvilken tilhørighet de har til stedet er viktige elementer i mobiliseringen av lokalsamfunnet.

5.1 Videre forskning

Denne masteroppgaven har fokusert på samskaping slik den blant annet ble gjennomført i Liv og Lyst prosjektet i Sveio kommune. Oppgavens problemstilling er å undersøke opplevelser kommunen og de lokale har med samskaping. Det er noe andre kommuner kan være observante på og undersøke dersom de ønsker å undersøke hvordan samskaping kan fungere i utviklingen med deres lokalsamfunn og planprosess. Det som likevel er et viktig poeng å trekke frem er at dette er holdninger og opplevelser fra de individuelle informantene, og må derfor ses i lys av deres utgangspunkt, som kan stride imot holdninger og opplevelser fra informanter ved andre prosjekter og lokalsamfunn.

Målet mitt ved å skrive denne oppgaven har vært å forstå hvordan samskaping oppleves, og hvordan de involverte aktørene ser behov for endringer. Jeg ønsker med dette å komme med forslag til videre forskning ut ifra funn fra min studie av Liv og Lyst prosjektet, men som jeg i denne omgang ikke fikk mulighet til å utforske nærmere. Dette grunnet begrenset tidsrom og oppgavens omfang.

Teoretisk sett kan vi ut ifra det denne oppgaven har studert, se at samskaping er et felt med mye potensial for ny kunnskap. Ved å ta videre den teorien som finnes på feltet om ny offentlig styring, governance og samskaping, kan vi studere enda mer i dybden hva slike styringsforhold kan gjøre for planlegging. Det er flere elementer i teorien som kan utdypes og forskes på mer, blant annet om kommunikasjon i samskaping, rolle og ansvarsfordeling i samskaping og fleksibilitet i samskaping. Vi har lært at i samskaping med aktører med forskjellige utgangspunkt, som lokal aktør og administrasjon, må det tilfredsstille ulike behov. Det er altså varierende hvordan samskaping bør være for at den skal fungere bra. For samskaping mellom administrasjonen og de folkevalgte i kommunen, vil behovene være annerledes enn de som ble fremstilt i denne oppgaven. Det vil altså ikke finnes én oppskrift på hvordan samskaping bør være. Videre forskning kan likevel ta for seg hvilke retningslinjer og

forutsetninger som kreves, for en best mulig samskaping på tvers av ulike aktørers utgangspunkt.

Når det gjelder det praktiske vi kan lære ut fra denne oppgaven, kan vi løfte blikket i kommunene og se på måter å inkludere samskaping på ved flere arenaer. Denne oppgaven har tatt utgangspunkt i hvordan de lokale aktørene opplevde samskaping med administrasjonen, men kan funnene overføres til andre arenaer? Jeg tenker at det burde være fullt mulig.

Gjennom å aktivt inkludere en praksis av samskaping i kommunen kan dette bidra til et økt partnerskap på flere nivå. Det kan gjelde økt partnerskap med de lokale aktørene, som vist til i denne oppgaven. Det kan gjelde økt partnerskap med de folkevalgte, gjennom samskaping mellom administrasjon og politisk. I tillegg kan det i stor grad inkluderes for å øke partnerskap mellom de forskjellige avdelingene og enhetene innad i kommunen. Dette vil føre til mer sammenheng i arbeidet på tvers av fagfelt, mindre konflikter på bakgrunn av svak kommunikasjon, og økt kvalitet på arbeidet.

Forståelsen jeg som forsker har utviklet innenfor rammen av mitt forskningsprosjekt av Liv og Lyst prosjektet, og Valestrand som lokalsamfunn, kan også være relevant til andre lignende prosjekter. Andre kommuner kan undersøke hvordan samskaping fungerer og oppleves i andre lokalsamfunn. Det vil da være interessant å se på deres funn opp mot mine egne. Det ville også være interessant å følge et annet Liv og Lyst prosjekt, fra et lokalsamfunn med lignende karakterer som Valestrand. Ved å følge prosjektet fra tidlig i prosessen, kan funnene fra denne studien bli benyttet som forslag til nytenking og strategier i samskapingen. Det hadde da fungert som et sosialt eksperiment. Ved å benytte erfaringene Valestrand og Sveio kommune har delt i denne oppgaven, kan forslagene og utfordringene som er vist til avklares tidlig. Det ville dermed vært interessant å finne ut hvordan et annet Liv og Lyst prosjekt hadde fungert. Hadde det ført til mer lokalutvikling? Dersom de hadde fått avklaringer på roller og ansvarsområder tidlig i prosjektfasen, hadde de da fått gjennomført mer i prosjektperioden? Dette er tema som hadde vært veldig spennende og gått mer innpå og undersøkt i dybden.

6.0 Referanser

- Aaresæther, N., & Kvalvik, K. (2018). Planlegging på kommunenivå: rammer og ambisjonar. I N. Aaresæther, E. Falleth, T. Nyseth, & R. Kristiansen, *Plan og samfunn* (ss. 44-68). Oslo: Cappelen Damm.
- Amdam, J. (2014). Flexible Local Planning: Linking Community Initiative with Municipal Planning in Volda, Norway. I D. Ciaffi, & N. Gallent, *Community Action and Planning* (ss. 281-299). Bristol: Policy Press.
- Amdam, J. (2014). Flexible Local Planning: Linking Community Initiative with Municipal Planning in Volda, Norway. I D. Ciaffi, & N. Gallent, *Community Action and Planning* (ss. 281-299). Bristol: Policy Press.
- Amdam, R. (2019). Strukturelle vilkår for medverking i kommunal planlegging og politikk under tre ulike styringssystem. *Plan og Kart*, ss. 282-298.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, ss. 216-224.
- Aure, M., Berg, N. G., Cruickshank, J., & Dale, B. (2015). Sted - nyere teorier i en norsk kontekst. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank, & B. Dale, *Med sans for sted - nyere teorier* (ss. 13-30). Bergen: Fagbokforlag.
- Aure, M., Nygaard, V., & Wiborg, A. (2015). Stedstilknytning: materialitet, relasjoner og følelser. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank, & B. Dale, *Med sans for sted* (ss. 195-212). Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, N. G. (2016). Lokalsamfunn som sted - hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. S. Haugen, & M. Villa, *Lokalsamfunn* (ss. 34-52). Oslo: Cappelen Damm.
- Bock, B. B. (2019). Kapittel 9 Rurality and multi-level governance. I N. Gallent, M. Gkartzios, & M. Scott, *The Routledge Companion to Rural Planning*. New York: Routledge.
- Ciaffi, D., & Gallent, N. (2014). Communities, Community Action and Planning. I D. Ciaffi, & N. Gallent, *Community Action and Planning* (ss. 3-19). Bristol: Policy Press.
- Cruickshank, J., & Lysgård, H. (2016). Attraktive lokalsamfunn - hva er det og for hvem? I M. S. Haugen, & M. Villa, *Lokalsamfunn* (ss. 95-114). Oslo: Cappelen Damm.
- Demografi utvalget. (2020). *Det handler om Norge*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Distriktssenteret. (2022, 04 12). *Bolystprogrammet*. Hentet fra Distriktssenteret Kompetansesenter for distriktsutvikling: <https://distriktssenteret.no/bolystprogrammet/>

- Egilson, S. P., Dybbroe, B., & Olsen, T. (2018). Brukermedvirkning og velferdstjenester. *Nordic Welfare Research*, ss. 4-6.
- Falleth, E., & Holsen, T. (2018). Introduksjon til norsk planlegging. I N. Aaresæther, E. Falleth, T. Nyseth, & R. Kristiansen, *Plan og samfunn* (ss. 27-43). Oslo: Cappelen Damm.
- FN. (2022, 02 12). *FNs Bærekraftsmål*. Hentet fra FN-Sambandet : <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Gregory, L. (2012, Februar). Review of Leading Public Sector Innovation: Co-creation for a better society by Christian Bason. *Social Policy & Administration*, ss. 129–137.
- Gripsrud, J. (2015). *ediekultur, Mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, M. S., & Villa, M. (2016). Lokalsamfunn i perspektiv. I M. S. Haugen, & M. Villa, *Lokalsamfunn* (ss. 17-33). Oslo: Cappelen Damm.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, ss. 3-19.
- Hordaland Fylkeskommune. (2022, 04 03). *hordaland.no*. Hentet fra LivOGLyst i ditt lokalsamfunn: <https://www.hordaland.no/nn-NO/naringsutvikling/attraktive-regionale-senter/tilskot-liv-og-lyst/>
- Jacobi, J., Llanque, A., Mukhovi, S. M., Birachi, E., von Groote, P., Eschen, R., . . . Robledo-Abad, C. (2022). Transdisciplinary co-creation increases the utilization of knowledge from sustainable development research. *Environmental Science and Policy*, ss. 107-115.
- Kobro, L. U. (2018). *La oss gjøre det sammen! Håndbok i lokal samskapende sosial innovasjon*. Hentet fra <https://www.ks.no/globalassets/handbok-for-samskaping.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023*. Regjeringen.
- LÉVA . (2020). *Mulighetsstudie Valebygda*. Stavanger: LÉVA Urban Design.
- Massey, D. (1995). Thinking radical democracy spatially. *Environment and planning D: Society and Space*, ss. 283-288.
- Meijer, M., & Syssner, J. (2018). Informal and formal planning in rural areas. I G.-J. Hospers, & J. Syssner, *Dealing with Urban and Rural Shrinkage: Formal and Informal Strategies* (ss. 100-110). European Regions: LIT Verlag.
- Norkart. (2022, 04 24). Hentet fra Kommunekart: <https://kommunekart.com>
- NRK (Regissør). (2021). *Brølet fra bygda* [Film].
- Osborne, S. P. (2006). The New Public Governance? *Public Management Review*, ss. 377-387.

- Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2017). *Local and regional development*. London & New York: Routledge.
- Plan og bygningsloven, §5-1 Medvirkning
(https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kdd/veiledninger_brosjyrer/2009/lovkommentar-til-plandelen-i/kapittel-5-medvirkning-i-planleggingen/-5-1-medvirkning/id556757/ 2008).
- Plan og Bygningsloven, §1-1 Lovens formål (https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_1-1#§1-1 2008).
- SAKOM ved UiA. (2021). *Styrket lederskap i kommunal sektor – gjeldende rett, roller og rolleforståelse mellom folkevalgte og kommunedirektør*. Kommunesektorens organisasjon (KS).
- Torfing, J. (2017, September 26). *Samskabelse: Hvad er det, hvorfor skal vi gøre det, og hvordan leder vi det?* Hentet fra <https://www.ks.no/contentassets/74f45daca1e34db7bb63a334ab2cb448/jacob-torfing.pdf>
- Ulrich, J. (2016, Februar 8). Samskabelse - en typologi. *Clou skriftsserie*, ss. 1-15.
- Valestrand Bygdelag. (2021, 01 2). *Vestavind Bygdeblad for Sveio*. Hentet fra Julehelsing til ordfører og politikarne i Sveio kommune frå Valestrand Bygdelag: <https://vestavind-sveio.no/2021/01/01/julehelsing-til-ordforar-og-politikarne-i-sveio-kommune-fra-valestrand-bygdelag/>
- Vasstrøm, M., & Paaby, K. (2021). Hvordan skapes rom for «omvendt deltakelse» i bærekraftig lokal samfunnsutvikling – aksjonsforskningens roller og bevegelser. *Forskning & Forandring*, ss. 106-127.

Vedlegg 1 Intervjuguide

Første del	Intervjuprosessen 1. Løs prat 2. Informasjon om studiet og oppgaven Presentasjon av meg. Kort innføring av tema for samtalen. Presentasjon av masteroppgaven. Forklare hva intervjuet skal brukes til og hvordan det vil bli implementert i oppgaven. Taushetsplikt og anonymitet. Informere om hvordan jeg kommer til å forholde meg til dette i arbeidet med oppgaven. Informere om lydopptak, og samtykke til lydopptak. Starter opptak.
Andre del Med administrasjonen i kommunen	Tema 1 – Liv og Lyst prosjektet 1. Hva er <i>Liv og Lyst</i> prosjektet for kommunen? 2. Hvordan ble kommunen involvert i prosjektet? 3. Hva har din rolle vært i prosjektet? 4. I mulighetsstudien blir det foreslått et bygdesentrum ved fergekaaien, hvilken vurdering har dere til dette forslaget? a. Har dere andre idéer eller forslag dere ser som mer realistiske? 5. I mulighetsstudien har det blitt satt noen suksesskriterier (rams opp dem), ut ifra disse kriteriene, hvordan ser du for deg at prosjektet og prosessen som har foregått passer til disse? 6. Hva skjer med <i>Liv og Lyst</i> prosjektet i dag? 7. Hva mener du er det viktigste som er kommet ut av dette prosjektet? Tema 2 – Samskaping med de lokale 1. Hvordan har du opplevd samskapingen med de lokale aktørene? 2. Har du opplevd din rolle i <i>Liv og lyst</i> prosjektet som en del av samskapingen? Kan du beskrive denne?

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Kan du beskrive hvordan du har forstått forholdet mellom de lokale aktørene så har engasjert seg i dette prosjektet og kommunen? <ol style="list-style-type: none"> a. Hvordan kan kommunen være en medspiller i planene deres? 4. Hva har du opplevd som mest utfordrende med samskapingen i dette prosjektet? 5. Hvordan vil du beskrive forskjellen på å samarbeide med lokale aktører på denne måten, gjennom samskaping, og sånn kommunen ellers involverer lokale og andre aktører til medvirkning i samfunnsutviklingen? 6. Hvordan opplever du slike initiativ som er blitt satt i gang her? <p>Tema 3 – Lokalutvikling i Valestrand</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Når det gjelder å gjøre kommunen, og i hovedsak Valestrand, til et mer attraktivt sted å bo, hvilke tiltak ser dere på som mest nødvendige for å øke tilflyttingen til bygda? 2. Skolesaken, om Valestrand oppvekstsenter skal legges ned eller ikke, har vært et sentralt tema i Valestrand, har denne saken en sammenheng med prosjektet Liv og Lyst? 3. Hvordan kan dere i kommunen ta med dere slike initiativer utenfra, som kanskje er ganske annerledes enn det dere selv tenker, inn i plansystemet? 4. Bidrar slike initiativ til noe nytt for deres planer og prosesser? 5. Hvordan ser du for deg å møte slike initiativ i planleggingsprosesser? Er dette noe som kan være nyttig å oppfordre til mer? <ol style="list-style-type: none"> a. Hvordan kan dere spille på de lokale initiativene uten at det blir opplevd som et ovenfra og ned perspektiv? 6. Hvordan har du opplevd samskaping i planprosessen? <ol style="list-style-type: none"> a. Er dette noe du har opplevd som positivt eller negativt i forhold til framtidig samfunnsutviklingsstrategier
Andre del	<p>Tema 1 – Lokalutvikling i Valestrand</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan vil du/dere beskrive stedet Valestrand?

<p>Med lokale aktører</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. Hva gjør at Valestrand er viktig for deg/dere? 3. Når vi bruker begrepet Lokalsamfunn, hva tenker dere da? Hva legger dere i det begrepet? 4. Hva tenker du/dere er et attraktivt lokalsamfunn? 5. Hva tenker du/dere er viktig for at et sted generelt skal virke attraktivt for deg/dere når du/dere skal velge bosted? 6. Hva var vurderingene din/deres når du/dere valgte å bosette dere i Valestrand? 7. Hvordan har du/dere opplevd at innbyggerne har mobilisert seg i sakene som handler om utvikling av bygda deres? <ol style="list-style-type: none"> a. Hva var drivkraften? b. Hvordan gikk det frem? 8. Hvordan var prosessen deres i skolesaken, hvordan gikk dere fram og hvordan arbeidet dere for deres synspunkt? 9. Hvordan har aktiviteten og engasjementet fra skolesaken bidratt til mobilisering av andre lokale utviklingsaker? 10. I mulighetsstudien fra LÉVA Urban Design er det foreslått å sentralisere bygda mer, med et bygdesentrum ved fergekaien, hvordan ser dere for dere å gå fram for å realisere dette? <p>Tema 2 – Liv og Lyst prosjektet</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kan du fortelle litt om hva <i>Liv og Lyst</i> prosjektet er? 2. Hva er hovedfokuset dere arbeider for? 3. Kan du fortelle litt om hvordan dette prosjektet startet og hvordan prosessen har vært frem til i dag? 4. Hvordan ble du engasjert til å delta i prosjektet? 5. Hva har vært din rolle i prosjektet? 6. Hvordan har dere samlet inn kapital til å drive prosjektet? 7. Hva slags kompetanse har dere samlet? 8. Har dere noe form for leder eller noen som fører an initiativet? 9. Hva skjer i <i>Liv og Lyst</i> prosjekt i dag? 10. Hva skjer videre i prosjektet nå framover? Hva er neste steg? <p>Tema 3 – Samskaping med kommunen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilken rolle mener du at kommunen skal ha i dette prosjektet?
---------------------------	---

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Kan du beskrive hvordan du har opplevd samskapingen av prosjektet mellom dere som lokale aktører og kommunen? <ol style="list-style-type: none"> a. Hvordan er eller kan kommunen være en medspiller til initiativet dere har satt i gang? 3. Hvordan opplever du at dere som engasjerte lokale aktører har blitt møtt i kommunen med dette prosjektet? 4. Har det blitt satt noen premisser fra kommunen for utviklingen av prosjektet? 5. Har dere hatt andre nettverk som har deltatt i prosjektet? Andre enn kommunen og LÉVA Urban Design med mulighetsstudien. 6. Hva mener du har vært de største utfordringene i prosessen? 7. Hva tenker du om fremtidig utvikling av lokalsamfunnet deres, vil dere gjøre noe annerledes enn slik dere har gått frem i denne prosessen? 8. Hva slags samskaping ønsker dere eller ser dere på som best mulig måte å arbeide sammen med kommunen på? 9. Hva er det viktigste dere tenker å få ut av arbeidet med prosjektet?
Tredje del	<p>Avslutning av intervjuet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kort oppsummering av samtalen - Har jeg forstått informasjonen riktig? - Har informanten andre innspill? Eller er det noe jeg burde vite som jeg ikke har spurt om?

Vedlegg 2 Informasjonsskriv til informanter

Vil du delta i et forskningsprosjekt?

Hvordan oppleves samskaping mellom lokale aktører og kommunen i et mindre lokalsamfunn?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *studere samskapingsprosessen i Liv og Lyst prosjektet i Sveio kommune*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet Liv og Lyst virker som å ha hatt en prosess med en form for samskaping mellom de lokale aktørene og kommunen. Jeg ønsker å se på hvordan kommunen gjennomfører samskapingen, hvordan de involverte aktørene forstår samskaping, og hvordan samskapingsprosessen faktisk har fungert. Jeg ønsker å se dette opp mot planlegging. Dette vil jeg studere ved å gjennomføre intervju av nøkkelinformanter i forbindelse med det teoretiske rammeverket samskaping er innenfor.

Følgende forskningsspørsmål skal brukes til å svare på problemstillingen:

- Hvordan møter kommunen de lokale initiativene?
- Hvilke utfordringer oppleves ved samskaping mellom lokale aktører og kommunen?
- Kan samskaping være noe kommunen anser som en sentral måte å involvere lokale stemmer på i fremtidige samfunnsutviklingsaker?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder, fakultet for samfunnsvitenskap, institutt for Global utvikling og samfunnsplanlegging – spesialisering i samfunnsplanlegging, by- og regionalutvikling er ansvarlig for prosjektet.

Overordnet tema for masteroppgaven og dette prosjektet er samskaping, og caset for oppgaven er Valestrand i Sveio kommune. Problemstillingen for oppgaven er *'Hvordan oppleves samskaping mellom lokale aktører og kommunen i et mindre lokalsamfunn?'*.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget til intervju har vært strategisk og du er bedt om å delta i dette forskningsprosjektet ettersom du direkte eller indirekte har arbeidet med samfunnsutvikling i Valestrand og vært involvert i Liv og Lyst prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger delta i prosjektet, innebærer dette et samtaleintervju på opp mot 90 minutter. Fokus i samtaleintervjuet vil være:

- Din rolle i Liv og Lyst prosjektet
- Samskaping som utgangspunkt for kommunalt planarbeid.
- Forventninger knyttet til samskaping.
- Lokal samfunnsutvikling i Valestrand

Dine svar vil bli tatt opp på lydopptak og deretter transskribert. Disse vil bli slettet ved prosjektets slutt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun masterstudent Stine Lise Espeland og veileder Kjell Overvåg som vil ha tilgang til dataene som samles inn.

Ditt navn og kontaktopplysninger vil jeg erstatte med kode som lagres på egen navneliste avskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil lagres lokalt og vil være innelåst.

Dine svar vil bli anonymisert og titulert med 'lokal aktør' eller 'administrasjons aktør'.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.08.2022. Da vil samtlige opptak og transkriberinger gjort av dette slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt Samfunnsvitenskap ved Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent Stine Lise Espeland, e-mail: stinee17@uia.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Stine Lise Espeland (Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet '*Samskaping i samfunnsplanlegging – for å skape levende bygder*'.

Jeg samtykker til:

«å delta i samtaleintervju om samskaping i Sveio kommune, med fokus på Valestrand og Liv og Lyst prosjektet» og at opplysninger om mitt arbeid i forbindelse med Sveio kommune og Liv og Lyst prosjektet publiseres slik at jeg kan gjenkjennes. Navn vil ikke bli tatt med i oppgaven.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.

31.08.2022

(Signert av prosjektdeltaker, dato)